

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1925:42

Son
o

FINANSDEPARTEMENTET

1921 ÅRS PENSIONS KOMMITTÉS BETÄNKANDE VI

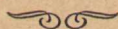
BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG RÖRANDE

PENSIONERING AV TILL ARBETARPERSONAL
HÄNFÖRLIGA ANSTÄLLNINGSHAVARE VID
FÖRSVARSVÄSENDET OCH ALLMÄNNA
CIVILFÖRVALTNINGEN

AVGIVET ENLIGT AV KUNGL. MAJ:ET DEN 29 JUNI 1921

OCH DEN 13 JUNI 1924 MEDDELADE UPPDRAG

S T O C K H O L M

1 9 2 5

Statens offentliga utredningar 1925

Kronologisk förteckning

1. Utredning av vissa frågor rörande privatläroverken. Norstedt. 173 s. 2 pat.-tab. **E.**
2. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 31. Den svenska tvättmedelsindustrin med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av H. Heimburger. Marcus. 108 s. **Fl.**
3. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 29. Den svenska skoindustrin med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av W. Smith. Tullberg. 104 s. **Fl.**
4. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 30. Den svenska cementindustrin med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av O. Edström. Marcus. 48 s. **Fl.**
5. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 32. Den svenska porslinsindustrin med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av E. W. Tullberg. Tullberg. 64 s. **Fl.**
6. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 33. Tryckeri- och pappersförädlingsindustri i Sverige. Av F. Hilgerdt. Marcus. 125 s. **Fl.**
7. Underofficerssakkunnigas yttrande och förslag jämte personalrepresentanternas särskilda yttrande. Fahlcrantz. 140 s. **Fö.**
8. Betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation. Norstedt. viij, 355 s. **Fl.**
9. Betänkande med förslag till grunder för avsättning till de under Kungl. kommunikationsdepartementet lydande affärsdrivande verkens förnyelsefonder samt för användning och placering av förnyelsefondernas medel. Norstedt. 44 s. **K.**
10. Förslag till förordning angående statlig inkomst- och förmögenhetsskatt jämte motiv. Norstedt. 40 s. **Fl.**
11. Det svenska skogsbrukets förutsättningar och historia. Av N. Schager. Tiden. viij, 168 s. **Fl.**
12. Sveriges enskilda skogar. Av N. Schager. Tiden. viij, 309 s. **Fl.**
13. Byggnadsstyrelsenssakkunnigas betänkande angående omorganisation av byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå m. m. Marcus. 110 s. **K.**
14. Utkast till ändrad lydelse av 1—12, 19, 21—24, 26, 28—35, 40 samt 48 och 49 §§ i kungl. stadgan den 22 juni 1920 med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning. Marcus. 39 s. **Ju.**
15. Betänkande angående ordnandet av statens byggnadsverksamhet inom Stockholm. Centraltr. xvj, 527 s. 12 pl. **K.**
16. Konsumentkooperationen i Sverige. Av A. Gjöres. Tiden. (8), 168 s. **Fl.**
17. Betänkande rörande det s. k. Genèveprotokollet angående avgörande på fredlig väg av internationella tvister. Norstedt. 148 s. **U.**
18. Betänkande beträffande vattenfallsstyrelsens landsbygdstaxor m. m. Marcus. 167 s. 7 bil. **K.**
- 19—20. Utredning rörande fiskerättsförhållandena vid rikets kuster. Del 1. 389 s. Del 2. 232 s. Marcus. **Jo.**
21. Förslag till lag om försäkringsavtal m. m. Norstedt. 388 s. **Ju.**
22. Förfalskningsbrotten. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 6. Av J. C. W. Thyrén. Lund Berling. vj, 249 s. **Ju.**
23. Förslag till lönerreglering för landsfogdar och landsfiskaler m. m. Marcus. 172 s. **S.**
24. 1921 års pensionskommitténs betänkande. 4. Betänkande med förslag till militär tjänstepensionslag. Idun. 150 s. **Fö.**
25. Förslag till lag om dödande av förkommen handling m. m. Norstedt. 32 s. **Ju.**
26. Förslag till lag om gälds betalning genom pennningars nedsättande i allmänt förvar. Norstedt. 21 s. **Ju.**
27. 1923 års taxeringssakkunnigas betänkande angående omorganisation av taxeringsväsendet. Marcus. vj, 275 s. **Fl.**
28. Betänkande och förslag rörande ändring i strafflagens bestämmelser om preskription av straff. Lund, Berling. 57 s. **Ju.**
29. Betänkande med förslag till motverkande av arbetslöshet genom anordnande av allmänna arbeten. Norstedt. 76 s. **S.**
30. Studier rörande industriell demokrati i Norge, England, Tjeckoslovakien och Österrike. Av A. Molin och R. Sohlman. Norstedt. 169 s. **S.**
31. Om vägbeskattningsens ordnande. En undersökning i anledning av 1921 års kommunalskattekommitténs betänkande angående den kommunala beskattningen. Marcus. 68 s. **Fl.**
32. Utredningar och förslag angående inrättande av fasta försöksgårdar. Svanbäck. 111 s. **Jo.**
33. Betänkande och förslag angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet. Beckman. 119 s. **K.**
34. Betänkande med förslag till reviderad lag om arbetsrättskydd. Norstedt. (2), 118 s. **S.**
35. Utredning angående den kommunala skatteutjämningen. Av C. W. U. Kuylenstierna. Marcus. 159 s. **Fl.**
36. Betänkande och förslag angående beredande av förbättrad pensionering från prästerskapets änke- och pupillkassa m. m. Heggström. 91 s. **E.**
37. Betänkande rörande Kungl. väg- och vattenbyggnadskärens omorganisation. Norstedt. 78 s. **K.**
38. Betänkande med förslag till åtgärder för bekämpande av mul- och klövsjukan inom landet. Marcus. 104 s. **Jo.**
39. Telegrafverket. Kort översikt av dess utveckling, ekonomi och organisation. Av M. Marcus. Tiden. (8), 112 s. **K.**
40. Betänkande angående statens medverkan för försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjursjukdomar. Norstedt. 56 s.
41. 1921 års pensionskommitténs betänkande. 5. Betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag, innefattande jämväl förslag rörande pensionering av vissa icke-ordinarie befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen m. m. Marcus. 135 s. **Fl.**
42. 1921 års pensionskommitténs betänkande. 6. Betänkande med förslag rörande pensionering av till arbetspersonal hänförliga anställningshavare vid försäkringsväsendet och allmänna civilförvaltningen. Marcus. 77 s. **Fl.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1925 : 42

FINANSDEPARTEMENTET

1921 ÅRS PENSIONS KOMMITTÉS BETÄNKANDE VI

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG RÖRANDE

PENSIONERING AV TILL ARBETARPERSONAL HÄNFÖRLIGA ANSTÄLLNINGSHAVARE VID FÖRSVARSVÄSENDET OCH ALLMÄNNA CIVILFÖRVALTNINGEN

AVGIVET ENLIGT AV KUNGL. MAJ:T DEN 29 JUNI 1921

OCH DEN 13 JUNI 1924 MEDDELADE UPPDRAG

STOCKHOLM 1925

ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Innehållsförteckning.

	SID.
Skrivelse till Konungen	5
I. Nu gällande pensioneringsbestämmelser för icke-ordinarie personal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen	7
II. Tidigare förslag till pensionering av icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet och den civila statsförvaltningen	14
III. Allmänna synpunkter i fråga om den statsanställda icke-ordinarie personalens pensionering.....	19
Pensioneringens omfattning	19
Pensioneringens anordnande	21
Reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.	26
Undantagande av vissa föreskrifter i reglementet.....	30
IV. Allmän motivering till kommitténs förslag	32
Villkor för pensionsrätt.....	32
Tjänstepensionsunderlag	32
Familjepensionsunderlag	38
Pensionsavgifter	39
Statens bidrag till pensioneringen	41
V. Specialmotivering till	
Förslag till kungörelse angående tillägg till reglementet den 31 december 1919 för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.....	44
Av kommitténs förslag föranledd författningsändring	55
VI. Författningsförslag	56
VII. Den ekonomiska innebörden av kommitténs pensioneringsförslag.....	61
VIII. Kommitténs hemställan	63
Särskilda yttranden.....	64

Index

1. The general principles of the theory of the origin of life	1
2. The origin of life from non-living matter	2
3. The origin of life from living matter	3
4. The origin of life from extraterrestrial matter	4
5. The origin of life from the earth's interior	5
6. The origin of life from the atmosphere	6
7. The origin of life from the oceans	7
8. The origin of life from the land	8
9. The origin of life from the air	9
10. The origin of life from the soil	10
11. The origin of life from the rocks	11
12. The origin of life from the plants	12
13. The origin of life from the animals	13
14. The origin of life from the human race	14
15. The origin of life from the universe	15
16. The origin of life from the earth	16
17. The origin of life from the atmosphere	17
18. The origin of life from the oceans	18
19. The origin of life from the land	19
20. The origin of life from the air	20
21. The origin of life from the soil	21
22. The origin of life from the rocks	22
23. The origin of life from the plants	23
24. The origin of life from the animals	24
25. The origin of life from the human race	25
26. The origin of life from the universe	26
27. The origin of life from the earth	27
28. The origin of life from the atmosphere	28
29. The origin of life from the oceans	29
30. The origin of life from the land	30
31. The origin of life from the air	31
32. The origin of life from the soil	32
33. The origin of life from the rocks	33
34. The origin of life from the plants	34
35. The origin of life from the animals	35
36. The origin of life from the human race	36
37. The origin of life from the universe	37
38. The origin of life from the earth	38
39. The origin of life from the atmosphere	39
40. The origin of life from the oceans	40
41. The origin of life from the land	41
42. The origin of life from the air	42
43. The origin of life from the soil	43
44. The origin of life from the rocks	44
45. The origin of life from the plants	45
46. The origin of life from the animals	46
47. The origin of life from the human race	47
48. The origin of life from the universe	48
49. The origin of life from the earth	49
50. The origin of life from the atmosphere	50

TILL KONUNGEN.

Under återopande av sin skrivelse denna dag med överlämnande av betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag, innefattande jämväl förslag rörande pensionering av vissa icke-ordinarie befattningshavare vid

allmänna civilförvaltningen m. m., får 1921 års pensionskommitté härmed i underdånighet överlämna betänkande med förslag rörande pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen. Kommittén återställer härvid tillika en av representanter för flottans varvs arbetsledande förmän till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet den 15 november 1921 ingiven framställning angående de arbetsledande förmännens anställande såsom månadslönare, vilken varit överlämnad till kommittén för att vara tillgänglig vid fullgörandet av dess uppdrag.

Såsom sekreterare vid detta ärendes behandling inom kommittén har tjänstgjort bokhållaren hos järnvägsstyrelsen A. Carlsson.

Särskilda yttranden i ärendet hava avgivits av vissa av kommitténs ledamöter, vilka yttranden finnas fogade till betänkandet.

Stockholm den 30 november 1925.

Underdånigst

PER SÖDERMARK.

ANDERS ANDERSON.

ERNST ERIKSSON.

C. A:SON LEIJONHUFVUD

FR. VON OTTER.

ELIS SIDENBLADH.

Alfred Carlsson.

BETÄNKANDE.

I. Nu gällande pensioneringsbestämmelser för icke-ordinarie personal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen.

Förmån av pension, underhåll eller understöd av statsmedel efter avgång från tjänsten tillkommer för närvarande vissa grupper icke-ordinarie befattningshavare såväl vid försvarsväsendet som vid allmänna civilförvaltningen.

Vad till en början angår försvarsväsendets civila och civilmilitära icke-ordinarie befattningshavare, må nämnas, att månadslönare vid marinen jämlikt 1876 års grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar kunna bli delägare i flottans pensionskassa och därigenom bereda sig förmånen av pension enligt de för marinens ordinarie beställningshavare gällande grunder.

Månads-
och dag-
lönare vid
marinen.

Enligt bestämmelserna i det den 17 november 1899 fastställda förnyade reglementet för flottans pensionskassa indelas pensionskassans delägare i tvenne grupper, dels personal, som antagits genom konstitutorial eller fullmakt och som för sin befattning innehar lön på stat, och dels personal, som enligt förordnande eller kontrakt innehar arvode på stat. Den förra gruppen är på grund av stadgandet i reglementets § 2 skyldig att tillhöra kassan. Den senare åter är enligt samma författningsrum icke förpliktad att vara delägare i kassan, men kan på egen anmälan erhålla delaktighet i kassan.

Då emellertid alla månadslönare äro antagna genom kontrakt, har ingen månadslönare ansetts kunna utan egen ansökan bli delägare i flottans pensionskassa och därigenom förvärva pensionsrätt enligt 1876 års pensioneringsgrunder.

För närvarande tillkommer alltså pensionsrätt endast sådan månadslönare, som åtnjuter avlöning på stat och gjort anhållan om delägarskap i flottans pensionskassa. Till månadslönare med avlöning på stat höra dels de verkmästare och mästare, vilka åtnjuta avlöning från anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader, dels månadslönare, som äro upptagna å stat för flottans stationer utom varven, dels ock månadslönare, som upptagits å stat för viss personal vid flottans sjukhus. Övriga till verkmästare- eller mästaregrupperna icke hänförliga månadslönare, nämligen ritare och kontorspersonal, hava, ehuru månadslönare, icke ansetts innehava avlöning på stat och äro följaktligen för närvarande i saknad av pensionsrätt. Samma är ock förhållandet med en del mot lön för månad anställd civil personal vid kustartilleriet samt viss med månadslönare vid flottan jämförlig ritarpersonal inom marinförvaltningen.

De månadslönare, som förvärvat pensionsrätt i flottans pensionskassa, äro enligt gällande bestämmelser med avseende å pensionens belopp likställda med vissa militära beställningshavare på aktiv stat vid marinen. Sålunda erhålla verkmästare vid militärdepå och varvsstat samt kronobagaren vid Karlskrona station pension till belopp lika med det för flaggmaskinist (flaggunderofficer) bestämda eller 1 094 kronor 40 öre samt mästare vid militärdepå och varvsstat och mjölnaren vid Karlskrona station pension till belopp lika med det för underofficer av 2:a graden bestämda eller 1 000 kronor. Av pensionens belopp utgöra två tredjedelar pension (kassapension) och en tredjedel fyllnadspension. För rätt att erhålla pension är föreskrivet, att vederbörande skall hava uppnått 55 levnadsår samt innehava 30 tjänstår. Pensionsavgift erlägges enligt reglementets bestämmelser med ett belopp, motsvarande fyra procent av summan utav pensionen och fyllnadspensionen.

Enligt föreskrifterna i kungörelsen den 15 juni 1922 med grunder för pensionsförbättring åt officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen (nr 336) äga beställningshavare, vilka vid avgång ur tjänst äro i åtnjutande av lön enligt avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen den 29 juni 1921 (nr 388), att efter avgången, med de undantag och enligt de särskilda bestämmelser, som stadgas i berörda kungörelse, uppbära pensionsförbättring med sådana belopp, att summan av pension, fyllnadspension och pensionsförbättring uppgår för helt år räknat till i kungörelsen för varje särskild lönegrad angivna belopp. Sålunda är för den lönegrad, i vilken flaggunderofficer åtnjuter lön, eller 3:e lönegraden å löneplanen för underofficerare, summan av nyssberörda pensionsförmåner angiven till 2 250 kronor samt för den lönegrad, enligt vilken lön till underofficer av 2:a graden utgår, eller 2:a lönegraden, till 1 910 kronor.

Månadslönare med pensionsrätt i flottans pensionskassa äro däremot icke berättigade till sådan pensionsförbättring, som tillkommer arméns och marinen beställningshavare på aktiv stat. På Kungl. Maj:ts särskilda framställningar har emellertid riksdagen beviljat pensionsförbättring åt från tjänsten avgångna månadslönare till belopp motsvarande vad som enligt förberörda kungörelse tillkommer med dem i pensionshänseende likställda underofficerare vid marinen (se exempelvis riksdagens skrivelser 1923: 322 och 1924: 107).

Såsom delägare i flottans pensionskassa är månadslönare under viss förutsättning skyldig att till kassan erlägga årsavgift samt i förekommande fall retroaktiv- och tilläggsavgifter för beredande av pension (gratial) åt efterlevande änka och barn. Den stadgade årliga avgiften utgör $13\frac{1}{2}$ procent av gratialets belopp och erlägges från och med den månad, då delaktighet i kassan börjat, till och med den, under vilken delägaren avlider, gratialrätten för hans änka och barn jämlikt i kassans reglemente intagna särskilda bestämmelser förfaller eller delägaren uppnår en ålder av 55 år. Enligt den för kassan gällande gratialstaten utgår pension till efterlevande änka efter månadslönare för närvarande med ett belopp av 460 kronor, med visst tillägg för barn.

De vid marinen anställda daglönarna hava sedan längre tid tillbaka rätt till pension enligt vissa fastställda grunder. Reglementet den 31 oktober 1879 för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap upptager nämligen såsom pensionsberättigade, förutom personal av manskaps grad vid flotan,

bl. a. även daglönare vid flottans militärdepåer eller varvsstater, sjukvaktare samt förmän bland nämnda daglönare. Berörda reglemente är fortfarande i vissa delar gällande för daglönarnas vidkommande, men genom kungörelser den 2 december 1904 (nr 58) och den 25 november 1910 (nr 130) hava vissa höjningar vidtagits i förut fastställda pensionsbelopp, varjämte en del jämkningar i övrigt gjorts i förut gällande pensionsbestämmelser. För rätt att komma i åtnjutande av pension erfordras numera ej mindre att hava tjänat staten under minst 25 år än även att antingen hava uppnått 65 levnadsår eller efter uppnådda 60 levnadsår befinnas vara på grund av försvagat hälsotillstånd eller nedsatta krafter mindre tjänlig till arbete vid marinen eller ock efter uppnådd levnadsålder av 55 år befinnas av behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande av arbete därstädes. Skyldighet att erlagga pensionsavgift förefinnes icke.

Genom kungörelse den 24 augusti 1920 (nr 645) hava marinens daglönare erhållit rätt att efter avgång från tjänsten komma i åtnjutande av provisorisk pensionsförbättring. De pensionsbelopp, som sålunda numera tillkomma ifrågavarande pensionärer, utgöra, därest vederbörande innehar en tjänstetid av 25 år, 600 kronor för förman och sjukvaktare samt 500 kronor för annan daglönare. Förhöjning av nämnda pensionsbelopp äger rum med 20 kronor för varje fullt tjänstår utöver 25, under iakttagande tillika att pensionsbeloppet må uppgå för förman och sjukvaktare till högst 900 kronor samt för annan daglönare till högst 800 kronor.

Pensionstillägg enligt bestämmelserna i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 360) tillkomma marinens pensionerade månads- och daglönare, vad angår månadslönare dock endast i den mån vederbörande icke kommer i åtnjutande av pensionsförbättring. I enlighet med den vid 1925 års riksdag genomförda regleringen av äldre pensioner skola pensionerna till månads- och daglönare vid marinen förhöjas på sätt, som stadgas i 3 § av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (förhöjning I). Däremot är från tillämpning av bestämmelserna i 4 § av samma kungörelse (förhöjning II) undantagen månadslönare, som erhållit pensionsförbättring enligt grunder motsvarande dem, som angivas i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 336), liksom ock daglönare, vilkens pension avpassats efter de genom kungörelsen den 24 augusti 1920 (nr 645) fastställda grunder för pensionsförbättring åt vid marinen anställda daglönare. Sammanlagda beloppet av de förmåner av nu angivna beskaffenhet, vilka tillkomma f. d. månads- och daglönare, utgör:

för verkmästare m. fl.	kronor 2 544: —
» mästare m. fl.	» 2 160: —
» förman bland daglönare med 25 tjänstår	» 924: —
» » » » » 30 »	» 1 044: —
» » » » » 35 »	» 1 152: —
» » » » » 40 »	» 1 260: —
» övrig daglönare » 25 »	» 816: —
» » » » 30 »	» 924: —
» » » » 35 »	» 1 044: —
» » » » 40 »	» 1 152: —.

Å dessa månads- och daglönarna tillkommande nya pensioner beräknas dyrtidstillägg enligt de grunder, som numera äro i sådant hänseende för pensio-

närer i allmänhet gällande och som innefattas i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 275).

Viss personal
inom stuteristaten.

Beträffande härefter icke-ordinarie personal vid allmänna civilförvaltningen — under vilken benämning kommittén här inbegriper jämväl domänverket — och alltså med undantag av sådan personal vid kommunikationsverken hava mera generella pensionsbestämmelser, om ock endast av provisorisk art, utfärdats allenast för viss personal inom stuteristaten.

Jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelse den 8 april 1925 (nr 87) äga vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå anställda fodermarskar, körmästare, stallbetjante och nattvakter rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av pension.

Dylik rätt inträder,

1) då befattningshavare, efter att hava uppnått en levnadsålder av minst 50 år, entledigas på grund därav, att han befinnes till följd av sjukdom, vanförhet, lyte eller försvagat hälsotillstånd varaktigt oförmögen till sitt arbete;

2) då befattningshavare, efter att hava uppnått en levnadsålder av, fodermarsk och körmästare, minst 60 år samt, stallbetjant och nattvakt, minst 55 år, entledigas på grund därav, att han befinnes till följd av sjukdom, vanförhet, lyte eller försvagat hälsotillstånd mindre tjänlig till sitt arbete; samt

3) då befattningshavare i andra fall än här ovan under 1) och 2) sägs entledigas efter att hava uppnått en levnadsålder av, fodermarsk och körmästare, minst 65 år samt, stallbetjant och nattvakt, minst 60 år, under förutsättning att han vid avgången under minst 25 år innehaft anställning i statens tjänst (tjänstår).

Pensionsbeloppet för här ifrågavarande personal bestämmes efter tjänstetidens längd och utgör vid en tjänstetid av 25 år för fodermarsk och körmästare 720 kronor samt för stallbetjant och nattvakt 600 kronor. För varje fullt tjänstår därutöver höjes pensionsbeloppet med 30 kronor; dock utgör högsta pensionsbeloppet 1 200 kronor för fodermarsk och körmästare samt 900 kronor för stallbetjant och nattvakt. Vid entledigande på grund av sjukdom, vanförhet, lyte eller försvagat hälsotillstånd på sätt nyss omförmalts skall, ändå att tjänstårens antal icke uppgår till 25, pensionens belopp icke understiga vad i sådant avseende tillkommit vederbörande, därest han vid avgången kunnat räkna 25 tjänstår. Å nu ifrågavarande pensioner utgår dyrtidstillägg enligt de numera i sådant hänseende för pensionärer i allmänhet gällande bestämmelser (nr 275/1925) men icke pensionstillägg, ej heller annan pensionsförhöjning av något slag. Med pensioneringen ifråga är icke förenad avgiftsplikt för befattningshavaren.

Vissa
sjuksköterskor
m. fl.

Åt vissa sjuksköterskor m. fl. vid försvarsväsendets sjukhus och truppförband, statens läroanstalter för blindas och en del andra statsinstitutioner har pensionsrätt beretts i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. Enligt kap. VI i det för anstalten gällande reglementet av den 31 december 1919 (nr 878) kan nämligen åt bl. a. sjuksköterskor och husmödrar i av staten ånordnad vård av sjuka, barn eller äldre och åt vissa barnmorskor beredas pensionsrätt — såväl tjänste- som familjepensionsrätt — i nämnda anstalt, varvid förutom föreskrifterna i nyssnämnda kapitel de allmänna föreskrifterna i reglementets kap. I—III äga tillämpning. Tjänstepen-

sionsunderlaget för sjuksköterska, husmoder eller barnmorska bestämmes av pensionsanstalten, varvid dock skall iakttagas, att detsamma icke må överstiga två tredjedelar av den i författning eller vid reglering enligt reglementets § 5 fastställda minimiårsavlöningen eller, där flera lönegrader finnas sålunda fastställda, minimiårsavlöningen i högsta lönegraden. Tjänstepensionsunderlaget må ej sättas högre än 1 000 kronor eller lägre än 600 kronor. Familjepensionsunderlaget överstiger med 300 kronor 20 procent av tjänstepensionsunderlaget. Pensionsåldern är 55 år för sjuksköterska och barnmorska samt 60 år för husmoder, varjämte för hel pension erfordras för de förra 25 tjänstår och för den senare 30 tjänstår. Den årliga tjänstepensionsavgiften utgör 5 procent av tjänstepensionsunderlaget och den årliga familjepensionsavgiften 1 procent av familjepensionsunderlaget.

Enligt vad kommittén inhämtat, har åt vid statliga verk eller inrättningar anställda sjuksköterskor m. fl. pensionsrätt i nämnda anstalt beretts till följande antal:

vid Järvsö sjukhus för spetälska: 1 sjuksköterska,
 vid arméns sjukhus, truppförband, m. m.: 59 sjuksköterskor, 2 husmödrar,
 vid marinens sjukhus m. m.: 11 sjuksköterskor,
 vid Uppsala universitets poliklinik: 1 sjuksköterska,
 vid Uppsala akademiska sjukhus: 28 sjuksköterskor, 2 barnmorskor,
 vid blindinstitutet å Tomtebodas: 1 sjuksköterska
 samt vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: 1 sjuksköterska.

För samtliga nu ifrågavarande befattningshavare har tjänstepensionsunderlaget av anstalten fastställts till 1 000 kronor. De på grundval av detta pensionsunderlag beräknade pensioner ökas med pensionstillägg enligt förutberörda kungörelse den 15 juni 1922 och pensionsförhöjning jämlikt föreskrifterna i ovan omförmälda kungörelse av den 18 juni 1925, så att hela det som pensionsunderlaget svarande pensionsbeloppet numera utgör 1 452 kronor. Å detta belopp utgår dyrtidstillägg enligt kungörelse (nr 275/1925) av sistnämnda dag.

Såsom av den hittills lämnade redogörelsen framgår, äro mera allmänt gällande pensioneringsbestämmelser utfärdade allenast för två kategorier icke-ordinarie personal vid marinen, nämligen vissa månadslönare samt den till daglönarstaten hörande arbetarpersonalen. Någon ordnad pensionering har däremot icke kommit till stånd för den med månadslönare jämställda icke-ordinarie personalen vid armén och den vid arméns fabriker, verkstäder, truppförband m. m. anställda arbetarpersonalen, liksom ej heller för icke-ordinarie personal i allmänhet inom den allmänna civilförvaltningen, bortsett från viss personal vid hingstdepåerna samt vissa sjuksköterskor m. fl. Emellertid har dylik icke pensionsberättigad personal i annan ordning plägat vid avgång från tjänsten erhålla bidrag av statsmedel till sin försörjning på ålderdomen. Riksdagen har nämligen på särskilda framställningar beviljat pension eller understöd från allmänna indragningsstaten till icke-ordinarie statstjänare, som vid framskriden ålder lämnat tjänsten och som uppnått visst antal tjänstår. I allmänhet synes för pensions erhållande hava fordrats, att den i statstjänst anställda innehåft en tjänstetid av 30 å 35 år, under förutsättning tillika att den anställda ansetts lämpligen ej längre böra bibehållas i tjänst. Undantagsvis och särskilt under de senaste åren har dock riksdagen vid skilda tillfällen beviljat pensioner åt icke-ordinarie statsanställda, oaktat de icke kunnat räkna nämnda antal tjänstår, företrädesvis i sådana fall då

S. k. riksdagspensioner.

anställningshavaren entledigats till följd av sjukdom eller ålderdomssvaghet och det varit uppenbart, att han saknat medel för sitt uppehälle efter avskedet. I fråga om den, som för militär tjänst varit berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller pension från flottans pensionskassa, har uti det av riksdagen beviljade pensionsbeloppet inräknats den pensionären för den militära tjänsten tillkommande förmånen.

Sammanlagda beloppet av de utav riksdagen åren 1920—1925 åt icke-ordinarie befattningshavare och arbetarpersonal beviljade pensioner jämte antalet pensionärer framgår av nedanstående sammanställning:

År	Antal pensionärer	Beviljade pensionsbelopp tillhopa kronor
1920	58	34 500
1921	92	53 660
1922	40	25 570
1923	48	34 580
1924	46	28 270
1925	41	22 204

Åt efterlevande efter icke-ordinarie befattningshavare i statens tjänst kan för närvarande pensionsrätt icke beredas i vederbörande änke- och pupillkassor, enär inträde i sådan kassa enligt gällande bestämmelser såsom regel icke är medgivet andra befattningshavare än dem, som vunnit ordinarie anställning. Undantag från denna regel utgöra, såsom redan nämnts, sådana månadslönare vid marinen, som vunnit delägarskap i flottans pensionskassa och genom erläggande av familjepensionsavgifter grundlagt gratialrätt i nämnda kassa. Under de senare åren har riksdagen i ett flertal fall efter särskilda framställningar beviljat årliga understöd åt änkor och barn efter icke-ordinarie personal i statens tjänst. Sådant understöd har tillerkänts änka efter avliden statstjänare eller f. d. statstjänare, då hon på grund av sjukdom eller ålderdomssvaghet varit oförmögen att försörja sig själv och i övrigt saknat medel för sitt uppehälle, samt åt efterlevande barn, då den avlidne icke efterlämnat medel till deras uppföstran. Dylika understöd hava exempelvis tilldelats efterlevande efter förmän och arbetare vid arméns gevärsfaktori, ammunitionsfabriker och truppförband, månads- och daglönare vid marinen, icke-ordinarie befattningshavare vid tullverket, statens lantbruksinstitut, statens hingstdepåer o. s. v. Sammanlagda beloppet av de under åren 1920—1925 beviljade understöd till efterlevande framgår av nedanstående:

År	Beviljade understöd åt efterlevande tillhopa kronor	Antalet avlidna
1920	7 014	20
1921	6 913	20
1922	5 995	10
1923	6 042	18
1924	3 200	10
1925	5 380	17

Understöd åt viss personal vid hospital och asylor samt vid lotsverket. Slutligen må framhållas, att Kungl. Maj:t och riksdagen i fråga om viss icke-ordinarie personal anvisat medel till en mera regelbunden understödsverksamhet.

Jämlikt föreskrifterna i § 25 av stadgan angående sinnessjuka av den 14 juni 1901 (nr 48) må vid statens hospital anställd uppsyningsman, förestånderska och övrig betjäning, som längre tid med nit och trohet fullgjort sina åligganden men till följd av ålder, sjukdom eller under tjänstgöring

ådragen skada nödgas lämna tjänsten, av direktionen för vederbörande hospital hos medicinalstyrelsen anmälas till erhållande av det understöd eller årliga underhåll, som i mån av behov prövas skäligt. Sedan viss personal vid statens hospital från och med år 1919 uppförts å ordinarie stat och därmed inordnats under den civila pensionslagens tillämplighetsområde, är sagda förmån numera begränsad till att avse den vid hospitalen anställda icke-ordinarie personalen. Fråga om tilldelande av nu ifrågavarande understöd skall jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 18 december 1918 hänskjutas till Kungl. Maj:ts prövning.

Under åren 1920—1922 ävensom under budgetåren 1923—1924 och 1924—1925 hava understöd till från tjänsten avgången icke-ordinarie hospitalspersonal beviljats med följande belopp och till nedanstående antal understödstagare:

Budgetår	Beviljade understöd tillhopa kronor	Antal understödstagare
1920	115 656	96
1921	96 679	94
1922	80 318	90
1923—1924	67 449	88
1924—1925	61 921	83

I staten för lots- och fyrväsendet finnes under rubrik »Pensionsstat för lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten» upptaget ett särskilt anslag »till beredande av understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn». Berörda anslag är avsett för beredande av understöd dels åt behövande bland lotsverkets f. d. befattningshavare, vilka antingen sakna pensionsrätt eller ock uppbära allenast små pensioner å gammal pensionsstat, dels åt behövande änkor och barn efter sådana befattningshavare vid lotsverket, som icke kunnat bereda sina efterlevande pension eller endast berett dem små och otillräckliga pensionsbelopp. Utdelningen av understöd från anslaget ifråga är närmare reglerad genom Kungl. Maj:ts brev den 19 juni 1919. Under åren 1921—1925 hava understöd från anslaget utgått med här nedan angivna sammanlagda belopp och till följande antal understödstagare:

Å r	Understöd, tillhopa		Antalet understödstagare	
	F. d. icke-ordinarie befattningshavare kronor	F. d. icke-ordinarie befattningshavares efterlevande kronor	F. d. icke-ordinarie befattningshavare	F. d. icke-ordinarie befattningshavares efterlevande
1921	7 415	600	48	3
1922	7 645	550	49	3
1923	7 075	550	46	3
1924	6 310	495	45	3
1925	6 170	495	45	3

II. Tidigare förslag till pensionering av icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet och den civila statsförvaltningen.

Vid skilda tillfällen har frågan om pensionering av icke-ordinarie befattningshavare i statens tjänst varit föremål för utredningar genom kommittéer och sakkunniga.

**Månads-
lönare vid
marinen.** Vidkommande *försvarsväsendets* icke-ordinarie personal må i sådant hänseende omnämnas, hurusom månadslönarnas vid marinen pensionsfråga behandlades av den kommitté, som den 6 maj 1910 av Kungl. Maj:t tillsattes för utredning av vissa till det militära pensionsväsendet hörande frågor. I sitt den 31 maj 1912 framlagda betänkande med förslag till militär pensionslag framhöll ifrågavarande kommitté, att månadslönarnas pensionsfråga icke kunde ordnas enligt grunderna för den föreslagna pensionslagen, då de icke — såsom eljest i lagen var förutsatt — uppbure lön å stat, som fastställdes av konung och riksdag. I betraktande av månadslönarnas mindre fasta anställning ansåg kommittén ordnandet av deras pensionering böra ske i huvudsak enligt samma grunder, som tillämpades för pensionering av de vid marinen anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare. I enlighet härmed framlade kommittén i nyssberörda betänkande förslag till kungörelse angående pensionering av vid marinen anställda månadslönare. Förslaget i fråga har lika litet som nämnda kommittés förslag till militär pensionslag lett till något resultat.

Med föranledande av ett utav riksdagen i skrivelse den 1 juni 1917 gjort uttalande, att det syntes riksdagen, som om gällande bestämmelser rörande anställande, avlöning och pensionering av personal, tillhörande månadslönarstaten vid flottan, knappast kunde anses vara fullt tillfredsställande, bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 23 november 1917 statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom departementet biträda med verkställande av utredning och uppgörande av förslag i berörda fråga. I sitt betänkande i ämnet den 21 oktober 1918 föreslogo nämnda sakkunniga bl. a., att månadslönarna vid marinen skulle erhålla ordinarie anställning med lön å av konung och riksdag fastställd stat. En tillfredsställande lösning av denna personals pensionsfråga syntes de sakkunniga, som funno ifrågavarande befattningshavare inom marinen med avseende på yrkesutbildning närmast hava motsvarighet inom statens affärsdrivande verk, kunna vinnas genom anslutning till de vid dessa verk gällande pensioneringsgrunder, varvid de sakkunniga emellertid utgingo ifrån, att samtliga månadslönare borde, i likhet med vad dithills skett beträffande vissa av dem, pensioneras genom flottans pensionskassa. Frågan om reglering av månadslönarnas löne- och pensionsförhållanden blev emellertid undanskjuten bl. a. med hänsyn till dess samband med försvarsrevisionen samt den förestående löne- och pensionsregleringen för personal vid försvarsväsendet.

Nämnda sakkunniga hade jämväl fått i uppdrag att inom sjöförsvarsdepartementet biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag ifråga om erforderliga bestämmelser beträffande de vid marinen med dag- och timlön anställda personers (daglönares) anställande, avlöning och pensionering samt därmed sammanhängande frågor. I särskilt betänkande den 8 mars 1920 förordade de sakkunniga en sådan omläggning av det för marinens arbetare gällande pensioneringssystemet, att arbetarna själva skulle genom egna avgifter bidra till sin pensionering. En dylik anordning hade, såsom de sakkunniga framhöllo, synts lämplig icke minst med hänsyn därtill, att ett på dylika grunder byggt pensioneringssystem redan tillämpades för den med marinens arbetare likställda personalen vid statens affärsdrivande verk. Omläggningen stode ock i överensstämmelse med det önskemål, som av marinens arbetare gemensamt med kommitterade för telegrafverkets och statens järnvägars verkstadsarbetare framförts i skrivelse den 21 augusti 1919 till chefen för sjöförsvarsdepartementet. Då de sakkunniga sålunda funnit sig i princip böra förorda en lösning av pensionsfrågan för arbetarpersonalen vid marinen efter likartade grunder, som gällde för arbetarpersonal vid affärsverken, hade det framstått som ett önskemål att även i detaljfrågor söka ernå största möjliga överensstämmelse mellan pensionsbestämmelserna för berörda personalgrupper. Det av de sakkunniga utarbetade förslag till reglemente för marinens arbetarpensionskassa anslöt sig också i alla väsentliga delar till de inbördes i huvudsak likalydande reglementena av den 29 juni 1917 för motsvarande pensionskassor vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Ej heller ifrågavarande förslag har föranlett någon ändring i därav berörda befattningshavares pensionsförhållanden. Då emellertid vid tillsättande av 1921 års pensionskommitté frågan om pensionering av statsanställd icke-ordinarie personal, så vitt angår annan personal än sådan vid kommunikationsverken, hänskjutits till nämnda kommitté, tillhör sålunda daglönarnas vid marinen pensionsfråga de spörsmål, som det tillkommer pensionskommittén att behandla.

I detta sammanhang torde böra bringas i erinran, hurusom vissa grunder blivit av 1925 års riksdag godkända i fråga om förtidspensionering av den civila och civilmilitära personal vid armén och marinen, som till följd av den utav samma riksdag beslutade omorganisationen av rikets försvars-väsende kan varda övertalig.

Förtids-
pensione-
ring vid
armén och
marinen.

I detta avseende hade 1924 års försvarsutskott vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition (nr 20) angående försvarsväsendets ordnande uttalat, att det syntes vara förenligt med billighet och rättvisa, att viss ersättning bereddes ifrågavarande personal med längre tjänstetid, i den mån densamma icke kunde erhålla anställning vid civila verk och inrättningar. I vissa fall, såsom vid lång tids tjänstgöring vid krigsmakten, syntes ersättningen lämpligen böra utgå i form av pension under vederbörandes återstående livstid, i andra fall åter syntes viss engångsersättning vara att föredraga. Enligt utskottets mening borde emellertid denna fråga hänskjutas till Kungl. Maj:ts för förnyad utredning.

I anledning av vad sålunda förekommit blevo särskilda sakkunniga tillkallade för att inom försvarsdepartementet verkställa en dylik utredning, och framlade dessa sedermera vissa förslag i ämnet. Vad de sakkunniga föreslagit upptogs i Kungl. Maj:ts proposition till 1925 års riksdag, nr 50,

angående försvarsväsendets ordnande och föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

I avseende å erhållande av pension eller ersättning, varom fråga är, indelas här avsedd personal i följande tre grupper, nämligen:

Grupp I: Verkmästare och mästare vid flottan samt med dessa jämställda löntagare vid armén och marinen.

Grupp II: Förmän och med dessa jämställda löntagare, såsom verkstadsföreståndare vid armén, maskinister, sjukvaktare.

Grupp III: Arbetare, andra daglönare vid flottan, utom förmän, samt med dessa jämställda löntagare.

Åt de genom inskränkning av försvarsorganisationen övertaliga löntagarna, tillhörande nyssnämnda grupper, skall så långt möjligt år beredas likvärdig anställning vid annat statens verk. Har sådan anställning icke kunnat beredas, utgår till de löntagare, vilkas avskedande är en följd av försvarsorganisationens inskränkning, antingen avskedsersättning eller förtidspension enligt vissa grunder samt med vissa angivna undantag och villkor.

Förtidspension beredes löntagare, vilka uppnått en levnadsålder av 50 år och hava en sammanlagd anställningstid vid försvarsväsendet av, löntagare tillhörande grupp I, minst 20 år samt, övriga löntagare, minst 15 år. Pensionens belopp utgör:

a) Grupp I:

Verkmästare vid flottan och med dessa jämställda löntagare,	
förtidspension	kronor 1 094: 40
pensionsförbättring	» 1 155: 60
Summa kronor	2 250: —

Mästare vid flottan och med dessa jämställda löntagare,	
förtidspension	kronor 1 000: —
pensionsförbättring	» 910: —
Summa kronor	1 910: —.

b) Grupp II:

Manliga löntagare:

Förtidspension vid en anställningstid av sammanlagt 15 år	kronor 600: —
pensionstillägg	» 180: —
Summa kronor	780: —.

För varje fullt tjänstår utöver 15 år höjes beloppet av förtidspensionen med 20 kronor, dock skall högsta beloppet av densamma utgöra 900 kronor.

Kvinnliga löntagare:

Förtidspension vid en anställningstid av sammanlagt 15 år	kronor 420: —
pensionstillägg	» 180: —
Summa kronor	600: —.

För varje fullt tjänstår utöver 15 år höjes beloppet av förtidspensionen med 14 kronor, dock skall högsta beloppet av densamma utgöra 630 kronor.

c) Grupp III:

Manliga löntagare:

Förtidspension vid en anställningstid av sammanlagt 15 år	kronor	500: —
pensionstillägg	»	180: —
Summa kronor		680: —.

För varje fullt tjänstår utöver 15 år höjes beloppet av förtidspensionen med 20 kronor, dock skall högsta beloppet av densamma utgöra 800 kronor.

Kvinnliga löntagare:

Förtidspension vid en anställningstid av sammanlagt 15 år	kronor	350: —
pensionstillägg	»	180: —
Summa kronor		530: —.

För varje fullt tjänstår utöver 15 år höjes beloppet av förtidspensionen med 14 kronor, dock skall högsta beloppet av densamma utgöra 560 kronor.

Vad beträffar pensionering av icke-ordinarie befattningshavare vid *allmänna civilförvaltningen* torde böra erinras därom, att fråga redan tidigt väckts om genomförande av ordnad pensionering för den vid mynt- och justeringsverket anställda arbetarpersonalen. Sålunda fäste 1874 års löneregleringskommitté i sitt den 30 december 1875 avgivna betänkande angående mynt- och kontrollverken Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på önskvärdheten därav, att någon åtgärd vidtoges, varigenom arbetarna hos myntverket erhöles utsikt att efter långvarig och trogen tjänst komma i åtnjutande av något årligt understöd. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 november 1913 hemställde vissa av de vid mynt- och justeringsverket anställda arbetare å samtliga dessa befattningshavares vägnar, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande frågan om en ordnad pensionering för myntverkets arbetare. Sedan Kungl. Maj:t anbefallt mynt- och justeringsverket att häröver avgiva utlåtande, framlade ämbetsverket den 17 november 1913 förslag till pensionsbestämmelser för viss vid mynt- och justeringsverket anställd personal med hemställan, att Kungl. Maj:t måtte taga frågan om ett ordnat pensionsväsende för myntverkets biträden och arbetare i övervägande. Jämväl denna pensionsfråga åligger det nu 1921 års pensionskommitté att upptaga till behandling.

Biträden
och arbe-
tare vid
mynt- och
juste-
rings-
verket.

Här torde slutligen böra erinras, att för viss icke-ordinarie personal vid *kommunikationsverken* pensionering blivit ordnad i enlighet med vissa av 1917 års riksdag antagna grunder. Enligt de vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk gällande pensionsreglementen för icke-ordinarie personal tillkommer pensionsrätt:

Viss icke-
ordinarie
personal
vid kom-
munika-
tions-
verken.

vid telegrafverket:

fast anställda verkstads-, förräds- och linjearbetare;

vid statens järnvägar:

extra ordinarie tjänstemän vid statens trafikerade järnvägar, fast anställda tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader, verkstads- och förrädsarbetare med stadigvarande anställning; samt

vid statens vattenfallsverk:

extra ordinarie tjänstemän, extra tjänstemän samt drifts- och underhållsarbetare med stadigvarande anställning.

I sitt den 3 november 1917 avgivna betänkande angående det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering, del II, föreslog de s. k. centraliseringssakkunniga sådan ändring i de vid kommunikationsverken gällande pensionsreglementena, att samtliga pensionsberättigade icke-ordinarie befattningshavare vid nämnda kommunikationsverk skulle anslutas till en av kommittén föreslagen statens anstalt för tjänstemannapensioneringen och att de i reglementena intagna pensioneringsföreskrifterna skulle såsom »särskilda bestämmelser angående icke-ordinarie innehavare av statstjänst» sammanföras i ett särskilt kapitel under av kommittén föreslagna »Bestämmelser angående statens tjänstemannapensionering.» I sitt förslag till dylika särskilda bestämmelser, innefattande jämväl vissa sakliga ändringar i gällande pensionsföreskrifter, upptogo de sakkunniga tillika bestämmelser om familjepensionering för ifrågavarande icke-ordinarie personal, vilka bestämmelser dock enligt ett övergångsstadgande skulle tills vidare undantagas från tillämpning.

Sedermera har kommunikationsverkens lönekommitté i betänkande den 6 november 1922 framlagt förslag till nya bestämmelser för pensionering av den vid kommunikationsverken anställda icke-ordinarie personalen. Enligt berörda förslag skulle pensionering av extra ordinarie tjänstemän och aspiranter samt annan icke-ordinarie personal med mera fast anställning, däribland arbetarpersonalen, ordnas i närmare anslutning till de pensioneringsprinciper, som enligt tjänstepensionslagen den 4 juni 1920 (nr 254) gälla för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk. I fråga om icke-ordinarie personal med mindre fast anställning har nämnda kommitté upptagit ett av riksdagen i skrivelse den 6 juni 1917 (nr 271) lämnat uppslag om beredande åt statsanställd icke-ordinarie personal av pension med tillämpning av den frivilliga pensionsförsäkringen. Enligt kommitténs förslag skulle åt mera tillfälligt anställd personal vid ifrågavarande verk genom vederbörande verks försorg försäkringspension beredas hos pensionsstyrelsen; och skulle till försäkringspension berättigad anställningshavare efter avgången från tjänsten under vissa villkor jämväl komma i åtnjutande av tilläggspension från vederbörande verk. Beträffande berörda förslag kommer pensionskommittén att särskilt avgiva infortrat utlåtande.

III. Allmänna synpunkter i fråga om den statsanställda icke-ordinarie personalens pensionering.

På grund av det pensionskommittén meddelade uppdraget har kommittén till en början att taga under övervägande, i vilken omfattning pensionering bör anordnas för sådana grupper av icke-ordinarie statsanställda, som för närvarande icke åtnjuta dylik förmån.

**Pensione-
ringens
omfatt-
ning.**

Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen, äro för närvarande allenast vissa av de vid marinen anställda månadslönarna pensionsberättigade. Enligt kommitténs förmenande bör emellertid åt alla månadslönare vid marinen, oberoende av om de åtnjuta avlöning på stat eller ej, beredas pensionsrätt. I likhet med 1917 års sakkunniga håller nämligen kommittén före, att icke något som helst skäl föreligger till sådan olikhet, att av nämnda befattningshavare, vilka alla hava mera fast anställning än daglönarna, en del skulle sakna pensionsrätt, under det att dylik rätt tillkommer en annan del och jämväl daglönarna.

*Befatt-
ningsha-
vare med
månadslön
vid för-
svars-
väsendet.*

Av de med marinens månadslönare jämställda befattningshavarna vid armén hava i samband med genomförande av 1921 års lönereglering för arméns och marinens militära och civilmilitära beställningshavare vissa uppförts å ordinarie stat, exempelvis tygskrivare, fabrikksskrivare och verkmästare. Emellertid finnas fortfarande vid armén anställda åtskilliga extra befattningshavare med månadslön, såsom extra skriv- och ritbiträden, vilka med avseende å anställningsförhållanden, arbetsuppgifter m. m. äro närmast jämförbara med motsvarande kategorier månadslönare vid marinen. Jämväl dessa torde nu böra erhålla pensionsrätt.

Vad härefter angår övrig civil och civilmilitär icke-ordinarie personal vid armén och marinen, torde skäl föreligga att nu ordna denna talrika arbetarpersonals pensionsförhållanden. Genom antagande av nu gällande reglementen för pensionering av icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken samt pensionsbestämmelser för daglönare vid marinen lära statsmakterna få anses hava i princip erkänt statens skyldighet att genom ordnad pensionering betrygga den statsanställda arbetarpersonalens försörjning på ålderdomen. Vid sådant förhållande och då den vid försvarsväsendet anställda arbetarpersonalens anställnings-, löne- och arbetsförhållanden icke synas giva anledning till något undantag i förevarande avseende, anser kommittén, att icke blott daglönare vid marinen, som redan åtnjuta pensionsrätt, utan även motsvarande till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid arméns fabriker, verkstäder, truppförband, sjukhus m. m. böra inordnas under de pensionsbestämmelser, vartill kommittén nu framlägger förslag.

*Arbetar-
personal
vid för-
svars-
väsendet.*

Enligt de vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk gällande pensionsreglementen är, såsom redan framhållits, pensionsrätt tillförsäkrad även vissa grupper icke-ordinarie befattningshavare vid nämnda verk, nämligen extra ordinarie och därmed jämställda tjänstemän.

*Icke-ordi-
narie be-
fattnings-
havare vid
allmänna
civilför-
valtningen.*

Kommittén anser goda skäl föreligga, att även icke-ordinarie befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen nu bliva delaktiga av pensioneringen. På grund av de inom allmänna civilförvaltningen rådande beföringsförhållandena torde det visserligen mera sällan kunna förekomma, att en tjänsteman kvarbliver i icke-ordinarie tjänst till dess han uppnår sådan levnadsålder, att han kan bliva berättigad till ålderspension. Av större betydelse för den icke-ordinarie tjänstemannen skulle däremot den nu ifrågasatta pensioneringen bliva därigenom, att rätt till tjänstepension skulle tillkomma honom vid avgång från den icke-ordinarie befattningen på grund av sjukdom eller olycksfall i tjänsten. Genom tjänstepensionsrättens utsträckande till de icke-ordinarie befattningshavarna skulle ock en grundval skapas för beredande av familjepension åt dessa statstjänares efterlevande.

Ytterligare en omständighet har föranlett kommittén förorda, att de icke-ordinarie befattningshavarna inbegripas i den föreslagna pensioneringen. Kommittén åsyftar härmed den större möjlighet, som genom pensioneringens utsträckande till de icke-ordinarie tjänstemännen skulle erbjuda sig att i viss anslutning till pensioneringsgrunderna för ordinarie befattningshavare vid kommunikationsverken låta den tid, under vilken pensionsavgifter erlagts, inverka på pensionens storlek. Såsom i förberörda betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag närmare utvecklats (sid. 36—44) har kommittén ansett det vid kommunikationsverken nu gällande pensionsavgiftssystemet icke lämpligen böra utan vidare vinna tillämpning inom allmänna civilförvaltningen. För att emellertid tillmötesgå kravet på pensionsavgifternas inverkan på pensionernas belopp har kommittén förordat ett sådant sätt för tjänstetidens tillgodoräknande i pensionshänseende, att tjänstemannen må av den tjänstetid, varunder skyldighet att erlagga pensionsavgifter icke förelegat, tillgodoräkna allenast två tredjedelar. Genom denna anordning skulle pensionens belopp påverkas icke blott av tjänstetidens längd utan även av längden utav den tid, varunder avgifter erlagts.

Av skäl, som i berörda betänkande anförts (sid. 15), har kommittén ansett, att av icke-ordinarie befattningshavare inom allmänna civilförvaltningen blott de extra ordinarie tjänstemännen vid s. k. nyreglerade verk samt innehavare av befattningar med avlöning från extra anslag vid sådana verk nu böra komma i åtnjutande av pensionsrätt.

Arbetspersonal inom allmänna civilförvaltningen. Vad slutligen angår arbetspersonalen inom allmänna civilförvaltningen torde denna böra komma i åtnjutande av motsvarande förmåner i pensionshänseende, som förordats för försvarsväsendets arbetare.

Någon anledning att vid genomförande av den nu ifrågasatta pensioneringen för arbetspersonalens vidkommande undantaga anställningshavare vid oreglerade verk, på sätt kommittén i förberörda, samtidigt avlämnade betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag föreslagit beträffande extra ordinarie befattningshavare, har kommittén icke ansett föreligga, då arbetspersonalen i regel icke berörts av den genomförda nya definitiva löne regleringen och det pensioneringssystem, kommittén i det följande föreslår för denna personal, kan tillämpas oberoende av rådande löneförhållanden.

Pensionsrätt skulle enligt kommitténs mening alltså tillkomma bl. a. förmän och arbetare vid mynt- och justeringsverket, till arbetspersonal hänförliga anställningshavare vid statens uppfostringsanstalter, vissa statens läroanstalter samt statens blindinstitut, faktorer, tryckare och sättare m. fl. vid statens reproduktionsanstalt, rättare, förmän och arbetare vid statens

lantbruksinstitut, vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet samt vid domänverket, fodermarskar, körmästare och stallbetjante vid statens hingstdepåer, hovslagare och djurvårdare vid statens veterinära institutioner, varvsarbetare vid lotsverket, maskinister och eldare vid statens civila verk och inrättningar, kokerskor, tvätterskor och därmed jämställd ekonomipersonal vid vissa statens uppfostrings- och bildningsanstalter.

En fråga, som i detta sammanhang uppställer sig till besvarande, är spörsmålet, huruvida de olika personalgrupper, som sålunda skulle bli delaktiga av pensioneringen, lämpligen böra och kunna inordnas under ett och samma pensioneringssystem eller huruvida det med hänsyn till de skiftande löne- och anställningsvillkor, som gälla för de särskilda kategorierna, kan anses lämpligt och av förhållandena påkallat, att i viss mån olika pensioneringsgrunder tillämpas.

Onekligen skulle det ur likformighetens synpunkt vara önskvärt, om för samtliga ifrågavarande personalgrupper samma pensionsbestämmelser kunde komma i tillämpning, särskilt i fall de nya bestämmelserna kunde så avfattas, att de nära anslöte sig till dem, som gälla för de ordinarie befattningshavarna.

Det synes emellertid kommittén, som om vissa vägande skäl tala mot en dylik uniformitet.

Samtidigt med genomförande från och med år 1922 av ny definitiv löne-reglering för befattningshavare vid statsdepartement med flera verk, varvid det för kommunikationsverken redan gällande nya lönesystemet infördes jämväl vid allmänna civilförvaltningen, trädde ock vissa nya av löne-regleringen betingade pensioneringsprinciper i tillämpning för nyssnämnda befattningshavare. De nya pensioneringsgrunderna avsågo bl. a. sättet för beräkning av pensionsunderlag och pensionsavgifter, vilka nu bestämdes till ett och samma belopp för varje lönegrad, utan att såsom förut varit fallet påverkas av intjänade ålderstillägg.

Jämväl den extra ordinarie personalens löneförhållanden hava ordnats i anslutning till det nya lönesystemet, så att skiljaktigheterna i lönehänseende mellan ordinarie och extra ordinarie befattningshavare huvudsakligen bestå allenast i en i viss mån olika placering å en och samma löneskala. Det naturligaste synes då vara, att för denna personal ordna pensioneringen i direkt anslutning till det för de ordinarie befattningshavarna gällande pensioneringssystemet.

Annorlunda ställa sig löneförhållandena för de inom statsförvaltningen anställda stora arbetargrupperna. Här är timlöne- och ackordslönesystemet alltför förhärskande och löninkomsterna växla allt efter yrke och sysselsättning. Sålunda kunna till och med inom samma yrkesgrupp och å samma tjänsteställe löninkomsterna i följd av det rådande lönesystemet bli i hög grad skiftande för de enskilda anställningshavarna.

Det förefinnes mellan icke-ordinarie befattningshavare i tjänstemannanställning å ena och den egentliga arbetarpersonalen å andra sidan jämväl en annan olikhet, som synes böra tillmätas särskild betydelse i förevarande hänseende. De icke-ordinarie befattningshavarna utgöra nämligen till övervägande del rekryteringspersonal, som är avsedd att befordras och i regel vinner befordran till ordinarie tjänst. Anställningens natur anvisar sålunda enligt kommitténs förmenande för denna personals vidkommande ett pensioneringssystem, som avvägs med hänsyn till den inom förevarande område normala övergången från icke-ordinarie till ordinarie anställning. Vad åter angår den statsanställda arbetaren, måste hans anställningsförhållanden bli beroende av behovet för vederbörande myndighet att kunna anpassa arbetarstammens

Pensione-
ringens
anord-
nande.

storlek efter driftens omfattning vid varje särskild tidpunkt. Även om arbetaren kvarstannar i verkets tjänst hela sin tjänstetid, förblir därför hans anställning i regel av lösare beskaffenhet, och en övergång till ordinarie tjänst läser endast undantagsvis kunna ifrågakomma.

Nu berörda förhållanden hava ock föranlett, att man vid genomförande från och med år 1918 av pensionering för den icke-ordinarie personalen vid kommunikationsverken ansett sig icke i allo kunna tillämpa samma grunder för arbetarpersonalens som för tjänstemännens pensionering. Denna uppfattning har ock kommit till uttryck i de utlåtanden, som av järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen avgivits över förutberörda, av kommunikationsverkens lönekommitté avgivna betänkande angående den icke-ordinarie personalens vid kommunikationsverken pensionering. Ifrågavarande ämbetsverk hava nämligen icke ansett sig kunna tillstyrka, att, på sätt nämnda kommitté föreslagit, pensioneringen för timavlönad arbetarpersonal ordnas i närmare anslutning till de pensioneringsgrunder, som för närvarande gälla för de ordinarie tjänstemännen vid sagda verk.

I betraktande av det nu anförda har kommittén funnit det vanskligt att söka på den statsanställda arbetarpersonalen tillämpa det för ordinarie tjänstemän vid de nyreglerade verken vedertagna, efter helt andra avlöningsgrunder och anställningsförhållanden anpassade pensioneringssystemet. Vid övervägande av föreliggande spörsmål har kommittén därför kommit till den uppfattningen, att den icke-ordinarie personalens vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen pensionsfråga lämpligast löses efter två skilda linjer, alltefter som pensioneringen avser befattningshavare i tjänstemannaställning eller den berör arbetarpersonalen.

Beträffande de icke-ordinarie tjänstemännen har kommittén funnit lösningen böra ske genom deras inordnande under en blivande civil tjänstepensionslag, varom kommittén samtidigt härmed avgiver särskilt betänkande.

Vad åter angår pensionering av *arbetarpersonal* inom ifrågavarande förvaltningsområden, har kommittén undersökt, huruvida icke denna skulle kunna ordnas genom anslutning till någon redan befintlig statlig pensionsinrättning.

I sådant avseende har inom kommittén övervägts, huruvida ombesörjande av den pensionering, varom här är fråga, lämpligen skulle kunna överlämnas åt pensionsstyrelsen, som måste sägas ur administrativ synpunkt äga vissa förutsättningar för övertagande av ifrågavarande bestyr. Nämnda ämbetsverk har emellertid tillkommit för ombesörjande av en pensioneringsverksamhet av helt annat slag och med helt annat ändamål, nämligen den allmänna folkpensioneringen; och att till pensionsstyrelsen förlägga de för densamma främmande arbetsuppgifter, som innefattas i en tjänstepensionering och särskilt i den av kommittén i det följande förordade familjepensioneringen, har kommittén icke ansett lämpligt.

En annan utväg skulle innebära, att statskontoret — som redan nu handhar allmänna civilförvaltningens tjänstepensionering och som, vid bifall till vad kommittén i betänkande den 22 maj 1925 med förslag till militär pensionslag härutinnan föreslagit (sid. 49 o. f.), även skulle övertaga bestyret med den militära pensioneringen — jämväl skulle omhändertaga den nu ifrågasatta arbetarpensioneringen. Bestyret med pensioneringen av den talrika arbetarpersonalen skulle emellertid inom en snar framtid kräva ökade arbetskrafter för ämbetsverket, och detta i all synnerhet därest den nya pensioneringen skulle innefatta jämväl familjepensionering. Det synes kom-

mittén dessutom, att en sådan ytterligare utökning av statskontorets befattning med pensionsärenden, utöver den, som vid bifall till kommitténs nyssberörda förslag beträffande det militära pensionsväsendets handhavande skulle äga rum, icke lämpligen borde med hänsyn till nämnda ämbetsverks arbetsuppgifter i övrigt ifrågakomma.

Kommittén har slutligen tagit under omprövning, huruvida icke statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. skulle kunna tagas i anspråk för den ifrågavarande arbetarpensioneringen, och har kommittén därvid funnit goda skäl tala för en sådan anordning.

Sålunda har det för kommittén framstått som en högst beaktansvärd fördel, att för ifrågavarande pensionering skulle kunna anlitas en redan befintlig statlig pensionsinrättning sådan som nyssnämnda pensionsanstalt, vars uppgift är att ombesörja tjänste- och familjepensionering huvudsakligen för i allmän tjänst anställda befattningshavare. Ett förläggande till nämnda pensionsanstalt av arbetarpensioneringen synes kunna ske, utan att detta nya bestyr behöver medföra mera betydande administrationskostnader.

Vidare hava de allmänna grunder för tjänstepensioneringen, som kommittén till uttryck i omförmälda pensionsanstalts reglemente, synts kommittén i stort sett kunna med fördel tillämpas vid den pensionering, varom här är fråga; och reglementets tillämpning i förevarande fall underlättas genom den vid reglementets ursprungliga utformande vidtagna anordningen, att i särskilda tilläggsbestämmelser upptagas de speciella pensionsföreskrifter, som utöver de i reglementet intagna allmänna bestämmelserna finnas erforderliga i fråga om en var av de till anstalten anslutna befattningshavargrupperna. Vid inordnande under reglementets tillämplighetsområde av den nya personalgrupp, varom här är fråga, kan alltså nödig hänsyn tagas till de speciella krav, som må förefinnas.

Det föreligger därjämte ett särskilt skäl att för ifrågavarande personal anlita statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., i det att härigenom på ett enkelt sätt kunde för denna personals vidkommande vinnas en lösning av frågan om beredande av familjepension åt sådana änkor och barn efter statstjänare, vilka nu icke äro berättigade till sådan förmån.

I detta avseende vill kommittén erinra, hurusom statsmakterna i saknad av en ordnad familjepensionering för den statsanställda arbetarpersonalen beviljat årliga understöd åt änkor och barn efter avlidna arbetare eller f.d. arbetare i statens tjänst, låt vara allenast i ömmande fall.

Emellertid har riksdagen i anledning av en inom andra kammaren väckt motion i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 maj 1920 (nr 244) hemställt om utredning, huruvida och på vilket sätt åt änkor och barn efter sådana statstjänare, som ej vore delägare i någon av staten understödd kassa för familjepensionering, genom statens medverkan måtte kunna beredas tillfälle till sådan pensionering, samt att därefter för riksdagen måtte framläggas det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Såsom motiv för sin hemställan anförde riksdagen bl. a. följande:

»Riksdagen anser sig böra erinra, hurusom genom 1919 års lagtima riksdags beslut om bifall till Eders Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., vilken anstalt trätt i verksamhet den 1 januari 1920, möjlighet beretts för en ytterligare centralisering av pensionsväsendet. Denna anstalts reglemente innehåller nämligen dels de allmänna pensionsbestämmelser, som ansetts böra gälla för alla till anstalten anslutna befattningshavare, dels de särskilda bestäm-

melser, som skola gälla för de olika grupperna av befattningshavare. När fråga uppstår om att staten skall bereda pension åt en ny grupp befattningshavare, kan detta alltså nu ske genom att låta densamma vinna inträde i denna anstalt på de särskilda villkor, som befinnas lämpliga för densamma.

Ett ytterligare steg på väg mot en centralisering av det statsunderstödda pensionsväsendet är Eders Kungl. Maj:ts i proposition, nr 382, till årets riksdag framlagda, av riksdagen enligt annan skrivelse denna dag godkända förslag angående pensionering av vissa befattningshavare hos hushållnings-sällskapen m. fl. Sistnämnda förslag avser dock icke statstjänare i egentlig mening. Under angivna förhållanden kunde det måhända synas lämpligast, såsom också förlidet år framhölls, att först avvakta den påbörjade centraliseringens genomförande. I detta avseende må emellertid erinras, hurusom Eders Kungl. Maj:ts i proposition nr 313 till innevarande års riksdag framlagt förslag till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m. Enligt detta förslag, som av riksdagen enligt annan skrivelse denna dag blivit i huvudsak bifallet, skola de av tjänstemännen erlagda pensionsavgifterna ingå till särskilda, för vart och ett av de ifrågasvarande verken avsedda pensionsfonder, vilka skola förvaltas av vederbörande verk själva. Ett genomförande av berörda förslag torde enligt riksdagens mening komma att i viss mån fördröja en fortsatt centralisering. Under sådana förhållanden har det synts riksdagen, som om den i motionen berörda frågan, sedan den senast var föremål för behandling, kommit uti ett i viss mån förändrat läge. Det torde icke heller kunna förnekas, att syftet med motionen är särdeles behjärtansvärt och att åtgärder snarast möjligt böra vidtagas till rättelse av de i motionen berörda missförhållandena. Riksdagen anser därför i likhet med motionärerna en utredning i ärendet önskvärd och har funnit sig böra i huvudsak biträda motionen. Enligt riksdagens mening lär den åsyftade reformen utan några större svårigheter låta sig genomföras genom en utvidgning av den änke- och pupillpensionering, som nu äger rum, med iakttagande därvid att såvitt möjligt enhetliga grunder vinna tillämpning i avseende å pensioneringen och anslutning sker till någon redan befintlig kassa, till vilken avgifter i vanlig ordning inbetalas.»

Genom Kungl. Maj:ts remissresolution den 16 juli 1920 anbefalldes kommunikationsverkens lönekommitté att avgiva utlåtande över riksdagens berörda skrivelse. I följd av 1921 års pensionskommittés tillsättande och överflyttandet till sistnämnda kommitté i viss omfattning av de lönekommittén meddelade uppdrag förordnades, att lönekommitténs utlåtande över riksdagens berörda skrivelse skulle avse allenast efterlevande efter vid kommunikationsverken anställda icke-ordinarie befattningshavare. Lönekommittén medhann dock icke före sin upplösning den 31 mars 1923 att avgiva något utlåtande i ämnet.

Pensionskommittén — som i sitt betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag, innefattande jämväl bestämmelser angående pensionering av vissa icke-ordinarie befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen m. m., antytt möjligheten av att åt nämnda befattningshavare skulle kunna beredas familjepensionsrätt genom anslutning till vederbörande änke- och pupillkassa för ordinarie personal — anser det givetvis önskvärt, att jämväl åt statens talrika arbetarpersonal, vilken icke torde kunna erhålla inträde i de ordinarie befattningshavarnas änke- och pupillkassor, möjlighet lämnades att

åt efterlevande bereda förmån av pension genom inbetalning av familjepensionsavgifter under tjänstetiden.

En sådan möjlighet skulle yppa sig genom arbetarpensioneringens förläggande till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., i det att härigenom denna personals såväl tjänste- som även familjepensionering skulle kunna genomföras utan mera omfattande åtgärder. De i reglementet för pensionsanstalten intagna allmänna bestämmelserna angående familjepension synas kommittén lämpliga för ifrågavarande personal med allenast några smärre jämkningar.

Visserligen torde statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. i första hand vara avsedd för ombesörjande av tjänste- och familjepensionering för sådana befattningshavare i allmän tjänst, vilka icke äro i egentlig mening statsanställda. Men i anstaltens reglemente förutsättes, att densamma kan tagas i anspråk för pensionering jämväl av i statstjänst anställda befattningshavare; så har ock skett exempelvis beträffande sjuksköterskor m. fl. vid försvarsväsendet och vissa civila statsinrättningar.

Bestyret med den statsanställda arbetarpersonalens pensionering skulle otvivelaktigt medföra ökning i den arbetsbörda, som nu påvilar pensionsanstalten ifråga, och jämväl påkalla förstärkning av de arbetskrafter, som för närvarande stå till anstaltens förfogande.

I sistnämnda hänseende torde kommittén böra erinra, hurusom spörsmålet om ändring i anstaltens organisation upprepade gånger underställts Kungl. Maj:ts prövning. I utlåtande den 20 april 1922 med förslag till lönereglering för anstaltens befattningshavare avgav 1902 års löneregleringskommitté jämväl förslag till vissa mindre organisationsändringar inom anstalten. Enligt berörda utlåtande hade nämligen kommittén, då anstaltens mera definitiva organisation vore beroende av centraliseringsspörsmålets lösning, ansett den väckta frågan om en mera omfattande omorganisation av anstalten böra tillsvidare anstå, vadan kommittén inskränkte sig till att föreslå dels uppförande å ordinarie stat av vissa extra befattningshavare, dels lönereglering för anstalten enligt de för statsdepartement m. fl. verk gällande grunder.

Då emellertid någon omorganisation av anstalten icke kommit till stånd, har styrelsen för anstalten i en till Kungl. Maj:t den 9 oktober 1925 ingiven skrivelse framlagt nytt förslag till lönereglering och till ändring i anstaltens organisation.

Frågan om anstaltens omorganisation torde under angivna förhållanden knappast längre kunna undanskjutas, särskilt med hänsyn till den ökning i arbetsbördan, som uppstått genom inordnande under anstaltens verksamhetsområde vid skilda tillfällen av allt flera grupper befattningshavare. Vid den omorganisation, som sålunda i allt fall förestår, torde hänsyn kunna utan svårighet tagas jämväl till den vidgade arbetsuppgift, som skulle tillkomma anstalten, därest den ifrågasatta arbetarpensioneringen omhänder-toges av densamma.

Beträffande omfattningen av ifrågavarande bestyr får kommittén framhålla, att det i enlighet med bestämmelserna i anstaltens reglemente skulle ankomma icke på anstalten utan på vederbörande myndigheter att föra matrikel över pensionsberättigad arbetarpersonal. Vidare skulle enligt det pensioneringsförslag, kommittén i det följande framlägger, myndigheten hava att årligen insända uppgift över antalet av sin hos anstalten pensionsberättigade personal samt till anstalten inleverera sammanlagda beloppet av de för löpande budgetår för denna personal beräknade årsav-

gifter. Bestyret med pensioneringen skulle sålunda för anstaltens vidkommande huvudsakligen avse prövning av pensionsansökningar samt utbetalande av pensioner. På grund härav och med hänsyn särskilt därtill, att familjepensionering redan förut ingår i anstaltens bestyr, synes det, som om den nya pensioneringsverksamheten icke behövde föranleda till någon mera avsevärd ökning av anstaltens arbetskrafter. Åtminstone lärers, då förslaget icke för denna anstalts vidkommande skulle innebära upptagande av några nya pensioneringsformer, den erforderliga ökningen i arbetskrafter bliva mindre än den, som skulle betingas av ifrågavarande pensioneringsförläggande till något annat ämbetsverk.

Vid prövning av nu föreliggande spörsmål har kommittén alltså ansett sig böra förorda, att rätt till tjänste- och familjepension beredes här ifrågavarande arbetarpersonal genom delaktighet i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

I detta sammanhang har kommittén ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., vilken för närvarande sorterar under ecklesiastikdepartementet, borde med hänsyn till dess vidgade verksamhetsområde, eventuellt med förändrad benämning, inordnas under finansdepartementet.

Reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Innan kommittén närmare utvecklar sitt förslag om arbetarpensioneringens förläggande till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., anser sig kommittén böra lämna en kort redogörelse för denna anstalts organisation och grunderna för dess pensioneringsverksamhet.

Pensionsanstaltens organisation och förvaltning äro mera allmänt angivna i anstaltens reglemente den 31 december 1919 (nr 878). Närmare föreskrifter härutinnan innefattas i den för anstalten nämnda dag utfärdade instruktionen (nr 877) med däri genom kungörelse den 30 maj 1924 (nr 202) vidtagna ändringar.

Anstalten förvaltas av en styrelse, bestående av ordförande och två ledamöter, av vilka en tillika är anstaltens direktör. Ordföranden och en ledamot förordnas av Kungl. Maj:t, som jämväl på styrelsens förslag utnämner och förordnar direktören. Styrelsen handhar den pensionering och de därmed sammanhängande ärenden, som i anstaltens reglemente angivas såsom tillhörande dess ämbetsbefattning.

Den för anstalten gällande, av konung och riksdag fastställda lönestaten upptager följande ordinarie befattningar, nämligen, förutom direktören, en sekreterare, tillika ombudsman, en tjänsteman av andra normalgraden, tillika kassör, två tjänstemän av första normalgraden, tillvidare bokhållare, ett kvinnligt biträde av tredje graden, två kvinnliga skrivbiträden av andra graden samt en vaktmästare. Därjämte finnes hos anstalten anställt ett antal icke-ordinarie befattningshavare.

Handhavandet av anstaltens pensioneringsverksamhet jämte därmed sammanhängande ärenden regleras genom förenämnda reglemente den 31 december 1919 med däri sedermera vidtagna tillägg och ändringar. Reglementet ifråga innehåller bestämmelser om anstaltens förvaltning (kap. I), allmänna bestämmelser om tjänstepension (kap. II) och familjepension (kap. III), vilka bestämmelser skola äga giltighet, därest annorlunda icke föreskrives i de för en var befattningshavaregrupp gällande särskilda bestämmelserna. Sålunda innefattar reglementet särskilda pensionsbestämmelser angående folkskollärare m. fl. (kap. IV), angående kommunalt anställda veterinärer m. fl. (kap. V), angående kommunalt anställda sjuksköterskor och

barnmorskor m. fl. (kap. VI), angående befattningshavare hos hushållnings-sällskap m. fl. (kap. VII) samt slutligen angående befattningshavare vid polisväsendet (kap. VIII).

Av de i reglementet intagna bestämmelserna torde här behöva redogöras allenast för de viktigaste.

Därest icke minimiärsavlöning för befattning blivit i författning fastställd, är såsom förutsättning för erhållande av pensionsrätt i anstalten stadgat, att vederbörande befattning skall med avseende å behörighetsvillkor, tjänstgöringens art, minimiärsavlöning m. m. hava underkastats reglering av den, hos vilken befattningshavaren är anställd (huvudmannen), och att regleringen blivit godkänd av konungen eller den myndighet, konungen förordnar (§ 5).

Pensionsanstalten äger bestämma, i vad mån reglementet må äga retroaktiv giltighet för befattningshavare, som efter att hava tjänstgjort i befattningen utan pensionsrätt erhåller sådan rätt i anstalten (§ 6).

Beloppen av befattningshavarens och huvudmannens årsavgifter skola angivas i de särskilda föreskrifter, som gälla för befattningen. Från befattningshavarens tjänstepensionsavgift skall, därest befattningshavaren är skyldig att erlägga avgift enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, avdrag göras, svarande mot den avgift, som enligt nämnda lag skall erläggas av den, vars inkomst är lika med tjänstepensionsunderlaget, ökat med hälften. Vad som stadgas angående huvudmans avgifter gäller dock icke för staten som huvudman. (§ 7 mom. 1)

Staten erlägger till anstalten den årliga avgift, som enligt försäkrings-teknisk beräkning erfordras för att tillsammans med befattningshavarens och huvudmannens årsavgifter bereda pension enligt reglementet (§ 7 mom. 2).

Om pensionsanstalten enligt § 6 bestämt, att reglementet skall hava retroaktiv giltighet för en befattningshavare, som tidigare icke haft pensionsrätt i anstalten, skall huvudmannen, där ej i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna annorlunda stadgas, erlägga den engångsavgift, som pensionsanstalten bestämmer, med rätt för huvudmannen att uttaga ersättning av befattningshavaren för viss del av nämnda engångskostnad (§ 9).

Enligt de i kap. II intagna allmänna bestämmelserna rörande tjänstepension är befattningshavare skyldig avgå,

a) när han uppnått den levnadsålder (pensionsålder), som stadgas i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna,

b) om han till följd av olycksfall i tjänsten eller eljest till följd av skada eller sjukdom, vilken han ådragit sig under utövningen av sin tjänst, finnes vara för framtiden oförmögen att behörigen sköta densamma,

c) om han till följd av skada eller sjukdom i andra fall än under b) sägs under fem på varandra följande år varit oförmögen tjänstgöra under sammanlagt mera än $\frac{4}{5}$ av den tid, som det eljest ålegat honom att tjänstgöra, och finnes vara för framtiden oförmögen att behörigen sköta sin tjänst,

d) om han under fem på varandra följande år varit på grund av smittosam sjukdom tjänstledig eller från tjänstgöring avstängd under sammanlagt mer än $\frac{4}{5}$ av den tid, som det eljest ålegat honom att tjänstgöra, och finnes vara av samma anledning för framtiden obehörig att tjänstgöra (§ 18 mom. 1).

Där ej annorlunda stadgas i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna, må befattningshavare, som uppnått pensionsåldern, på i nämnda bestämmelser angivna villkor av huvudmannen tillåtas kvarstå i befattningen, därest och så länge han prövas kunna på ett tillfredsställande sätt sköta tjänsten, dock icke längre än under fem år (§ 18 mom. 2).

Rätt till genast börjande tjänstepension inträder vid avgång från befattningen för befattningshavare, som uppnått pensionsåldern eller entledigas enligt § 18 mom. 1 b)—d), samt i de fall, som därutöver må stadgas i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna (§ 19).

Rätt till uppskjuten tjänstepension tillkommer den, som avgår från sin befattning utan att vara berättigad till genast börjande pension. Denna rätt förloras dock,

a) om den avgångne vid den tidpunkt, då den uppskjutna pensionen skulle börja utgå, innehar annan befattning, som är förenad med tjänstepensionsrätt i denna anstalt eller i annan av staten inrättad eller understödd pensionsanstalt eller pensionsfond, och har rätt att för genast börjande pension vid avgång från densamma räkna sig tillgodo den tjänstgöring, varpå rätten till uppskjuten pension skulle grunda sig, eller däremot enligt reglementets § 25 svarande försäkringsavgifter; samt

b) om han före ovannämnda tidpunkt avgått eller samtidigt avgår från dylik befattning med genast börjande tjänstepension, vid vars beräkning den tjänstgöring tillgodoräknats honom, varpå rätten till uppskjuten pension skulle grunda sig, eller däremot enligt reglementets § 25 svarande försäkringsavgifter (§ 20 mom. 1).

Bestämmelser angående tjänstårsberäkning äro intagna i reglementets § 21 mom. 1. Då kommittén föreslår särskilda bestämmelser i sådant hänseende att komma i tillämpning å här ifrågavarande personal, torde någon redogörelse för innehållet i nyssnämnda författningsrum icke vara erforderlig.

Tjänstepensionsunderlag för befattning skall angivas i de för densamma gällande särskilda bestämmelserna och må ej överstiga 6 000 kronor (§ 23 mom. 1).

Den, som i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga övergår från befattning med högre till befattning med lägre tjänstepensionsunderlag, må efter ansökan hos pensionsanstalten få behålla det högre tjänstepensionsunderlaget, därest han i den förra befattningen räknat minst 15 tjänstår (§ 23 mom. 4).

Där ej annorlunda stadgas i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna, beräknas vid avgång enligt § 18 genast börjande tjänstepension enligt följande regler.

a) Pensionen är lika med befattningens tjänstepensionsunderlag (hel pension), om den avgående räknar det härför stadgade antalet tjänstår. Om tjänstårens antal är mindre, avkortas pensionen i förhållande därtill (avkortad pension). Dock skall gälla, att,

b) om avgången sker enligt reglementets § 18 mom. 1 b), hel pension utgår oberoende av tjänstårens antal, och om avgången sker enligt § 18 mom. 1 c) eller d), minst $\frac{3}{4}$ av hel pension utgår, dock i båda fallen med den inskränkningen, att pensionen ej må överstiga den pension, som den avgående skulle få, om han kvarstode i befattningen till pensionsåldern,

c) om den avgående ej innehaft befattningen i minst fem tjänstår, hel pension utgör medeltalet av hans tjänstepensionsunderlag under de sista fem åren eller det mindre antal tjänstår han räknar,

d) om den avgående har hustru eller barn, vilka i händelse av hans frånfalle skulle vara berättigade till familjepension, pension utgår med minst det belopp, varmed denna familjepension skulle utgå,

e) om den avgående vid pensionsålderns uppnående icke räknade minst tio tjänstår eller, där han avgår före denna ålder, han icke räknar så många

tjänstår, att de tillsammans med de år, som återstå till pensionsåldern, uppgå till minst nämnda antal, pensionen beräknas försäkringstekniskt,

f) om den avgående åtnjutit tjänstledighet från sin befattning för att bestrida annan befattning och haft rätt att under ledigheten räkna tjänstår i den förra befattningen, tages vid bestämmande av pensionen icke hänsyn till den senare; detsamma gäller, med visst undantag, jämväl om den, som efter att hava avgått från en befattning med pension erhåller en annan befattning (§ 24 mom. 1).

Uppskjuten tjänstepension beräknas efter ett tjänstepensionsunderlag, som, där ej i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna annorlunda stadgas, bestämmes efter vissa angivna försäkringstekniska grunder. Den uppskjutna tjänstepensionen är lika med: a) det sålunda beräknade tjänstepensionsunderlaget, om pensionen börjar utgå först vid pensionsåldern, b) $\frac{3}{4}$ av detsamma, om pensionen börjar utgå tidigare. (§ 27)

Genast börjande tjänstepension utgår från och med månaden näst efter en, då befattningen frånträdes. Uppskjuten tjänstepension börjar utgå från och med den tidpunkt, från vilken den avgångne av pensionsstyrelsen förklarats varaktigt oförmögen till arbete, dock senast vid den för befattningen stadgade pensionsåldern. Tjänstepension utgår till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider. (§ 31)

Bestämmelserna i kap. III, allmänna bestämmelser om familjepension, innehålla i huvudsak följande.

När den, som innehar eller tidigare innehaft med familjepensionsrätt i pensionsanstalten förenad befattning, avlider, äro hans efterlämnade änka och arvsberättigade egna barn berättigade till familjepension under följande villkor:

Äktenskap grundlägger icke pensionsrätt, om det ingås a) efter det mannen fyllt 65 år, b) under det mannen lider av sjukdom, som inom 6 månader efter äktenskapets ingående medför hans död, och utan att genom äktenskapet barn legitimeras; dock ankommer det på pensionsanstalten, där anledning finnes antaga, att sjukdomens livsfarliga beskaffenhet vid äktenskapets ingående icke varit för någon av makarna bekant, att pröva, huruvida familjepension må utgå.

Familjepension utgår till änka, så länge hon lever ogift, och till barn, tills det uppnår 21 års ålder eller dessförinnan träder i äktenskap. Därest barn, som har rätt till familjepension, vid uppnåendet av 21 års ålder befinnes vara varaktigt oförmöget till arbete, bibehåller det rätt till pension, så länge oförmögenheten till arbete fortfar. (§ 32)

Befattnings familjepensionsunderlag, som icke må överstiga 1 500 kronor, anges i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna (§ 33 mom. 1).

Där ej annorlunda stadgas i de särskilda bestämmelser, som gälla för den befattning, som den avlidne senast innehaft, bestämmes pensionen åt de efterlevande på i § 34 mom. 2 angivet sätt efter familjepensionsunderlaget för den befattning, den avlidne senast innehaft.

I följande fall skall dock försäkringsteknisk beräkning av pensionen göras:

a) om den avlidne avgått från med familjepensionsrätt i pensionsanstalten förenad befattning före pensionsåldern av annan anledning än i § 18 sägs och icke sedermera ånyo fått sådan befattning,

b) om den avlidne vid pensionsålderns uppnående icke räknade minst det antal tjänstår, som fordras för hel tjänstepension, eller, där han avlidit före denna ålder eller avgått före densamma med genast börjande tjänstepension,

icke räknade vid frånfallet eller avgången så många tjänstår, att de tillsammans med de år, som återstodo till pensionsåldern, uppgingo till minst nämnda antal (§ 34 mom. 1).

För änka ensam utgår pensionen med familjepensionsunderlagets belopp. För änka jämte ett eller flera pensionsberättigade barn utgår pensionen med familjepensionsunderlagets belopp, förhöjt med 40 procent för ett barn och därutöver med 10 procent för varje ytterligare barn. För pensionsberättigade barn, då änka icke finnes, utgår pensionen: om endast ett barn finnes, med hälften av familjepensionsunderlagets belopp; om barnen äro två, med familjepensionsunderlagets belopp; om barnen äro tre eller flera, med familjepensionsunderlagets belopp, förhöjt med 40 procent, därest barnen äro tre, samt därutöver med 10 procent för varje ytterligare barn. (§ 34 mom. 2)

Familjepension utgår från och med månaden näst efter dödsfallet till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider eller hans rätt till pension upphör (§ 40).

Undan-
tagande
av vissa
föreskrif-
ter i regle-
mentet.

Vid tillämpning av reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. å den statsanställda arbetarpersonalen synas emellertid vissa av de i kap. I intagna allmänna föreskrifterna böra undantagas.

Den i reglementets § 5 meddelade bestämmelsen, att befattning skall vara på visst sätt reglerad av huvudman och regleringen godkänd av Kungl. Maj:t eller vederbörande myndighet, innan pensionsrätt beviljas, finner kommittén med hänsyn därtill, att staten själv är huvudman för ifrågavarande personal samt att på sätt i det följande angives de olika personalgruppernas inplacering i de särskilda pensionsklasserna skulle beslutas av Kungl. Maj:t, icke vara erforderlig i förevarande fall.

Av skäl, som kommittén i den allmänna motiveringen här nedan (sid. 41—43) framlägger, torde den i § 6 intagna bestämmelsen angående retroaktiv tillämpning av reglementet icke böra gälla i fråga om den personal, som avses skola bliva delaktig av den nu ifrågasatta pensioneringen. I följd härav torde ock de i § 9 av reglementet intagna bestämmelserna om engångsavgift m. m. böra undantagas från tillämpning.

Vidare har kommittén i sitt förslag till särskilda bestämmelser för här ifrågavarande personal, avsedda att såsom särskilt kapitel intagas i reglementet, ansett sig böra förorda, att staten icke skall erlägga några avgifter till pensionsanstalten utan ersätta densamma i annan ordning för kostnaderna för utgående pensioner. Därjämte har kommittén funnit vissa speciella föreskrifter vara av nöden beträffande inbetalning av anställningshavares avgifter och vad därmed äger sammanhang. Det må ock nämnas, att kommittén vid avgivande den 19 november 1925 av utlåtande över en av styrelsen för pensionsanstalten till Kungl. Maj:t ingiven framställning angående upphävande av stadgandena i anstaltens reglemente om avdrag å befattningshavares årsavgifter till anstalten i fall, där vederbörande har avgiftsplikt till allmänna pensionsförsäkringen, föreslagit, att sådana statens befattningshavare, för vilka tjänstepensionering är ordnad genom statens försorg, skola befrias från avgiftsplikt till allmänna pensionsförsäkringen.

Vid sådant förhållande skulle föreskrifterna i § 7 mom. 1 ävensom i § 8 icke vinna tillämpning å de anställningshavare, som inbegripas i förevarande pensionering.

Vad angår föreskriften i § 7 mom. 2 om statens bidrag till anstalten, skulle jämväl denna av skäl, för vilka kommittén i den allmänna motiveringen redogör (sid. 42), undantagas från tillämpning i förevarande fall.

Av vad nu anförts framgår, att enligt kommitténs mening §§ 5—9 av reglementet böra undantagas från tillämpning beträffande den nu föreslagna pensioneringen.

Visserligen torde sakligt sett jämväl vissa andra av reglementets allmänna bestämmelser komma att sakna tillämpning å här ifrågavarande anställningshavare. Sålunda skulle exempelvis föreskrifterna i § 18 angående skyldighet för befattningshavare att avgå från tjänsten icke vara behöfliga i fråga om arbetarpersonalen, då denna kan entledigas omedelbart eller efter förut skedd uppsägning. Med hänsyn till förekommande hänvisningar från en paragraf till annan har dock kommittén icke funnit lämpligt att uttryckligen undantaga andra paragrafer än de ovan nämnda §§ 5—9, utan torde reglementets bestämmelser i övrigt böra i tillämpliga delar äga giltighet.

IV. Allmän motivering till kommitténs förslag.

Kommittén övergår nu till att angiva de huvudgrunder, som tillämpats vid utarbetande av förslag till förberörda särskilda pensionsföreskrifter för arbetarpersonal i statens tjänst.

Villkor för pensionsrätt.

För delaktighet i den nu ifrågasatta arbetarpensioneringen har kommittén ansett vissa villkor böra uppställas. Sålunda torde såsom allmän förutsättning för erhållande av pensionsrätt i anstalten böra gälla, att arbetaren vunnit fast anställning vid vederbörande verk och därom erhållit bevis genom särskild av verksammyndighet utfärdad skriftlig handling. Kommittén har visserligen övervägt, huruvida icke tillika krav borde uppställas på viss minsta anställningstid för att anställningshavare skulle kunna erhålla pensionsrätt, men funnit, att ett dylikt villkor skulle förorsaka svårigheter vid tjänstårsberäkningen. Med förstnämnda villkor har kommittén åsyftat, att pensionsrätt icke skulle tillkomma den anställda, förrän han vunnit den fasta anställning vid verket, som betingas av ett vid verket förefintligt, mera stadigvarande behov av hans arbetskraft. Såsom ytterligare förutsättning för erhållande av pensionsrätt torde böra stadgas, att för anställningen i allmänhet gäller en arbetstid av normal omfattning. Härigenom torde garanti kunna vinnas för att den nu föreslagna pensioneringen förbehålles allenast sådan personal, som ägnar sin huvudsakliga verksamhet åt statens tjänst.

Sådan fastare anställning synes kommittén böra av vederbörande verksammyndighet konfirmeras genom utfärdande av särskilt skriftligt bevis.

Av det nyss anförda framgår, att kommittén ansett nu förevarande pensionering icke böra omfatta personal, som åt statstjänsten ägnar allenast en del av sin dagliga arbetstid, exempelvis flertalet städerskor, eller personal med mera tillfällig anställning i statens tjänst. Fråga uppstår då, huruvida åt sådan personal bör i annan ordning beredas pensionsrätt genom statens medverkan.

Beträffande detta spörsmål må erinras om riksdagens förberörda skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 juni 1917 (nr 271), däri ifrågasatts pensionering av mera tillfälligt anställd personal med anlitande av den frivilliga pensionsförsäkringen, ävensom kommunikationsverkens lönekommittés på den frivilliga pensionsförsäkringen grundade förslag till pensionering av dylik personal vid kommunikationsverken. Pensionskommittén har för avsikt att i samband med avgivande av yttrande över nämnda lönekommittés förslag taga i övervägande, huruvida en dylik pensionering eller ock någon annan form för pensionering bör ifrågakomma beträffande nyssberörda personal vid försvarsväsendet och den allmänna civilförvaltningen, samt att, om förhållandena skulle därtill föranleda, avgiva särskilt förslag i sådant hänseende.

Tjänstepensionsunderlag.

Enligt de år 1917 fastställda reglementen för pensionering av icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfalls-

verk beräknas pensionsunderlaget för arbetarpersonalen vid dessa verk direkt i förhållande till utgående timlöner enligt viss i reglementet intagen formel.

Emellertid har det visat sig, att det vid kommunikationsverken tillämpade pensioneringssystemet, vad angår arbetarpersonalen, knappast är tillfredsställande. Såsom framgår av kommunikationsverkens lönekommittés förberörda betänkande av den 6 november 1922, har nämnda kommitté ansett de i 1917 års reglementen innefattade bestämmelserna vara, åtminstone för vissa grupper befattningshavare, synnerligen inveklade särskilt beträffande beräkning av pensionsavgifter och pensionsbelopp. Dessa pensionsföreskrifter hade ock, enligt vad lönekommittén inhämtat, befunnits förorsaka vederbörande verksmyndigheter betydande svårigheter vid tillämpningen och syntes jämväl i övrigt vara behäftade med vissa brister.

Vid utarbetande av sitt förslag till nya pensionsbestämmelser för kommunikationsverkens icke-ordinarie befattningshavare ansåg sig därför lönekommittén böra föreslå ett annat sätt för pensionsunderlagens bestämmande än som är gällande enligt nämnda reglementen. Enligt kommitténs förslag skulle såväl de icke-ordinarie tjänstemännen som även den fasta arbetarpersonalen vid dessa verk i pensionshänseende inplaceras i det för ordinarie befattningshavare gällande lönegradssystemet, varvid dock förutsattes viss jämkning i de för sistnämnda befattningshavare gällande pensionsunderlag och pensionsavgifter.

Lönekommitténs förslag i denna del har dock mött invändningar särskilt från järnvägsstyrelsens sida. Styrelsen har sålunda i sitt utlåtande den 15 februari 1923 dels åberopat ett av särskilda sakkunniga tidigare gjort uttalande därom, att ett hänförande i pensionshänseende av de särskilda yrkesgrupperna till den lönegrad, som närmast motsvarade deras allmänna löneställning, skulle vara förknippat med oöverstigliga hinder, dels ock föregen del framhållit, att styrelsen icke kunde godkänna en anordning, i fråga om vilken man redan på förhand kunde förutse, att den komme att medföra meningsskiljaktigheter mellan myndigheten, som skulle tillämpa densamma, samt därav berörd personal och sålunda ofelbart kunde beräknas medföra klagomål. Styrelsen har därför ansett sig på det bestämdaste böra avstyrka kommitténs förslag och i stället förorda bibehållande av nu gällande pensioneringssystem för verkstads- och förrådsarbetare och med dem i lönehänseende likställd personal.

Pensionskommittén anser för sin del, att det av kommunikationsverkens lönekommitté föreslagna systemet knappast skulle giva en tillfredsställande lösning av pensionsfrågan vad beträffar arbetarpersonal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen. Detta har bestyrkts av den undersökning, kommittén ansett sig böra göra för utrönande, huruvida denna arbetarpersonal på grundval av utgående löneförmåner lämpligen skulle kunna infogas i lönegradssystemet i syfte att därigenom ernå en grund för pensionsunderlagets bestämmande.

En sådan inplacering skulle, enligt vad pensionskommittén funnit, medföra avsevärda ojämnheter i pensioneringssystemet. Förhållandet är, att, såsom redan framhållits, arbetarpersonalens löneförmåner exempelvis på grund av olika yrkesskicklighet eller till följd av ackords- eller betingsarbetets större eller mindre omfattning erbjuda så betydande skiljaktigheter de enskilda anställningshavarna emellan, att en häremot svarande skillnad jämväl i pensionens belopp icke kan anses vara motiverad. Det kan sålunda på grund av angivna omständigheter inträffa, icke blott att en yrkesutbildad arbetare inom ett visst fack når större löninkomst än en med honom i övrigt jäm-

ställd kamrat inom samma fack och samma tjänsteställe, utan till och med att den icke yrkesutbildade anställningshavarens löneförmåner överstiga den yrkesutbildades.

I nedanstående tabell lämnas några exempel på löninkomster för olika kategorier arbetare vid vissa arméns verkstäder. Timlönssiffrorna hänföra sig till 3:dje kvartalet 1925. Årslönen är beräknad på grundval av dessa timlönssiffror och en årlig arbetstid av 2 400 timmar.

Yrkesgrupp	Timlön (inklusive dyrtidstillägg)		Beräknad årslön (inklusive dyrtidstillägg)	
	Stockholms tygstation	Mariebergs ammunitions- fabrik	Stockholms tygstation	Mariebergs ammunitions- fabrik
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Yrkesarbetare:</i>				
Verktogsarbetare	1'81	1'60	4 344	3 840
»	1'62	1'38	3 888	3 312
»	1'57	—	3 768	—
Maskinarbetare	1'58	—	3 792	—
»	1'48	—	3 552	—
Maskinställare	—	1'60	—	3 840
»	—	1'45	—	3 480
»	—	1'41	—	3 384
»	—	1'19	—	2 856
Filare	1'48	1'50	3 552	3 600
»	1'46	1'41	3 504	3 384
»	1'39	—	3 336	—
»	1'36	—	3 264	—
Svarvare	—	1'63	—	3 912
»	—	1'58	—	3 792
»	—	1'51	—	3 624
»	—	1'38	—	3 312
Smed	1'58	1'38	3 792	3 312
»	1'48	—	3 552	—
Fräsare	—	1'52	—	3 648
Glödgar	—	1'39	—	3 336
»	—	1'34	—	3 216
Slipare	—	1'42	—	3 408
»	—	1'37	—	3 288
»	—	1'31	—	3 144
Elektromontör	1'65	1'63	3 960	3 912
Instrumentmakare	1'58	—	3 792	—
Snickare	1'93	1'55	4 632	3 720
»	1'65	1'41	3 960	3 384
»	1'48	—	3 552	—
»	1'38	—	3 312	—
Sadelmakare	1'60	—	3 840	—
»	1'48	—	3 552	—
»	1'21	—	2 904	—
<i>Grov- och diversearbetare:</i>				
Förrådsarbetare	1'66	1'22	3 984	2 928
»	1'52	—	3 648	—
»	1'38	—	3 312	—
»	1'29	—	3 096	—
»	1'24	—	2 976	—
Betare	—	1'22	—	2 928
»	—	1'25	—	3 000
Smideshantlangare	1'25	—	3 000	—
Handräkningskarl	—	1'19	—	2 856

Förestående tabell giver vid handen, att löneförhållandena knappast kunna bliva bestämmande vid ett rationellt avvägande av pensionsunderlagen. Förhållandet torde utan tvivel vara, att — vilket system man än väljer, som bygger uteslutande på lönebeloppen — detsamma måste komma att på grund av de synnerligen skiftande löneförhållanden, som äro rådande icke blott vid de särskilda verken utan även beträffande anställningshavarna sinsemellan vid ett och samma verk och som för övrigt tid efter annan äro underkastade växlingar på grund av konjunkturförhållanden, försvåra ett fullt rättvist avvägande av pensionerna efter löninkomsten och sålunda med nödvändighet medföra större eller mindre ojämnheter vid tillämpningen.

Kommittén har därför ansett sig böra undersöka, huruvida icke en annan grund för pensionsunderlagens bestämmande skulle kunna utfinnas; och har kommittén härvid funnit en sådan erbjuda sig i den gruppering av arbetarna, som kommer till synes i gällande bestämmelser om minimilöner. Vid minimilönesättningen för arbetarpersonal inom olika grenar av statsförvaltningen indelas nämligen den egentliga arbetarpersonalen (utom förmän) i tvenne grupper, yrkesarbetare å ena sidan och icke yrkesarbetare å den andra. I regel äro vissa minimilöner fastställda, vare sig av vederbörande myndighet eller genom kollektivavtal, för en var av dessa huvudgrupper, vilka timlöner garanteras arbetaren oberoende av om han sysselsättes med tidarbete eller han utför ackords- eller betingsarbete.

I enlighet med den gruppering, som sålunda fastställts, har kommittén ansett pensionsunderlagen för den manliga arbetarpersonalen utom förmän lämpligen kunna begränsas till två, ett högre, avsett att gälla för arbetare i sådan anställning, där särskild yrkesutbildning kräves, och ett lägre, avsett för arbetare i sådan anställning, för vilken någon särskild yrkesutbildning icke är erforderlig. Att härigenom skulle kunna inträffa, att en grovarbetare, som på grund av tillfällig lönekonjunktur eller gynnsam ackordssättning åtnjuter högre löninkomst än en yrkesarbetare, likväl erhåller mindre pension än den senare, kan ingalunda anses innebära någon orättvisa, utan står i full överensstämmelse med de allmänna principer, som ligga till grund vid fastställande av minimilöner för arbetare.

Kommittén vill i detta sammanhang icke underlåta att omförmåla, huru som vid överläggning mellan kommittén och vissa verksrepresentanter ifrågasatts, om något verkligt behov föreläge för en uppdelning i pensionshänseende av den egentliga arbetarpersonalen i två särskilda grupper, yrkesarbetare å ena sidan och icke yrkesarbetare å den andra. På grund av sin under anställningstiden vunna yrkesutbildning överginge nämligen så småningom den icke yrkesutbildade arbetaren i regel till yrkesarbetare och skulle därför även i pensionshänseende med tiden komma att överföras till yrkesarbetargruppen, varför någon pensionering såsom icke yrkesarbetare endast mera sällan skulle kunna tänkas förekomma. I detta avseende vill kommittén för sin del hava uttalat, att, även om övergång från icke yrkesarbetare till yrkesarbetare inom vissa grenar av statsförvaltningen är en mera regelbundet förekommande företeelse, så är däremot inom andra förvaltningsgrenar möjligheten för sådan övergång utesluten eller begränsad. I alla händelser kan ju en differentiering i pensionsunderlagets belopp anses påkallad med hänsyn till förekommande invalid- och sjukpensionering.

I fråga om pensionsunderlagens belopp har kommittén givetvis haft att taga hänsyn till de tjänstepensionsunderlag, som för närvarande gälla för ordinarie befattningshavare i närmast med arbetarpersonal jämförlig ställning inom allmänna civilförvaltningen, liksom ock till de tjänstepensionsunderlag,

som enligt kommitténs förslag till militär pensionslag skulle tillämpas beträffande vissa beställningshavare å aktiv stat inom försvarsväsendet. Kommittén har vidare beaktat de pensioner, som på Kungl. Maj:ts särskilda framställningar av riksdagen i stor omfattning beviljats från tjänsten avgångna arbetare (s. k. riksdagspensioner), ävensom de pensioner, som enligt beslut av 1925 års riksdag skola på sätt i det föregående omförmäls tillkomma viss personal vid statens hingstdepåer och stuteri, varvid kommittén emellertid uppmärksammat, att dessa pensioners belopp avpassats med hänsyn därtill, att pensionsavgifter icke förekomma.

Till arbetarpersonal skulle i pensionshänseende hänföras jämväl förmän samt med förmän jämställda anställningshavare. I fråga om dessa anställningshavares löneförmåner är att märka, att avlöning företrädesvis utgår som vecko- eller månadslön och icke som timlön samt att ackordsförtjänst i regel icke förekommer. I betraktande av dessa anställningshavares löneförhållanden och allmänna tjänsteställning har det synts kommittén lämpligt, att de sammanföras i en särskild grupp och att för denna grupp fastställes ett högre tjänstepensionsunderlag än för yrkesarbetarna. Till förmansgruppen bör emellertid enligt kommitténs mening räknas allenast sådana förmän, som fullgöra verkligt förmanskap eller med andra ord äro i egentlig mening arbetsledande.

Om ock den i det föregående förordade grupperingen i pensionshänseende av den personal, som skulle bliva delaktig av nu ifrågavarande pensionering, närmast avser de manliga anställningshavarna, lära samma sakliga skäl kunna anföras för en motsvarande gruppering av de kvinnliga anställningshavarna. De kvinnliga arbetarnas genomgående lägre löneförmåner än de manliga arbetarnas måste dock naturligen föranleda till att tjänstepensionsunderlagen för kvinnor sättas lägre än männens.

Vid övervägande av de omständigheter, som enligt det föregående böra vara grundläggande vid tjänstepensionsunderlagens beräkande för här ifrågavarande anställningshavare, och med beaktande, att skyldighet att erlägga pensionsavgifter skulle komma att åligga dem, har kommittén funnit sig böra föreslå, att dessa underlag bestämmas på sätt, som nedan anges.

Manliga anställningshavare:

	Tjänstepensions- underlag.
a) arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	kronor 1 440: —
b) arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	» 1 620: —
c) arbetsledande förmän	» 1 836: —

Kvinnliga anställningshavare:

d) arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	kronor 1 080: —
e) arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	» 1 224: —
f) arbetsförestånderskor	» 1 380: —

Kommittén har ansett sig böra undersöka, huruvida de sålunda föreslagna pensionsunderlagen kunna anses lämpligt avvägda i förhållande till de löninkomster, som i genomsnitt tillkomma arbetare i statens tjänst. Till grund för denna undersökning har kommittén lagt en inom socialstyrelsen år 1925 verkställd utredning rörande av befattningshavare i statens och de större städernas tjänst åren 1919—1924 åtnjutna löneförmåner (Sveriges officiella statistik, serien Socialstatistik). Enligt denna utredning utgjorde genomsnittliga löninkomsten under år 1924 för manliga arbetare inom armén 2 834 kronor och för manliga arbetare inom marinen 2 810 kronor. Om man alltså antager, att medellöninkomsten under nämnda år utgjorde 2 822 kronor och denna reduceras med det belopp, som motsvarar dyrtidstillägg, erhålles en medellön av omkring 2 350 kronor. Därest pensionsunderlaget beräknas till två tredjedelar av nämnda medellön, skulle underlagets belopp bli omkring 1 560 kronor.

Enligt gällande pensioneringsprinciper skall pensionsunderlaget bestämmas i förhållande till slutavlöningen å billigaste ort. Då emellertid å ena sidan slutavlöningen ligger högre än medellönen men å andra sidan sagda medellön icke hänför sig till billigaste ort, torde dessa bägge faktorer kunna anses ungefär uppväga varandra.

Emellertid är att märka, att nämnda medellön avser samtliga arbetare inom armén och marinen, sålunda såväl grovarbetare och yrkesarbetare som förmän bland arbetarna. Man torde alltså hava goda skäl för att vid beräklandet av pensionsunderlagets belopp för den egentliga arbetarpersonalen — alltså grov- och yrkesarbetare, utom förmän — reducera förenämnda belopp till 1 500 kronor. Detta underlag utgör ett ungefärligt medeltal mellan de pensionsunderlag av respektive 1 620 kronor och 1 440 kronor, som kommittén ansett lämpligen böra fastställas för grupperna yrkesarbetare och icke yrkesarbetare. Enär tjänstepensionsunderlaget för grovarbetare å ena och för yrkesarbetare å andra sidan bör ligga något under respektive över detta medeltal, synas de av kommittén föreslagna underlagen till beloppen riktigt avvägda.

För arbetsledande förmän har kommittén funnit pensionsunderlaget böra bestämmas till samma belopp som för underofficerare av 3:e graden, med vilka förmännen vid försvarsväsendet i tjänsteställning ansetts likvärdiga.

Enligt socialstyrelsens förberörda utredning hava löninkomsterna under år 1924 för kvinnliga arbetare vid armén utgjort i medeltal 1 582 kronor och för kvinnliga arbetare vid marinen 1 894 kronor, vadan den genomsnittliga löninkomsten för kvinnliga arbetare vid försvarsväsendet under år 1924 utgjort 1 738 kronor. En beräkning av tjänstepensionsunderlagen för kvinnliga anställningshavare på grundval av sistnämnda medellöninkomst giver emellertid vid handen, att tjänstepensionsunderlagen för kvinnor icke lämpligen kunna baseras på ifrågavarande medellöninkomst, enär därpå grundade pensioner skulle, om hänsyn toges till att med pensionsrätten skulle förenas avgiftsplikt, bli för låga i jämförelse med de pensioner, som hittills — jämte pensionstillägg och särskilda förhöjningar — på grund av riksdagens särskilda beslut tillkomma kvinnliga arbetare vid avgång från tjänsten.

Kommittén har trott sig finna en lämpligare grund för beräkande av pensionsunderlag åt kvinnliga arbetare genom att sätta dessa underlag i samma förhållande till de av kommittén för manliga anställningshavare föreslagna pensionsunderlagen som skett vid bestämmande av förtidspensioner åt viss övertalig manlig och kvinnlig personal vid försvarsväsendet

enligt 1925 års riksdags beslut. De av riksdagen för kvinnliga löntagare fastställda pensionerna motsvara till beloppet ungefär 75 procent av de för manliga löntagare bestämda pensionerna. De av kommittén nu föreslagna pensionsunderlagen för kvinnliga arbetare hava beräknats i enlighet härmed.

**Familje-
pensions-
underlag.**

I fråga om familjepensionsunderlag för de befattningshavare, som för närvarande äro delaktiga i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., stadgar anstaltens reglemente, att pensionsunderlaget skall motsvara ett belopp, som med 300 kronor överstiger 20 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Som motivering för denna bestämmelse framhöll de på sin tid inom eklelesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga i sitt betänkande den 11 februari 1919 angående folkskollärares samt kommunalt anställda veterinärers, sjuksköterskors och barnmorskors m. fl. pensionering, hurusom syftet att åvägabringa jämförelsevis bättre pensionsförhållanden för de svagast avlönades efterkommande kunde på ett enkelt sätt vinnas genom att låta pensionsunderlaget utgöras dels av ett för alla lika stort grundbelopp, dels av ett tillägg, beräknat efter viss procent av tjänstepensionsunderlaget. Man finge nämligen då en jämförelsevis högre familjepension för de lägre avlönade än för de högre avlönade, därför att grundbeloppet vore oberoende av lörens eller tjänstepensionsunderlagets storlek. Vid valet av grundbelopp och av det procentuella tillägget måste man tydligen avväga dem så, att å ena sidan de lägst avlönade ej finge högre familjepensionsunderlag än att de kunde erlægga motsvarande avgift, å andra sidan att de högst avlönade ej finge lägre familjepensionsunderlag än som kunde svara mot deras behov. Pensionsunderlagets beräknande på nyssnämnda sätt hade ock föreslagits av de sakkunniga för pensionsväsendets centralisering.

Enligt bestämmelserna i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa utgör delaktighetsbeloppet (underlaget) i nämnda kassa en fjärdedel av tjänstepensionsunderlaget. Med tillämpning av sistnämnda beräkningsgrund skulle familjepensionsunderlaget för en var av de å sid. 36 angivna huvudgrupperna uppgå till följande belopp:

						Familjepensions- underlag
för de under a)	nämnda	anställningshavare		kronor	360: —	
» » » b)	»	»		»	410: —	
» » » c)	»	»		»	460: —	
» » » d)	»	»		»	270: —	
» » » e)	»	»		»	310: —	
» » » f)	»	»		»	350: —.	

Det har emellertid synts kommittén, att en tillämpning å arbetarpersonalen av den för ordinarie befattningshavare inom allmänna civilförvaltningen gällande beräkningsgrunden icke är ägnad att bereda de efterlevande skäligt pensionsbelopp. Däremot har kommittén funnit den princip, som kommit till uttryck i pensionsanstaltens förberörda bestämmelse, innebära en mera tillfredsställande norm för pensionsunderlagets bestämmande. Kommittén har ock vid uppgörande av sitt förslag i förevarande hänseende ansett sig böra följa den i anstaltens reglemente angivna regeln; och skulle alltså familjepensionsunderlagen för arbetare inom de särskilda huvudgrupperna utgöra följande belopp:

Manliga anställningshavare:

	Familjepensions- underlag
a) för arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	kronor 588: —
b) för arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	» 624: —
c) för arbetsledande förmän	» 660: —

Kvinnliga anställningshavare:

d) för arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	kronor 516: —
e) för arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	» 540: —
f) för arbetsförestånderskor	» 576: —

Kommittén har vid undersökning funnit dessa pensionsunderlag tämligen nära överensstämma med de familjepensionsunderlag, som enligt de vid telegrafverket och statens järnvägar tillämpade pensioneringsgrunder skulle gälla för ordinarie befattningshavare vid dessa verk med närmast motsvarande tjänstepensionsunderlag.

I fråga om beräkning av tjänstepensionsavgifternas belopp gälla för de till anstalten anslutna särskilda befattningsgrupper olika bestämmelser. Sålunda utgår i allmänhet tjänstepensionsavgiften för manliga och kvinnliga lärare vid den kommunala undervisningen m. fl. med $3\frac{1}{3}$ procent samt för kommunalt anställda veterinärer med $3\frac{1}{2}$ procent av tjänstepensionsunderlaget. Pensionsåldern är för nämnda lärarpersonal 60 år (dock för manlig lärare vid kommunal mellanskola 65 år) samt för veterinärer 65 år. Förstnämnda avgiftsprocent tillämpades redan i folkskollärarnas pensionsinrättning, innan denna uppgick i pensionsanstalten. Den för veterinärer fastställda avgiften, som är avsedd att täcka en tredjedel av pensioneringskostnaden, är beräknad efter en medelinträdesålder i anstalten av 29.2 år. Av övriga till anstalten anslutna tjänstemannagrupper erlägga befattningshavare vid hushållningssällskap m. fl. samma procentuella avgift som folkskollärare, under det att för befattningshavare vid polisväsendet, för vilka pensionsåldern är 60 år, avgiften utgör 4 procent av tjänstepensionsunderlaget.

**Pensions-
avgifter.**

*Avgift för
egen pen-
sionering.*

Vid övervägande av frågan om tjänstepensionsavgifternas belopp för den manliga arbetarpersonalen har det synts kommittén, att för denna personal en något lägre avgift än de ovan angivna bör kunna fastställas utan eftergivande av kravet att de skola täcka en tredjedel av pensioneringskostnaden. I regel vinner arbetaren anställning i vederbörande verk vid relativt unga år, varför det kan antagas, att medelåldern vid inträde i anstalten för sådan anställningshavare kommer att bli ej obetydligt lägre än för ovan nämnda veterinärer, vilkas pensionsålder är densamma, som kommittén tänkt sig för dessa arbetare, eller 65 år.

Det synes därför, som om för de statsanställda arbetarnas vidkommande en tjänstepensionsavgift av 3 procent utav tjänstepensionsunderlaget skulle vara tillfyllest för att i genomsnitt täcka den del av pensioneringskostnaderna, som enligt vedertagna grunder bör av anställningshavaren själv gäldas.

Till jämförelse må nämnas, att tjänstepensionsavgiften för ordinarie befattningshavare inom de förutvarande lägsta manliga lönegraderna vid ny-

reglerade verk är bestämd till omkring 3 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Beträffande den tjänstepensionsavgift, som kvinnlig arbetare med pensionsrätt i anstalten bör erlägga, må erinras, att sådan avgift enligt reglementet skall för sjuksköterska, barnmorska och husmoder utgöra 5 procent av tjänstepensionsunderlaget. Den för nämnda kvinnliga anställningshavare stadgade högre procentsiffran är givetvis föranledd av den merkostnad för pensioneringen, som uppstår till följd av kvinnornas lägre pensionsålder och genomsnittligt längre livslängd än männens.

För sjuksköterska och barnmorska är i anstaltens reglemente fastställd en pensionsålder av 55 år och för husmoder 60 år. Då enligt kommitténs förslag pensionsåldern för kvinnlig arbetare skulle bli 62 år, anser sig kommittén kunna föreslå en tjänstepensionsavgift för kvinnor av $4\frac{1}{2}$ procent av tjänstepensionsunderlaget.

*Avgift för
familje-
pensione-
ring.*

Vad härefter angår de statsanställda arbetarnas familjepensionsavgifter, är att uppmärksamma, att, enligt vad kommittén i annat sammanhang förordat (sid. 54—55), pension icke skulle tillkomma efterlevande barn efter sådan anställningshavare längre än till dess barnet uppnått 18 års ålder. För till familjepension i anstalten berättigade befattningshavares efterlevande barn gäller eljest i berörda hänseende en åldersgräns av 21 år. Av denna anledning synes för förstnämnda personal en något lägre avgift för familjepensioneringen kunna komma i fråga än som är i reglementet i allmänhet föreskriven. För kommunalt anställda veterinärer utgör den årliga familjepensionsavgiften till anstalten 19 procent och för befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl. 18 procent av familjepensionsunderlaget. Enligt en inom pensionsanstalten på kommitténs begäran verkställd beräkning skulle med hänsyn till arbetarpersonalens lägre genomsnittsålder vid inträdet i anstalten en årlig avgift, motsvarande 16 procent av familjepensionsunderlaget, förslå för täckande av kostnaderna för pensionering av manliga arbetares efterlevande änkor och barn.

Hos anstalten pensionsberättigade sjuksköterskor m. fl. kvinnliga befattningshavare erlägga för beredande av pension åt efterlevande barn en avgift till belopp motsvarande 1 procent av familjepensionsunderlaget. Kommittén, som föreslår, att familjepensionsrätten jämväl för de kvinnliga anställningshavare, vilka inbegripas i kommitténs förevarande pensioneringsförslag, begränsas till att avse allenast sådan anställningshavares efterlevande barn, vill förorda, att avgiften må utgå enligt nyss berörda beräkningsgrund.

Vid beräkandet av pensionsavgifterna har familjepensionsavgiftens belopp avrundats till ett med 12 jämnt delbart tal, och hava tjänste- och familjepensionsavgifterna, med hänsyn till att avlöning till arbetarpersonal i stor utsträckning utgår för vecka, tillika så avrundats, att bägge avgifternas sammanlagda belopp är lämpligt delbart med 52.

De enligt ovanstående grunder beräknade tjänste- och familjepensionsavgifternas årsbelopp framgå av efterföljande tablå. I fråga om dessa avgiftsbelopp torde böra uppmärksammas, att kommittén, enligt vad här ovan (sid. 30) uttalats, förutsatt, att anställningshavaren skulle vara befriad från erläggande av avgifter till allmänna pensionsförsäkringen såväl för egen del som för hustru.

Manliga anställningshavare:	Tjänste- pensions- avgift kr.	Familje- pensions- avgift kr.	Summa kr.
a) för arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	42: 20	93: —	135: 20
b) för arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	46: 60	99: —	145: 60
c) för arbetsledande förmän	58: 40	108: —	166: 40
Kvinnliga anställningshavare:			
d) för arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	47: 20	4: 80	52: —
e) för arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	51: 80	5: 40	57: 20
f) för arbetsförestånderskor	61: 60	6: —	67: 60

Enligt § 7 mom. 1 i pensionsanstaltens reglemente skola årliga avgifter till pensionsanstalten erläggas dels av befattningshavarna och dels av huvudmannen, dock att vad sålunda stadgas angående huvudmans avgift ej gäller för staten som huvudman. Enligt mom. 2 av samma paragraf skall emellertid staten till anstalten erlægga det årliga belopp (»avgift»), som enligt försäkringsteknisk beräkning erfordras för att tillsammans med befattningshavarens och huvudmannens årsavgifter bereda pension enligt berörda reglemente.

**Statens
bidrag till
pensione-
ringen.**

I reglementet är sålunda förutsatt, att icke blott befattningshavarnas egna och huvudmannens avgifter utan även statens bidrag skola fonderas, så att den härigenom samlade försäkringsfonden skall kunna täcka kostnaderna för pensioneringen i framtiden.

Vid inordnande under reglementets tillämplighetsområde av nya personalgrupper tillföras emellertid anstalten i regel befattningshavare, vilka redan vid inträdet i anstalten innehaft anställning vid vederbörande verk längre eller kortare tid. Om dylika befattningshavare icke berättigades att tillgodoräkna sig den tid, som de sålunda tjänstgjort före inträdet i anstalten, skulle, i trots av att ovannämnda avgifter blivit erlagda efter inträdet i anstalten, pensionerna särskilt för de äldre bland befattningshavarna bliva alldeles otillräckliga. Enligt reglementets bestämmelser kan emellertid reglementet av pensionsanstalten på framställning av huvudmannen förklaras skola äga retroaktiv giltighet för befattningshavaren, i vilket fall denne äger för tjänste- och familjepension tillgodoräkna även sin tjänstetid före inträdet i anstalten.

Om anstalten sålunda bestämt, att sådan retroaktiv tillämpning av reglementet skall äga rum beträffande befattningshavare, som bliva pensionsberättigade hos anstalten, måste anstalten erhålla ersättning för den försäkringsfond, som den skulle hava samlat för dessa befattningshavare, om avgifter erlagts för dem under tjänstetiden före inträdet i anstalten. I reglementets § 9 föreskrives därför, att huvudmannen skall vidkännas sådan ersättning i form av engångsavgift. Huvudmannen äger att genom löneavdrag uttaga ersättning av befattningshavarna för den del av försäkringsfonden, som svarar mot de avgifter, befattningshavarna själva skulle hava erlagt.

Om dessa regler tillämpades beträffande nu ifrågavarande arbetarpersonal, skulle alltså staten hava att erlægga dels den engångsavgift, som erfordras för beredande av retroaktiv tillämpning av reglementet å den nu befintliga

arbetarpersonalen, med rätt för staten att genom löneavdrag uttaga ersättning för personalens andel i engångskostnaden, dels den årliga avgift, som utöver de pensionsberättigade anställningshavarnas egna avgifter erfordras för att anstalten skall kunna bereda anställningshavarna pension enligt reglementet.

Enligt kommitténs mening skulle en sådan anordning bliva alltför betungande för såväl arbetarpersonalen som staten.

Vad först personalen beträffar, torde det få anses uteslutet, att denna skulle vara i stånd att, utöver de årliga avgifter för pensioneringen, som för framtiden skulle åligga densamma till betalning, jämväl gälda de betydande retroaktivavgifter, som anställningshavarna skulle hava att erlägga, därest skyldighet ålades dem att bestrida på dem belöpande del av förenämnda engångskostnad. Ehuru vid sådant förhållande full retroaktiv tillämpning av reglementet icke kan ifrågakomma, torde det dock för att den nuvarande personalen skall kunna komma i åtnjutande av skäliga pensionsförmåner vara nödvändigt, att retroaktiv tillämpning kommer till stånd i den mån, som motsvarar den andel i engångskostnaden, vilken enligt vad ovan nämnts skulle åligga staten.

Detta mål kan vinnas genom tillämpning av de allmänna bestämmelser i fråga om tjänstårsberäkning, som enligt kommitténs förslag skulle gälla för den arbetarpersonal, vilken nu skulle beredas pensionsrätt hos anstalten. Enligt vad kommittén i berörda hänseende förordar (sid. 48—51) skulle anställningshavare äga att såsom tjänstår för såväl tjänste- som familjepension tillgodoräkna två tredjedelar av den tid, vederbörande efter fyllda aderton år i statens tjänst utan skyldighet att erlägga avgifter innehaft anställning med arbetstid av normal omfattning. I den mån den nuvarande personalen med en sådan tjänstårsberäkning icke vid pensionsålderns uppnående intjänat 35 tjänstår, skulle alltså viss avkortning i pensionsbeloppen äga rum. Då emellertid de nya pensionsunderlagen bestämts med hänsyn bl. a. till att anställningshavarna med egna avgifter skulle bidra till pensioneringen, kommer denna avkortning i pensionen, uppgående i ogynnsammaste fall till en tredjedel, icke ens i sådant fall att medföra lägre pensionsförmåner än som för närvarande utgå till förutvarande arbetarpersonal i form av riksdagspensioner jämte därå medgivna förhöjningar.

Vad härafter angår statens bidrag till pensioneringen, måste detta givetvis under nuvarande förhållanden gäldas i sådan ordning, att statsbudgeten icke alltför mycket belastas. En inbetalning till anstalten på en gång av två tredjedelar av ovanberörda engångskostnad kan därför enligt kommitténs mening icke ifrågakomma.

Vid inordnande under reglementet från och med år 1921 av vissa befattningshavare vid hushållningssällskap m. fl. har för täckande av statens bidrag till anstalten för dessa befattningshavares pensionering tillämpats det förfaringssätt, att statsverket erlägger förutom beräknad årlig avgift för pensioneringen tillika ränta å den del av engångskostnaden, som staten i huvudmans ställe åtagit sig att gälda.

Ej heller ett sådant förfaringssätt anser sig kommittén kunna i förevarande fall tillråda, då det skulle med hänsyn till det stora antalet anställningshavare, varom här är fråga, innebära en alltför stark belastning för närvarande av statsbudgeten. Och för övrigt synes det kommittén, att så länge staten icke genom avsättningar fonderar medel för framtida kostnader för sina ordinarie tjänstemäns pensionering, tillräckliga skäl ej föreligga för att staten för sin ifrågavarande arbetarpersonals vidkommande skulle verkställa en dylik fondering.

På grund härav vill kommittén förorda, att i förevarande hänseende kommer i tillämpning vad som gäller i fråga om statens kostnader för de ordinarie befattningshavarnas pensionering och att sålunda bidrag lämnas blott i den mån sådant för förekommande pensionsutgifters bestridande erfordras utöver det belopp, varmed anstalten enligt försäkringsteknisk beräkning kan bidra.

De för pensioneringen sålunda erforderliga medel skulle anstalten hava att på rekvisition utbekomma hos statskontoret från de anslag, kommittén i det följande föreslår skola i riksstaten under elfte huvudtiteln uppföras för pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen.

Vad nu anförts gäller även i fråga om arbetarpersonalens familjepensionering. Såsom redan nämnts, skulle de anställningshavare, som, vid bifall till kommitténs förslag, den 1 juli 1926 vunne pensionsrätt i anstalten, få tillgodoräkna två tredjedelar av sin föregående tjänstetid jämväl för familjepension, ehuru familjepensionsavgifter icke erlagts för denna tid. Jämväl det bidrag av statsmedel, som erfordras för att täcka anstaltens kostnader för utgående familjepensioner, i den mån erlagda familjepensionsavgifter härtill icke förslå, skulle alltså inbetalas till anstalten i samma ordning, som ovan förordats i fråga om tjänstepensioneringen.

V. Specialmotivering.

1. Förslag till kungörelse angående tillägg till reglementet den 31 december 1919 för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Såsom i det föregående antytts (sid. 23), har kommittén avsett, att de speciella bestämmelser, som utöver de i kap. I—III av reglementet intagna allmänna pensioneringsföreskrifterna skulle äga tillämpning i fråga om pensionering av den statsanställda arbetarpersonalen, skulle fogas såsom tillägg till reglementet under särskilt kapitel, kap. IX. Det nya kapitlet och de däri förekommande paragraferna hava i detta syfte numrerats i direkt följd med senast gjorda reglementstillägg. I likhet med vad som skett vid inordnande under reglementets tillämplighetsområde av befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl. (S. F. S. 1920:380) och vid polisväsendet (S. F. S. 1925:173) torde den nya författningen böra utfärdas i form av kungörelse.

Rubriken. Föreskrifterna i förevarande författningsförslag hava i rubriken till det nya kapitlet angivits såsom avseende till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, vadan alltså dylika anställningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk icke inbegripas i förslaget. Beträffande de särskilda grupper arbetare, å vilka författningen skulle äga tillämpning, får kommittén hänvisa till vad som i det föregående yttrats rörande pensioneringens omfattning (sid. 19—21). Såsom en gemensam beteckning för ifrågasvarande personal, som även innefattar arbetare i förmansställning, har kommittén använt benämningen »anställningshavare», avseende att särskilja denna personal från sådana i statstjänst anställda befattningshavare, som innehava tjänstemannaställning.

§ 89.

§ 89. Här angivas de paragrafer i reglementet, som skulle äga tillämpning beträffande nu ifrågasvarande pensionering. I enlighet härmed skulle §§ 1—4 och 10—40, innefattande bestämmelser om anstaltens förvaltning samt allmänna bestämmelser om tjänste- och familjepension, i tillämpliga delar bliva gällande. Kommittén har i det föregående lämnat redogörelse för det viktigaste innehållet i berörda paragrafer (sid. 26—30). I fråga om de skäl, som föranlett kommittén förordna, att från tillämpning beträffande arbetarpensioneringen skulle undantagas vissa av reglementets allmänna föreskrifter, nämligen §§ 5—9, torde kommittén få hänvisa till vad därom förut blivit yttrat (sid. 30—31).

Vad angår de i förevarande paragraf angivna förutsättningar för pensionsrätt i anstalten, får kommittén likaledes hänvisa till vad härom anförts i det föregående (sid. 32).

§ 90.

Då staten beträffande ifrågavarande pensionering är att anse såsom huvudman i reglementets mening, har kommittén funnit det erforderligt, att i förevarande paragraf uttryckligen angives den myndighet, som företräder staten såsom huvudman; och skulle staten beträffande den vid armén anställda personalen uti ifrågavarande hänseende företräddas av arméförvaltningen, beträffande personal vid marinen av marinförvaltningen samt i fråga om personal vid allmänna civilförvaltningen av styrelsen för det verk, anställningshavaren tillhör. Beträffande verk, vid vilket icke finnes särskild central styrelse, åsyftas här den myndighet eller befattningshavare, som beträffande ärenden rörande personalens vid verket anställande och avlönande har verkstyrelses befogenhet.

§ 90.

Efter upprättande av en särskild styrelse för flygvapnet torde med hänsyn härtill en komplettering av förevarande paragraf böra vidtagas.

§ 91.

Vidkommande arbetarpersonalens uppdelning i pensionshänseende i särskilda grupper ävensom de pensionsunderlag och pensionsavgifter, som skulle gälla för en var sådan grupp, får kommittén hänvisa till vad härom yttrats i den allmänna motiveringen (sid. 32—41).

§ 91
mom. 1.

Enligt kommitténs förslag skall Kungl. Maj:t på förslag av vederbörande styrelse bestämma, till vilken av de tre grupperna varje särskild kategori av anställningshavare är att i pensionshänseende hänföra. Det förutsättes alltså, att en inplacering i vederbörande grupp verkställes, innan författningsförslaget vinner tillämpning å den i detsamma avsedda arbetarpersonalen. Vid denna inplacering skulle i första rummet tagas hänsyn till den för anställningen erforderliga yrkesutbildningen. Till de under b) respektive e) i förevarande moment upptagna yrkesarbetargrupperna skulle sålunda med avseende å pensionsunderlag och pensionsavgifter hänföras sådana kategorier arbetare, som sysselsättas i kvalificerat yrkesarbete och därför måste besitta speciell yrkesutbildning. Hit torde böra räknas sådana fackutbildade anställningshavare som filare, montörer, snickare, murare, målare, sadelmakare, skraddare, tryckare, sättare, vissa sömmerskor och kokerskor m. fl. Kräves icke över huvud taget för viss anställning särskild yrkesutbildning, skulle innehavaren hänföras till den under a) respektive d) angivna gruppen. Här torde sålunda böra inordnas grovarbetare eller diversearbetare inom olika arbetsområden, såsom hantlangare, jordbruksarbetare, trädgårdsarbetare, portvakter, dag- och nattvakter, tvätterskor, städerskor, kokerskebiträden m. fl.

mom. 2.

Där tvekan rörande en anställnings hänförande till ena eller andra gruppen kan förefinnas, torde de med anställningen förenade avlöningsförmåner kunna vara i viss mån vägledande.

Till den under c) respektive f) upptagna förmansgruppen torde såsom förut redan framhållits (sid. 36) böra hänföras sådana anställningshavare bland arbetarpersonalen, som intaga verklig arbetsledarställning, exempelvis arbetsledande förmän vid arméns fabriker och vid marinens varv och verkstäder, verkstadsföreståndare vid arméns truppförband, rättare och förmän vid statens lantbruksinstitut, fodermarskar och körmästare vid statens hingstdepåer, köksföreståndarskor, tvättföreståndarskor och därmed jämställda arbetsföreståndarskor.

I detta sammanhang torde kommittén böra erinra därom, att till kommittén från försvarsdepartementet överlämnats en av arbetsledande förmän vid flottans varv i Karlskrona till statsrådet och chefen för nämnda departement den 15 november 1921 ingiven skrivelse för att tagas i övervägande vid fullgörande av kommittén meddelade uppdrag. Uti skrivelsen i fråga hava nämnda förmän åberopat en av dem till chefen för dåvarande sjöförsvarsdepartementet den 23 september 1919 avlåten framställning med hemställan om åtgärders vidtagande för överflyttande av de arbetsledande förmännen till månads-lönarstat med sådan tjänstegrad, att ifrågavarande anställningshavare kunde vinna inträde i flottans pensionskassa, samt anhållit, att i avbidan på slutförandet av den till särskilda sakkunniga hänskjutna frågan om hela dag-lönarstaten, de arbetsledande förmännens pensionering måtte vinna en interimistisk lösning i sålunda angiven riktning.

Därest pensionskommitténs förevarande förslag vinner statsmakternas bifall, skulle jämväl de arbetsledande förmännens vid flottans varv pensionsfråga vinna sin lösning, varför ifrågavarande framställning icke föranleder till något särskilt uttalande från kommitténs sida.

Den inplacering, varom i detta moment är fråga, skulle givetvis avse de olika slag av anställningar, som finnas vid varje verk, och icke anställningshavarna personligen samt hava karaktär av engångsåtgärd. Därest emellertid sedermera inrättas någon anställning av sådan beskaffenhet, att den icke enligt redan meddelat beslut är att utan vidare hänföra till viss grupp, skulle frågan om dylik anställnings inplacering underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Innan förslag i berörda hänseende av vederbörande verk ingives till Kungl. Maj:t, skall verket enligt bestämmelsen i förevarande moment samråda med vederbörande lönenämnd, d. v. s. i fråga om personal vid försvarsväsendet med försvarsväsendets lönenämnd och beträffande övrig personal, alltså även vid domänverket, med allmänna civilförvaltningens lönenämnd. På grund av den sammansättning, som lönenämnderna erhållit, torde man nämligen kunna förutsätta, att dessa besitta den sakkunskap på förevarande område, som erfordras för ett rätt bedömande av den ställning i pensionshänseende, som bör tillkomma här ifrågavarande anställningshavare. Härigenom torde ock nödig enhetlighet vid inplaceringen kunna ernås de olika verken emellan.

§ 92.

§ 92
mom. 1.

Av skäl, som angivits i det föregående (sid. 30), skulle enligt kommitténs förslag vissa bestämmelser i § 7 av reglementet icke gälla beträffande arbetarpensioneringen, vadan nyssnämnda paragraf i sin helhet i författningsförslaget uttryckligen angivits såsom undantagen från tillämpning. Då emellertid nämnda paragraf jämväl innehåller vissa föreskrifter angående pensionsavgifternas erläggande m. m., torde det vara nödvändigt, att i den nya författningen intages en bestämmelse i sistnämnda hänseende.

Då den personal, som avses i förevarande pensioneringsförslag, utbetömmar sin avlöning i efterskott, torde pensionsavgifterna böra uttagas likaledes i efterskott genom avdrag å lönen. Utgår lön för månad, skulle en tolfedel av årsavgiften månatligen avdragas. Därest åter avlöningen, såsom fallet i stor utsträckning är beträffande arbetare, utgår för kortare tidsperiod än en månad, t. ex. för vecka, bör givetvis avgiftsbeloppet uppdelas på de särskilda avlöningsperioderna. I förevarande moment har därför upptagits en föreskrift därom, att den anställningshavaren enligt § 91 mom. 1 åliggande årsavgift för såväl tjänste- som familjepension skall erläggas i

efterskott genom avdrag å hans avlöning med belopp, som svarar mot den tid, avlöningen avser.

Med den formulering, som sålunda givits nyssnämnda stadgande, har kommittén avsett, att avgiftsplikt icke skulle åligga anställningshavare för tid, för vilken han icke uppbär avlöning. Kommittén har nämligen av praktiska skäl ansett avgiftsinbetalning för sådan tid icke böra ifrågakomma.

Enligt § 8 i reglementet åligger det vederbörande myndighet att enligt anvisning av pensionsanstalten lämna anstalten uppgift om det antal befattningar av olika slag, för vilka avdrag av pensionsavgifter gjorts för viss av pensionsanstalten bestämd månad under föregående år. mom. 2.

I anslutning härtill har kommittén i förevarande paragraf intagit vissa bestämmelser, som äro avsedda att närmare reglera sättet för avgiftsinbetalningen till anstalten. Enligt dessa bestämmelser skall vederbörande verks styrelse senast den 15 januari varje år, med bifogande av uppgift å antalet anställningshavare av i § 91 mom. 1 angivna olika slag, som vid utgången av nästföregående månad innehade anställning vid verket, till anstalten inleverera summan av de för löpande budgetår för denna personal beräknade årsavgifter.

Lika litet i detta fall som i fråga om flertalet av de hos anstalten pensionsberättigade befattningshavarna skulle någon skyldighet åligga anstalten att föra liggare över den talrika arbetarpersonal, som nu skulle erhålla pensionsrätt, utan skulle erforderliga anteckningar rörande de hos anstalten pensionsberättigade anställningshavarna jämlikt stadgandet i § 21 mom. 2 föras hos vederbörande verk.

§ 93.

Beträffande innehållet i de uti denna paragraf upptagna bestämmelserna får kommittén hänvisa till den allmänna motiveringen å sid. 41—43. § 93.

§ 94.

Såsom i det föregående redan antytts, har § 18 mom. 1 i reglementet av vissa formella skäl icke uttryckligen undantagits från tillämpning i fråga om den personal, som avses i kommitténs förslag, ehuru bestämmelser av i nämnda moment angiven innebörd i och för sig icke äro erforderliga beträffande arbetarpersonal. § 94 mom. 1.

Då alltså nämnda moment skulle gälla även i förefarande fall, kunde möjligen härav dragas den slutsatsen, att anställningshavare, som vid bifall till kommitténs förslag inordnades under reglementets tillämplighetsområde, icke skulle kunna av vederbörande myndighet entledigas av annan anledning än som i berörda författningsrum är uttryckligen föreskriven. Detta är givetvis icke avsett, och har kommittén därför ansett lämpligt, att i den nya författningen tydligen utsäges, att bestämmelserna i § 18 mom. 1 icke utgöra hinder för anställningshavares entledigande av annan anledning än som i momentet i fråga avses. En dylik föreskrift är intagen i § 94 mom. 1.

Uti § 18 mom. 2 av reglementet föreskrives, att befattningshavare, som uppnått pensionsåldern, må, där ej annorlunda stadgas i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna, på i nämnda bestämmelser angivna villkor av huvudmannen tillåtas kvarstå i befattningen, därest och så länge han mom. 2.

prövas kunna på ett tillfredsställande sätt sköta tjänsten, dock icke längre än under fem år.

Kommittén har i fråga om denna föreskrift ansett en modifikation lämplig med hänsyn till här ifrågavarande personals anställnings- och tjänsteförhållanden. Det synes nämligen i förevarande fall böra helt överlämnas åt vederbörande myndighet att bestämma, huruvida och under vilka villkor en anställningshavare må tillåtas kvarstå i sin anställning efter uppnående av pensionsåldern. Förevarande moment innehåller ett stadgande i denna riktning.

§ 95.

§ 95. I § 19 föreskrives, att rätt till genast börjande tjänstepension tillkommer befattningshavare vid avgång från befattningen, icke blott då han uppnått pensionsåldern eller entledigats enligt § 18 mom. 1 b)—d), utan även i de fall, som därutöver må stadgas i de för befattningen gällande särskilda föreskrifterna.

Dylika speciella stadganden hava intagits i de särskilda bestämmelser, som gälla för vissa av de till reglementet anslutna befattningskategorierna. Sålunda stadgas i kap. IV (särskilda bestämmelser angående folkskollärare m. fl.), att rätt till genast börjande pension inträder, utom i de fall, som i § 19 av reglementet sägs, även när befattningshavaren i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga frivilligt avgår efter att hava uppnått en ålder, som med högst fem år understiger pensionsåldern. Ett liknande stadgande har även upptagits i de för kommunalt anställda sjuksköterskor m. fl. (kap. VI) samt för befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl. (kap. VII) gällande särskilda pensionsföreskrifterna, dock att rätt till pension tillkommer sistnämnda befattningshavare även i det fall, att sådan befattningshavare av huvudmannen uppsäges.

En sådan rätt till genast börjande tjänstepension, som enligt dessa särskilda bestämmelser tillkommer befattningshavare, vilken på grund av oförmåga att tillfredsställande sköta sina tjänståligganden avgår från tjänsten inom viss tid före pensionsålderns uppnående, synes kommittén böra medgivas även för här ifrågavarande anställningshavare. Kommittén har därför, i anslutning till de bestämmelser i fråga om förtidspensionering, som av kommittén i betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag föreslagits skola gälla för såväl ordinarie som extra ordinarie tjänstemän m. fl., i förevarande paragraf upptagit en föreskrift därom, att rätt till genast börjande tjänstepension skall, förutom i de uti § 19 av reglementet omförmälda fall, inträda även under förutsättning, att anställningshavaren i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga entledigas efter att hava uppnått en levnadsålder, som med högst sju år understiger pensionsåldern.

I fall, som avses i denna paragraf, skulle såväl i fråga om pensionsbelopp som i övrigt så anses, som om anställningshavaren avgått av anledning, som omförmäles i § 18 mom. 1 c). I följd härav skulle pensionsbeloppet beräknas enligt reglerna i § 24 mom. 1 och icke enligt bestämmelsen i § 26. Det må erinras, att enligt nyssberörda förslag till civil tjänstepensionslag pensionen vid dylik förtidspensionering av ordinarie och extra ordinarie tjänstemän m. fl. skulle beräknas enligt grunderna för sjukpension.

§ 96.

§ 96
mom. 1.

För beräkning av tjänstår har kommittén ansett i huvudsak samma bestämmelser böra gälla, som kommittén i förut omförmälda betänkande med

nytt förslag till civil tjänstepensionslag i detta hänseende föreslagit för ordinarie tjänstemän samt vissa icke-ordinarie befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen m. m. och som innefattas i 18 § av lagförslaget.

Nämnda paragraf stadgar bl. a., att tjänstår beräknas för tid, under vilken tjänsteman, efter fyllda aderton år, i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning, som prövas vara därmed jämförlig, eller ock bestritt förordnande å sådan tjänst, dock att av tid, varunder vederbörande innehaft anställning, med vilken icke följt skyldighet att erlägga avgift för tjänstepension, endast två tredjedelar tillgodoräknas såsom tjänstår.

I nära anslutning härtill synes sådan anställningshavare, som i förevarande förslag avses, böra få såsom tjänstår för tjänstepension tillgodoräkna den tid, varunder han efter fyllda aderton år i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning med arbetstid av normal omfattning. Härigenom skulle givetvis anställningshavare, som före reglementets tillämpning å honom innehaft anställning i statens tjänst såsom arbetare med normal arbetstid, kunna såsom tjänstår tillgodoräkna dylik anställningstid, dock med den begränsning, som ansetts böra stadgas med hänsyn till att pensionsavgifter icke erlagts. Vidare torde med hänsyn därtill, att en stor del av nu ifrågavarande personal tillhör försvarsväsendet, böra gälla, att arbetare må för tjänstepension enligt reglementet tillgodoräkna den tid, han innehaft anställning såsom manskap vid försvarsväsendet, likaledes med nyssnämnda begränsning.

Vad härefter angår nu ifrågavarande anställningshavares familjepensionering, skulle, därest något motsvarande stadgande icke utfärdades angående tillgodoräkande för familjepensionering av tjänstetid före inträdet i anstalten, vederbörande få för detta ändamål tillgodoräkna endast den tid, under vilken de komme att erlägga avgift till anstalten. En sålunda begränsad tjänstårsberäkning med avseende å familjepensionen skulle givetvis ställa sig synnerligen oförmånlig för den nu i tjänst varande arbetarpersonalen. Anställningshavare, som vid den nya författningens ikraftträdande nått en mera framskriden ålder, skulle nämligen, även om han därförut innehaft en lång anställningstid i statens tjänst, icke kunna bereda sina efterlevande annat än en jämförelsevis obetydlig pension till följd av de i § 34 mom. 1 givna bestämmelserna om försäkrings- teknisk beräkning av familjepensionen.

Kommittén har i anledning härav öfvervägt, huruvida icke sådana anställningshavare, som efter tidigare vunnen anställning i statstjänst erhöles pensionsrätt i anstalten, borde genom bidrag av statsmedel erhålla någon förbättring i sina familjepensionsförmåner.

Ett stöd för tillstyrkande av en dylik åtgärd har kommittén ansett sig hava däri, att riksdagen, såsom förut nämnts, vid upprepade tillfällen genom särskilda beslut beviljat pensioner till efterlevande efter avlidna arbetare eller f. d. arbetare i statens tjänst.

Härjämte må framhållas, att riksdagen i sammanhang med beredande av familjepensionsrätt för vissa grupper befattningshavare i statens tjänst vid åtskilliga tillfällen anvisat bidrag för dylikt ändamål.

I sådant hänseende vill kommittén erinra, hurusom riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till 1913 års riksdag angående överförande på ordinarie stat av befattningshavare vid statens vattenfallsverk (nr 75) medgivit, att de tilläggsavgifter, vilka enligt § 16 i reglementet för

civilstatens änke- och pupillkassa kunde komma att avfordras sådana tjänstemän vid statens vattenfallsverk, som vunne inträde i kassan, ävensom de befordringsavgifter, som jämlikt § 14 i samma reglemente skulle till kassan utgivas av förmän, maskinskötare och vakter, vilka före 1913 års ingång anstälts vid Trollhätte kanalverk, finge utbetalas av vattenfallsverkets medel (riksdagens skrivelse nr 235).

Vidare har riksdagen på grund av Kungl. Maj:ts i proposition till 1918 års riksdag (nr 409) därom gjorda framställning beviljat bidrag till gäldande av befordringsavgifter till nyssnämnda kassa beträffande vissa befattningshavare vid hospital och asyler, vilka i samband med uppförande å ordinarie stat blevo delägare i nämnda kassa och såsom sådana hade att erlägga retroaktivavgifter till kassan (riksdagens skrivelse nr 414).

Slutligen må ock nämnas, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 50, år 1921 anvisat visst belopp av telegrafmedel för täckande av den engångskostnad, som vore förbunden med beredande i telegrafverkets änke- och pupillkassa av delägarskap åt sådan från aktiebolaget Stockholmstelefon övertagen personal, som erhållit ordinarie tjänst vid telegrafverket (riksdagens skrivelse nr 67).

I nu nämnda fall har staten trätt hjälpende mellan för beredande av familjepensionsrätt i vederbörande enskilda änke- och pupillkassor åt sådana grupper befattningshavare i statens tjänst, vilka ansetts själva icke mäktat erlägga de betydande avgifter, som kräfts för förvärvande av dylik rätt. Jämväl beträffande här ifrågavarande arbetarpersonal måste det anses uteslutet, att denna skulle kunna genom retroaktivavgifter förbättra sina familjepensioner. Vid sådant förhållande och till undvikande av att frågor om beredande av tilläggs pension direkt av statsmedel till efterlevande efter arbetare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen tid efter annan skulle behöva underställas riksdagens prövning, har kommittén ansett sig böra tillstyrka, att bidrag av statsmedel må utgå till förbättring av familjepensionsförmånerna åt de anställningshavare, som före inträdet i pensionsanstalten redan vunnit anställning i statens tjänst.

En sådan förbättring skulle lämpligen kunna ernås därigenom, att anställningshavaren finge, i likhet med vad nyss ifrågasatts beträffande tjänstepension, jämväl för familjepension tillgodoräkna två tredjedelar av den tid, han före inträdet i anstalten innehaft statsanställning. Genom ett stadgande av nu nämnt innehåll skulle anställningshavare, som vid reglementets ikraftträdande innehaft en längre tids anställning i statens tjänst, erhålla skäligen förbättring i de familjepensionsförmåner, som med tillämpning av reglementets föreskrifter eljest skulle tillkomma honom.

Om ock såsom antytts kommittén vid övervägande av nu ifrågavarande spörsmål närmast haft tanke på den nu i tjänst varande arbetarpersonal, som vid bifall till kommitténs förslag skulle från och med den 1 juli 1926 erhålla pensionsrätt hos anstalten, torde dock sakliga skäl knappast föreligga för att giva en bestämmelse härom allenast karaktär av övergångsstadgande. Vad som beträffande nyssnämnda arbetarpersonal anförts till stöd för tillgodoräknande för familjepension av sådan föregående tjänstetid, varunder anställningshavaren icke erlagt avgifter för familjepensionering, torde kunna anföras även i fråga om anställningshavare, som efter det reglementet trätt i kraft i framtiden erhåller pensionsrätt i anstalten efter att hava därförut innehaft sådan anställning i statens tjänst, med vilken dylik rätt icke varit förenad. Med hänsyn till det fåtal sådana fall,

som i framtiden kunna tänkas förekomma, synas några betänkligheter icke behöva hysas för att giva ifrågavarande föreskrift generell karaktär.

Kommittén har alltså ansett sig böra i förevarande moment föreslå, att anställningshavare må räkna tjänstår för såväl tjänste- som familjepension för tid, under vilken han efter fyllda aderton år i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning med arbetstid av normal omfattning, så ock för tid, varunder han utan att fullgöra värnpliktstjänstgöring innehaft anställning såsom manskap vid försvarsväsendet, dock att av tid, varunder vederbörande innehaft anställning, med vilken icke följt skyldighet att erlägga avgift för pension, endast två tredjedelar tillgodoräknas såsom tjänstår.

I övrigt skall, enligt förevarande moment, vid tjänstårsberäkningen iakttagas, att avdrag skall göras för tid, omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder anställningshavare utan att tjänstgöra ägt uppbära oavkortad avlöning eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

Verkningarna av de nu förordade bestämmelserna framgå av följande exempel:

Ex. 1. En till icke-yrkesarbetargruppen hänförlig manlig anställningshavare, som innehaft anställning i statens tjänst från fyllda 25 år, har vid inträdet i pensionsanstalten den 1 juli 1926 uppnått en ålder av 55 år. För ålderspension äger han tillgodoräkna dels två tredjedelar av tjänstetiden före nyssnämnda dag eller 20 år, dels ock tiden från inträdet i pensionsanstalten till pensionsålderns uppnående. Pensionen belöper sig alltså till 1,234 kronor 29 öre.

Ex. 2. En till icke-yrkesarbetargruppen hänförlig manlig anställningshavare, som innehaft anställning i statens tjänst från fyllda 25 år, har vid sitt inträde i pensionsanstalten den 1 juli 1926 uppnått en ålder av 40 år. Vare sig den anställda avlider före pensionsålderns uppnående eller dödsfallet inträffar sedan avgång från tjänsten med genast börjande pension ägt rum, gäller för familjepension följande tjänstårsberäkning: två tredjedelar av tiden före inträdet i pensionsanstalten utgör 10 år; då 25 år återstå till pensionsålderns uppnående och dessa få tillgodoräknas för familjepension enligt bestämmelserna i § 34 mom. 1, utgår alltså i förevarande fall pensionen till efterlevande efter det oavkortade pensionsunderlaget, 588 kronor.

Ex. 3. En till icke-yrkesarbetargruppen hänförlig manlig anställningshavare, som innehaft sin anställning från fyllda 34 år, har vid inträdet i pensionsanstalten den 1 juli 1926 uppnått en ålder av 64 år. För familjepension beräknas såsom tjänstår dels två tredjedelar av tiden före nyssnämnda dag eller 20 år, dels det återstående året till pensionsålderns uppnående, d. v. s. tillhoppa 21 tjänstår. Försäkringsteknisk beräkning av familjepensionsunderlaget inträder och pensionen till efterlevande utgår efter ett underlag av 367 kronor.

Vid tillgodoräkande av tjänstår enligt anstaltens reglemente skall enligt föreskrift i § 22 mom. 2 a) bl. a. iakttagas, att, om anställningshavare, som avgår från tjänsten, äger rätt till annan tjänstepension från pensionsanstalten eller från annan av staten inrättad eller understödd pensionsanstalt

mom. 2.

eller pensionsfond, tjänstgöring, som tillgodoräknas honom för den ena pensionen, icke må tillgodoräknas honom för den andra.

Denna föreskrift skulle, om ej annat stadgades i de särskilda bestämmelserna, vinna tillämpning beträffande sådan i kommitténs förevarande förslag avsedd anställningshavare, som på grund av tidigare innehavd beställning såsom manskap vid armén eller marinen är berättigad till underhåll eller pension för sådan tjänst. Då dylika underhåll eller pensioner utgå med relativt små belopp, skulle det emellertid vara fördelaktigare för anställningshavaren att med avstående av den honom tillkommande militära pensionen få såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension enligt bestämmelserna i pensionsanstaltens reglemente på sätt i föregående moment angivits tillgodoräkna jämväl sin militära tjänstetid. För att möjliggöra ett dylikt beräkningssätt har i förevarande moment upptagits en bestämmelse, enligt vilken anställningshavare, som är berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller till pension från flottans pensionskassa enligt 1879 års grunder för pensionering av flottans gemenskap, äger tillgodoräkna sin tjänstgöring vid armén respektive marinen. Därest sådant tillgodoräknande ägt rum, skulle den honom tillkommande tjänstepensionen minskas med så stort belopp, som motsvarar vad han sålunda från annat håll uppbär.

mom. 3. I sitt förberörda förslag till civil tjänstepensionslag § 18 mom. 2 har kommittén upptagit en bestämmelse, att, om enskilt företag övertagits av staten, tjänsteman, som från sådant företag övergått i statstjänst, må, där ej konungen annorlunda bestämmer, såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension tillgodoräkna två tredjedelar av den tid, varunder han prövas hava innehåft fast anställning vid nämnda företag. Då nämnda bestämmelse synes böra gälla jämväl i fråga om arbetare, som i samband med enskilt företags övertagande av staten övergår till statstjänst, har en föreskrift av sådan innebörd intagits i mom. 3 av förevarande paragraf.

§ 97.

§ 97. Kommittén har i sitt förutnämnda betänkande med nytt förslag till civil pensionslag beträffande såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavare föreslagit, att den allmänna pensionsåldern skall utgöra 67 år för både man och kvinna. Emellertid har kommittén framhållit, att, därest en differentiering i pensionsåldern mellan man och kvinna ansåges böra företagas, den kvinnliga pensionsåldern syntes böra sättas 3 år lägre än den manliga.

Vad angår här ifrågavarande arbetarpersonal, synes det kommittén, som om en något lägre pensionsålder bör bestämmas än som i allmänhet skulle gälla för de befattningshavare, för vilka den civila tjänstepensionslagen är avsedd att äga giltighet. Det torde nämligen vara uppenbart, att i fråga om kroppslig vigör större krav måste ställas på sådana anställningshavare, vilka sysselsätts med kroppsarbete, än på annan personal. Det må erinras, att enligt berörda lagförslag liksom ock enligt bestämmelserna i den för kommunikationsverkens ordinarie befattningshavare gällande tjänstepensionslagen av den 4 juni 1920 en avsevärt lägre pensionsålder än den normala gäller för befattningshavare med kroppsligt ansträngande arbete. Enligt de vid kommunikationsverken gällande reglementena för pensionering av icke-ordinarie personal är pensionsåldern genomgående fastställd till 65 år för man. Att för nu omhandlade arbetarpersonal i allmänhet stadga en ännu lägre pensionsålder än som sålunda gäller för nämnda icke-ordinarie personal vid

kommunikationsverken kan ej anses befogat, helst som enligt de föreslagna bestämmelserna förtidspensionering kan äga rum i de fall, där tidigare avgång från tjänsten är av särskilda förhållanden påkallad.

Kommittén har därför ansett sig böra föreslå, att pensionsåldern, så vitt angår manliga anställningshavare, bestämmas till 65 år.

Vad härefter angår de kvinnliga arbetarnas pensionsålder möter här en av de principfrågor, som kommittén haft att behandla vid utarbetande av 1924 års förslag till civil tjänstepensionslag liksom ock vid avgivande av nytt förslag till sådan lag. Kommittén avser härvid frågan, huruvida den allmänna kvinnliga pensionsåldern bör sättas lika med den manliga eller huruvida, såsom för närvarande är fallet, en genomgående åtskillnad härutinnan bör förefinnas.

Såsom framgår av det samtidigt härmed avgivna betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag (sid. 45—54), har kommittén ansett sig böra oförändrat framlägga det förslag i fråga om de kvinnliga befattningshavernas allmänna pensionsålder, som innefattades i 1924 års förslag till sådan a g och som jämväl upptogs i proposition till 1925 års riksdag. Detta förslag innebär, att den allmänna pensionsåldern skulle bli lika för kvinna som för man. På sätt framhållits vid tidigare behandling av frågan om den kvinnliga pensionsåldern, föreligger nämligen så gott som ingen praktisk erfarenhet för bedömande av kvinnliga befattningshavares allmänna tjänstduglighet vid de åldrar, som ligga över den nuvarande generella pensionsåldern för kvinnor eller 60 år, och det har därför synts kommittén önskvärt, att genom höjning av den allmänna kvinnliga pensionsåldern möjlighet beredes till inhämtande av närmare praktisk erfarenhet i detta avseende.

Emellertid torde man vid den under de senaste åren förda diskussionen rörande de kvinnliga statstjänarnas pensionsålder närmast hava åsyftat de kvinnliga befattningshavare i statens tjänst, som sysselsättas med mera intellektuellt arbete. Beträffande de kvinnliga statsanställda, som genom kommitténs förevarande förslag skulle erhålla pensionsrätt, ställer sig spørsmålet rörande pensionsåldern i viss mån annorlunda, när det här rör sig om personal, som i regel har att utföra kroppsarbete. I sådan sysselsättning är arbetets resultat väsentligen betingat av den rent fysiska styrkan och uthålligheten hos den anställda, och kvinnans genomsnittliga underlägsenhet härutinnan i jämförelse med mannen blir därför en faktor av betydelse vid bestämmande av den tidpunkt, intill vilken anställningshavaren lämpligen bör bibehållas i tjänst.

Beträffande kvinnors pensionsålder vill kommittén erinra, hurusom kommittén vid utarbetande av förslag till civil tjänstepensionslag ansett sig böra i fråga om kvinnliga befattningshavare med mera ansträngande sysselsättning förorda en lägre pensionsålder än den för män normalt gällande. Sålunda skulle enligt kommitténs förslag en lägre pensionsålder gälla för den kvinnliga sjukvårds- och ekonomipersonalen vid hospital och asyler än för motsvarande manliga befattningshavare. Jämväl för innehavare av vissa kontorsbefattningar, vilka i regel äro avsedda för kvinnor, har kommittén ansett en lägre pensionsålder än den normala böra med hänsyn till arten av dem åliggande göromål, särskilt maskinskrivning, böra fastställas.

De skäl, som sålunda ansetts böra för nyssnämnda kvinnliga befattningshavargrupper föranleda till lägre pensionsålder, torde i viss mån kunna anföras för ett liknande undantag även beträffande den kvinnliga arbetarper-

sonalen. Av vissa verksrepresentanter har också för kommittén framhållits nödvändigheten av att pensionsåldern för kvinnliga arbetare sättes lägre än för manliga. Kommittén har därför ansett sig kunna föreslå, att pensionsåldern för sådan kvinnlig arbetarpersonal, som avses i förevarande förslag, bestämmes till 62 år.

För vissa speciellt ansträngande yrken skulle det kunna för såväl man som kvinna ifrågasättas en lägre pensionsålder än som här ovan av kommittén föreslagits. Såvitt kommittén kunnat bedöma torde det emellertid erbjuda svårigheter att genom mera generella bestämmelser söka anpassa pensionsåldern efter anställningens art och beskaffenhet. För övrigt läser särskilt inom de områden av statsverksamheten, där arbetarpersonal i större omfattning användes, möjlighet i regel förefinnas att giva arbetare, vars arbetsförmåga på grund av tilltagande ålder blivit nedsatt, annan och lindrigare sysselsättning än den, han dittills haft. Där denna utväg ej kan anlitas, skulle enligt kommitténs förevarande förslag anställningshavare med nedsatt arbetsförmåga under vissa förutsättningar kunna med genast börjande pension entledigas.

§ 98.

- § 98. Enligt kommitténs förslag skall antalet för hel pension erforderliga tjänst-år utgöra 35 i överensstämmelse såväl med vad av kommittén förordats såsom allmän tjänstålder för ordinarie och extra ordinarie befattningshavare m. fl. i nytt förslag till civil tjänstepensionslag som ock med vad för närvarande är i sådant hänseende stadgat i reglementena för icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken.

§ 99.

- § 99. Enligt § 31 i reglementet för pensionsanstalten utgår tjänstepension från och med månaden näst efter den, då befattningen frånträdes. Denna föreskrift överensstämmer med vad som i sådant hänseende ursprungligen stadgats i 1907 års civila pensionslag.

Vid kommunikationsverken liksom vid övriga enligt det nya lönesystemet reglerade verk utgår pension enligt numera gällande pensionsbestämmelser från och med dagen näst efter den, då avgång från tjänsten äger rum. Föreskrifterna härutinnan äro betingade av det förhållandet, att avlöningen icke utgår för längre tid än till och med dagen för avgången ur tjänst.

Denna ordning har kommittén vid utarbetande av förslag till civil tjänstepensionslag ansett böra såsom huvudregel tillämpas för de däri avsedda befattningshavarna. Då även i fråga om den statsanställda arbetarpersonalen gäller, att avlöning icke utgår för längre tid än till och med den dag, då avgång från tjänsten äger rum, bör pension även i förevarande fall börja utgå från och med dagen efter avgången. Bestämmelser i nu berörda hänseende hava intagits i denna paragraf.

§ 100.

- § 100. I § 32 av reglementet stadgas bland annat, att familjepension utgår till barn efter avliden befattningshavare till dess barnet uppnått 21 års ålder. Stadgandet i fråga överensstämmer med vad som i sådant hänseende gäller för delägare i civilstatens änke- och pupillkassa. Enligt de för de särskilda änke- och pupillkassorna vid statens järnvägar och telegrafverket gällande bestämmelser äger däremot barn efter avliden tjänsteman åtnjuta pension allenast intill dess barnet uppnått en ålder av 18 år.

Det vill synas kommittén, som om föreskrifterna i detta hänseende böra anslutas till vad som härutinnan gäller vid nyssnämnda kommunikationsverk. I följd härav har en motsvarande modifikation föreslagits i senare delen av nu ifrågavarande, från § 32 i reglementet hämtade stadgande.

Genom denna jämkning i bestämmelserna hava familjepensionsavgifterna för de i förevarande kapitel avsedda anställningshavare kunnat på sätt i det föregående omnämnts sättas något lägre än de, som i allmänhet gälla för övriga till reglementet anslutna befattningshavare.

Såsom punkt 1 har i övergångsstadgandena upptagits en bestämmelse av innehåll, att de i kap. IX av pensionsanstaltens reglemente intagna föreskrifterna icke skola äga tillämpning å den, vilkens anställning upphört före bestämmelsernas ikraftträdande.

**Över-
gångsstad-
ganden.**

Punkt 1.

Vissa grupper av de anställningshavare, som innefattas i kommitténs förevarande pensioneringsförslag, äro såsom förut nämnts för närvarande berättigade till pension, nämligen daglönare vid marinen och viss personal vid statens hingstdepåer och stuteri. Med hänsyn härtill har kommittén i förevarande punkt upptagit en föreskrift därom, att, därest anställningshavare skulle vid avgång från tjänsten enligt de pensionsbestämmelser, som för honom gällde omedelbart innan reglementet blev å honom tillämpligt, komma i åtnjutande av högre pensionsbelopp än med tillämpning av stadgandena i reglementet, pensionen skall utgå med nämnda högre belopp.

Punkt 2.

Då kommittén ansett, att de pensioner, som vid bifall till kommitténs förslag till arbetarpensionering skulle tillkomma däri avsedda pensionärer, böra betraktas såsom jämförliga med nyreglerade pensioner, torde till sådan pensionär icke böra utgå vare sig pensionstillägg enligt kungörelserna av den 15 juni 1922 (nr 360 och 361), eller de förhöjningar i pension, som tillkomma vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280), och synes dyrtidstillägg till efterlevande efter anställningshavare, som avses i kommitténs förslag, böra utgå enligt de grunder, som gälla för efterlevande till befattningshavare vid nyreglerade verk. En föreskrift av nu nämnt innehåll har upptagits i punkt 3 av övergångsstadgandena.

Punkt 3.

2. Av kommitténs förslag föranledd författningsändring.

I enlighet med vad kommittén föreslagit i utlåtande till Kungl. Maj:t den 19 november 1925 angående väckt fråga om vissa ändringar i reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. skulle anstaltens delägare fritagas från avgiftsplikt till folkpensioneringen.

Oavsett huruvida detta förslag vinner statsmakternas godkännande eller icke, synas i alla händelser de anställningshavare i statens tjänst samt hustru till sådan anställningshavare, för vilka pensionering genom statens försorg nu skulle ordnas, böra i likhet med statens ordinarie befattningshavare befrias från avgiftsplikt till den allmänna folkpensioneringen. Därest icke bestämmelser om befrielse för alla delägare i anstalten från dylik avgiftsplikt utfärdas, torde därför i andra stycket av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring böra göras ett tillägg av följande lydelse:

»d) till arbetarpersonal hänförlig anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, å vilken kap. IX i reglementet den 31 december 1919 för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. äger tillämpning;»

VI. Författningsförslag.

Förslag

till

**kungörelse angående tillägg till reglementet den 31 december 1919
(nr 878) för statens anstalt för pensionering av
folkskollärare m. fl.**

Kap. IX.

Särskilda bestämmelser angående till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet samt allmänna civilförvaltningen.

§ 89.

Bestämmelserna i §§ 1—4 samt 10—40 skola i tillämpliga delar och i den mån ej annorlunda stadgas i detta kapitel gälla i fråga om tjänste- och familjepensionering för sådana till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet samt vid den civila statsförvaltningen — med undantag av postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk — som vunnit fast anställning, för vilken i allmänhet gäller en arbetstid av normal omfattning, samt därom erhållit bevis genom särskild av verksmyndighet utfärdad skriftlig handling.

§ 90.

Staten såsom huvudman för anställningshavare med pensionsrätt enligt detta kapitel företrädes i förhållande till pensionsanstalten av vederbörande verkstyrelse, nämligen beträffande försvarsväsendet av armé- respektive marinförvaltningen och eljest av styrelsen för det verk, anställningshavaren tillhör.

§ 91.

1. Anställningshavarna skola i pensionshänseende tillhöra någon av nedan angivna grupper, och skola för de särskilda grupperna gälla följande tjänstepensionsunderlag, familjepensionsunderlag och årsavgifter:

Anställningshavare	Pensionsunderlag		Årsavgift		
	för tjänstepension	för familjepension	för tjänstepension	för familjepension	Summa
<i>Manliga anställningshavare:</i>	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
a) arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	1 440	588	42·20	93·00	135·20
b) arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	1 620	624	46·60	99·00	145·60
c) arbetsledande förmän	1 836	660	58·40	108·00	166·40
<i>Kvinnliga anställningshavare:</i>					
d) arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	1 080	516	47·20	4·80	52·00
e) arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	1 224	540	51·80	5·40	57·20
f) arbetsförestånderskor	1 380	576	61·60	6·00	67·60

2. Beträffande de särskilda anställningarnas inplacering i de uti mom. 1 angivna grupper beslutar Kungl. Maj:t på förslag, som avgives av vederbörande verkstyrelse efter samråd, i fråga om försvarsväsendet, med försvarsväsendets lönenämnd och eljest med allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

§ 92.

1. Anställningshavare enligt § 91 mom. 1 åliggande årsavgift för såväl tjänstepension som familjepension erlägges i efterskott genom avdrag å hans avlöning med belopp, som svarar mot den tid, avlöningen avser.

2. Senast den 15 januari varje år skall vederbörande verkstyrelse med bifogande av uppgift å antalet anställningshavare av i § 91 mom. 1 angivna olika slag, som vid utgången av nästföregående månad innehade anställning vid verket, till anstalten inleverera summan av de för löpande budgetår för denna personal beräknade årsavgifter.

§ 93.

Staten erlägger icke några avgifter till anstalten men ersätter kostnaden för utgående pensioner i den mån densamma enligt försäkringsteknisk beräkning icke skall av anstalten bestridas; och äger anstalten att hos statskontoret på rekvisition utbekomma erforderliga medel.

§ 94.

1. Bestämmelserna i § 18 mom. 1 utgöra icke hinder för anställningshavares entledigande av annan anledning än som i nämnda moment avses.

2. Huruvida och under vilka förutsättningar anställningshavare må tillåtas kvarstå efter uppnående av pensionsåldern prövas av den myndighet, som äger besluta om anställningshavarens entledigande.

§ 95.

Rätt till genast börjande tjänstepension inträder, förutom i de uti § 19 omnämnda fall, jämväl under förutsättning, att anställningshavaren efter att hava uppnått en levnadsålder, som med högst sju år understiger pensionsåldern, i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga entledigas; och skall i sådant fall såväl i fråga om beloppet av hans pension som i övrigt så anses som hade avgången ägt rum av anledning, som i § 18 mom. 1 c) sägs.

§ 96.

1. Anställningshavare räknar tjänstår för såväl tjänstepension som familjepension för tid, under vilken han efter fyllda aderton år i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning med arbetstid av normal omfattning, så ock för tid, varunder han, utan att fullgöra värnpliktstjänstgöring, innehaft anställning såsom manskap vid försvarsväsendet; dock att av tid, varunder vederbörande innehaft anställning, med vilken icke följt skyldighet att erlagga pensionsavgift, endast två tredjedelar tillgodoräknas såsom tjänstår. I övrigt skall vid tjänstårsberäkningen iakttas, att avdrag skall göras för tid, omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder anställningshavare utan att tjänstgöra ägt uppbära oavkortad avlöning eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

2. Utan hinder av bestämmelserna i § 22 mom. 2 a) skall den, som på grund av anställning såsom manskap vid försvarsväsendet åtnjuter underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller pension från flottans pensionskassa, äga att, med den begränsning, som i mom. 1 sägs, tillgodoräkna sin tjänstgöring vid försvarsväsendet, med iakttagande likväl att tjänstepensionen enligt detta kapitel minskas med så stort belopp, som motsvarar vad han sålunda från annat håll uppbär.

3. Har enskilt företag övertagits av staten, må, där ej Kungl. Maj:ts annorlunda bestämmer, anställningshavare, som vid sådant övertagande övergått till statstjänst, såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension tillgodoräkna jämväl två tredjedelar av den tid, varunder han prövas hava innehaft fast anställning vid nämnda företag.

§ 97.

Pensionsåldern är 65 år för manlig och 62 år för kvinnlig anställningshavare.

§ 98.

För hel tjänstepension erfordras 35 tjänstår.

§ 99.

Genast börjande tjänstepension utgår från och med dagen näst efter den, då anställningen frånträdde.

§ 100.

Familjepension till barn utgår tills det uppnår 18 års ålder eller dessförinnan träder i äktenskap. Därest barn, som har rätt till familjepension, vid uppnåendet av 18 års ålder befinnes varaktigt oförmöget till arbete, bibehåller det rätt till pension, så länge oförmågan till arbete fortfar.

Övergångsstadganden.

1. Bestämmelserna i detta kapitel äga icke tillämpning å den, vilkens anställning upphört före den 1 juli 1926.

2. Därest anställningshavare skulle vid avgång från tjänsten hava enligt de pensionsbestämmelser, som för honom gällde omedelbart innan detta reglemente blev å honom tillämpligt, kommit i åtnjutande av högre pensionsbelopp för sin anställning än med tillämpning av stadgandena i detta reglemente, skall pensionen utgå med nämnda högre belopp.

3. Den, som blir berättigad till pension enligt bestämmelserna i detta kapitel, må icke komma i åtnjutande av de förmåner i fråga om pension, som omförmälas i kungörelserna den 15 juni 1922 angående pensionstilllägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 360) och angående pensionstilllägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. (nr 361) eller i kungörelsen den 18 juni 1925 med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 280); och skall vid beräkning av dyrtidstilllägg åt efterlevande efter i detta kapitel avsedd anställningshavare gälla vad som är eller må varda stadgat beträffande dyrtidstilllägg till sådana pensionärer, som avses i 5 § av kungörelsen den 15 juni 1923 med allmänna grunder för dyrtidstilllägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. (nr 267).

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1926, från och med vilken dag de i reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemen-skap den 31 oktober 1879 samt i kungörelsen den 25 november 1910 (nr 130) meddelade bestämmelserna angående pensionering av de vid marinen

anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare samt kungörelserna den 24 augusti 1920 (nr 645) angående pensionsförbättring åt vid marinen anställda daglönare och den 8 april 1925 (nr 87) med grunder för pensionering av vissa icke-ordinarie befattningshavare vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå äga tillämpning allenast beträffande sådan anställningshavare, som före den 1 juli 1926 avgått från anställningen.

VII. Den ekonomiska innebörden av kommitténs pensioneringsförslag.

När kommittén nu går att yttra sig rörande den ekonomiska innebörden av sitt förslag i fråga om pensionering av arbetarpersonal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, torde böra framhållas, att kommittén icke verkställt några mera ingående beräkningar rörande de kostnader, som för statsverkets del skulle för framtiden föranledas av ett antagande av kommitténs förslag.

Dylika beräkningar skulle, om än aldrig så detaljerade, bliva synnerligen approximativa först och främst av den anledning, att omsättningen bland arbetarpersonalen i följd av den mindre fasta anställningsformen är relativt stor och att därför den nuvarande personalstocken icke erbjuder någon säkrare grundval för beräkning av de framtida pensioneringskostnaderna. Beträffande den talrika arbetarpersonal, som nu skulle erhålla pensionsrätt, är särskilt att märka, att det ojämförligt största antalet tillhör försvarsväsendet och att en reducering av försvarsväsendets personal är i följd av 1925 års riksdags beslut angående försvarets omorganisation avsedd att äga rum under de närmaste åren. Slutligen må ej heller förbises, att en försäkringsteknisk utredning skulle hava förutsatt infordrande från vederbörande ämbetsverk av detaljerade uppgifter rörande de olika anställningshavarnas levnadsålder, tjänstetid m. m., och medfört tidsödande arbete och avsevärda kostnader.

Under sådana förhållanden har kommittén ansett det tillfyllest att verkställa en mera summarisk beräkning i syfte att erhålla någon ledning för bedömande av det anslagsbehov, som för de närmaste budgetåren uppstår, därest kommitténs förslag vinner godkännande.

För utförande av en sådan summarisk beräkning har kommittén från ämbetsverk och myndigheter, som av förslaget beröras, infordrat vissa uppgifter rörande hos dem fast anställda, till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare. Uppgifterna hava avsett dels hela antalet för närvarande anställd sådan personal, dels och det antal, som beräknas uppnå den av kommittén föreslagna pensionsåldern — 65 år för man, 62 år för kvinna — under en var av tidsperioderna 1 juli 1926—30 juni 1927, 1 juli 1927—30 juni 1928 samt 1 juli 1928—30 juni 1929. Samtliga anställningshavare, män och kvinnor, hava av vederbörande verk grupperats i de av kommittén föreslagna trenne grupperna icke-yrkesarbetare, yrkesarbetare och förmän respektive arbetsförestånderskor. En sammanställning av de inkomma uppgifterna giver följande resultat:

Anställningshavare	Hela antalet för närvarande anställda	Antalet anställningshavare, som beräknas uppnå pensionsåldern (65 år för man och 62 år för kvinna) under tiden		
		1/7 1926— 30/6 1927	1/7 1927— 30/6 1928	1/7 1928— 30/6 1929
Armén.....	3 534	162	46	38
Marinen.....	2 858	51	32	29
Allmänna civilförvaltningen.....	701	31	7	6
Summa	7 093	244	85	73

Av ovanstående sammanställning framgår, att pensioneringen skulle omfatta omkring 7 100 anställningshavare, av vilka 244 skulle bli pensionsberättigade under budgetåret 1926—1927, 85 under budgetåret 1927—1928 samt 73 under budgetåret 1928—1929. Att de pensionsberättigade anställningshavarna under budgetåret 1926—1927 beräknats till större antal än under de närmast följande tvenne budgetåren är beroende därpå, att under förstnämnda budgetår skulle komma att pensioneras åtskilliga arbetare, som redan nu uppnått eller före den 1 juli 1926 uppnå pensionsåldern och då ännu kvarstå i tjänst.

Statsverkets sammanlagda kostnader första året för arbetarnas egen pensionering har av kommittén beräknats till ungefär 200 000 kronor, varav 175 000 kronor komma på försvarsväsendet och 25 000 kronor på allmänna civilförvaltningen. Kommittén har härvid tagit i beräkning, att av de 244 arbetare, som enligt vad ovan sägs skulle bli pensionsberättigade under budgetåret 1926—1927, åtskilliga kunna antagas hava avlidit före budgetårets ingång eller blivit förtidspensionerade jämlikt 1925 års riksdags ovanberörda beslut samt att för de återstående en del torde uppnå pensionsåldern först sedan större eller mindre del av budgetåret redan förflutit. Beträffande kostnaden för pensionering av efterlevande efter i förslaget avsedda anställningshavare har kommittén beräknat, att statsverkets utgifter härför skola under första året uppgå till omkring 20 000 kronor, ökningen i pensionsbeloppen på grund av barntillägg däri inräknad. Beräkningen är verkställd på grundval av en dödlighetsprocent av 10 % samt under antagande, att anställningshavarna den 1 juli 1926 hava en föregående tjänstetid av i genomsnitt 20 år. Av ifrågavarande summa komma omkring 15 000 kronor på försvarsväsendet och 5 000 kronor på allmänna civilförvaltningen.

I enlighet med det nu anförda skulle statsverkets kostnader under budgetåret 1926—1927 utgöra för försvarsväsendet 190 000 kronor samt för allmänna civilförvaltningen 30 000 kronor. Vid bifall till kommitténs förslag torde för täckande av ifrågavarande kostnader böra under riksstatens elfte huvudtitel för budgetåret 1926—1927 uppföras tvenne anslag, nämligen *dels* till pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet ett ordinarie förslagsanslag av 190 000 kronor, *dels ock* till pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid allmänna civilförvaltningen likaledes ett ordinarie förslagsanslag av 30 000 kronor.

I detta sammanhang torde kommittén böra framhålla, att ifrågavarande kostnader givetvis skulle motsvaras av en minskning i utgifterna från vissa andra anslag. Sålunda skulle kostnaderna för pensionering av sådana daglönare, som efter den 1 juli 1926 avgå från tjänsten, utgå från ovannämnda anslag för pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet i stället för såsom hittills från ordinarie förslagsanslaget för pensionering av flottans gemenskap. Vidare är en minskning att förvänta i utgifterna från anslaget å allmänna indragningsstaten, då pensionering genom riksdagens särskilda beslut av arbetare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen ej längre skulle behöva ifrågakomma.

VIII. Kommitténs hemställan.

Under åberopande av vad kommittén i det föregående anfört och föreslagit får kommittén hemställa,

att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. i överensstämmelse med av kommittén utarbetat förslag införa ett kapitel (kap. IX), innehållande särskilda bestämmelser angående till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen,

dels under ovan å sid. 55 angivna förutsättning antaga föreslaget tillägg till 5 § av lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring,

dels och i riksstaten för budgetåret 1926—1927 under elfte huvudtiteln uppföra dels till pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet ett ordinarie förslagsanslag av 190,000 kronor samt dels till pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid allmänna civilförvaltningen ett ordinarie förslagsanslag av 30,000 kronor.

Särskilda yttranden.

Av herr Eriksson:

Till det av kommittén denna dag avgivna betänkandet med förslag till civil tjänstepensionslag har jag avgivit ett särskilt yttrande, varuti jag hävdar en från kommitténs förslag avvikande mening rörande frågorna om tjänstepensionens uppdelning i statspension och avgiftspension samt avgifternas erläggande under 30 år. Ett fullföljande av den i detta mitt yttrande hävdade principen jämväl för den nu ifrågavarande arbetarpersonalen skulle emellertid omöjliggjort förslaget om att denna personal i pensionsavseende inordnas under reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. eller ock krävt en genomgripande omarbetning av nämnda reglemente. Då jag delar kommitténs uppfattning därom, att pensionering av nu ifrågavarande arbetarpersonal lämpligast bör ordnas genom anslutning till förenämnda pensionsanstalt, och dessutom anser, att denna anslutning ej i och för sig bör medföra en omarbetning av anstaltens reglemente i dess helhet, har jag icke beträffande nu förevarande personal ansett mig kunna ställa ett yrkande av samma innehåll som i förutnämnda särskilda yttrande. Detta så mycket mer som ett yrkande i detta avseende skulle hava medfört dröjsmål med avgivande av förslag i ärendet.

Av friherre Leijonhufvud:

Såsom av mig framhållits i särskilt yttrande, som finnes fogat till pensionskommitténs betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag, ansluter jag mig till den av kommittén i nämnda betänkande uttalade uppfattningen av pensionsavgifternas allmänna karaktär såsom utgörande endast en form för avsättning av statsmedel till bestridande av en del av blivande pensioneringskostnader; och i likhet med kommittén anser jag målet för det statliga pensionsväsendets ordnande ligga i en avveckling av det nuvarande avgiftssystemet, som bygger på bruttolöner jämte avdrag å desamma för pensionsavgifter, och i nämnda systems ersättande med nettolöner och särskild avsättning av statsmedel till bestridande delvis av framtida pensioneringskostnader. Att emellertid en sådan omläggning icke anses ännu kunna äga rum beträffande de ordinarie befattningshavarnas pensionering, framgår av kommitténs omförmälda betänkande, som i denna del av mig biträfts. Men liksom jag enligt vad av förenämnda särskilda yttrande framgår icke ansett mig kunna följa kommittén, då densamma vill tillämpa det nu gällande avgiftssystemet även vid ordnandet av pensionsförhållandena för icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet och den allmänna civilförvaltningen, oaktat ett nettolönesystem är gällande för dessa befattningshavare, så kan jag icke heller instämma med kommit-

tén i dess i nu förevarande betänkande framlagda förslag om utsträckning av avgiftssystemet att gälla även vid den föreslagna pensioneringen av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen. Vid avpassande av gällande lönesatser för ifrågavarande arbetarpersonal, vilka lönesatser i stor utsträckning fastställts genom avtal mellan vederbörande statsmyndighet å ena sidan samt arbetarpersonalen eller större arbetarsammanslutningar å andra sidan, har hänsyn icke hittills behövt tagas därtill, att från löninkomsten skulle ske avdrag till bestridande av pensioneringskostnad. Och liksom erfarenheten beträffande statens hittills varande pensioneringsverksamhet bestyrkt, att, då staten pålägger obligatoriska, på tjänsten vilande pensionsavgifter till staten själv eller till en av staten upprättad anstalt eller fond, dessa avgifter i själva verket komma att påvila staten i form av högre avlöning till vederbörande än som utan dylika avgifter hade varit erforderlig, så måste också enligt min mening följderna av ett åläggande för ifrågavarande arbetarpersonal att vidkännas avdrag å avlöningen för avgifter till statens pensionsanstalt bli en motsvarande avlöningsförhöjning. Och ett sådant resultat måste i själva verket anses ligga i sakens natur, när det gäller obligatoriska, på tjänsteförhållandet i och för sig och alltså icke på särskilda personliga omständigheter grundade avgifter. Ett belägg på att staten själv får betala de pensionsavgifter, som på grund av tjänsteförhållandet påläggas anställningshavare hos staten, erbjuder den av kommittén åberopade lönestatistiken för åren 1919—1924, varav framgår, att löninkomsten för arbetarpersonal vid kommunikationsverken, som alltsedan år 1918 har avgiftsplikt till de för pensionering av sådan personal vid nämnda verk upprättade pensionskassor, i genomsnitt är icke obetydligt högre än för motsvarande grupper arbetarpersonal vid statsförvaltningen i övrigt, där beträffande dylik personal någon avgiftsplikt för pensionsändamål hittills icke föreläggat.

Då kommitténs förslag i nu förevarande avseende alltså enligt min övertgelse måste leda till krav på högre lönesatser — krav som måste anses berättigade, då de nuvarande lönesatserna icke rymma de nya utgifterna i tjänsten — har jag sökt en enklare väg till frågans lösning. I sådant avseende och då de för ifrågavarande arbetarpersonal nu gällande lönesatserna äro nettolöner samt alltså beträffande denna personal redan föreligger den även av kommittén eftersträfvade situationen, då avgiftssystemet kan ersättas med direkt avsättning av statsmedel för pensioneringsändamål, har jag funnit mig böra förorda, att staten utan avdrag å avlöningen betalar till pensionsanstalten de avgifter, som enligt de av kommittén föreslagna reglementsbestämmelserna skulle åligga anställningshavarna. Vad ovan anförts om obligatoriska pensionsavgifter i allmänhet, grundade på tjänsteförhållandet, måste, såvitt jag kan finna, gälla även de familjepensionsavgifter, som enligt de föreslagna bestämmelserna skulle åligga ifrågavarande personal på grund av tjänsteförhållandet utan hänsyn till vederbörande arbetares ålder och civilstånd; och enligt min mening böra alltså även dessa avgifter betalas av staten. Då med kommitténs förslag med nödvändighet skulle följa en lönereglering med förhöjda lönesatser och därav föranledda ökade utgifter å de anslag eller de medel, av vilka avlöning till ifrågavarande personal utgår, skulle det visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke dessa anslag eller medel borde direkt drabbas av den med mitt förslag följande utgiften för bestridande av personalens pensionsavgifter till statens pensionsanstalt. Då emellertid berörda anslag eller medel icke beräk-

nats med hänsyn tagen till en dylik utgift, vill det synas, som om det skulle vara att föredraga, att särskilda anslag för ändamålet upptagas å riksstatens elvte huvudtitel, där i allmänhet anslag till bestridande av statens kostnader för pensionering äro sammanförda. Med ledning av de uppgifter, som av kommittén införskaffats rörande antalet anställningshavare och dessa anställningshavares inplacering i de uti § 91 mom. 1 av kommitténs författningsförslag angivna grupper, har beräknats, att anställningshavarnas vid försvarsväsendet pensionsavgifter skulle uppgå till omkring 806,000 kronor för år samt att motsvarande belopp vad anställningshavare vid allmänna civilförvaltningen beträffar skulle utgöra omkring 82,000 kronor. På grund härav och då förstnämnda belopp synes kunna till följd av väntad indragning under år 1926 av en del anställningar i sammanhang med försvarsväsendets omorganisation begränsas i någon mån samt båda beräknade beloppen synas böra lämpligen avrundas, torde — om mitt förslag skulle vinna beaktande — böra under riksstatens elvte huvudtitel utöver de av kommittén föreslagna anslagen uppföras två förslagsanslag, det ena å 800,000 kronor till bestridande av pensionsavgifter för till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet samt det andra å 80,000 kronor till bestridande av pensionsavgifter för till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid allmänna civilförvaltningen.

Den av mig förordade anordningen skulle föranleda sådan ändring av de utav kommittén föreslagna bestämmelserna, att mom. 1 av § 92 uteslutes och att paragrafen erhåller följande lydelse: Senast den 15 januari varje år skall vederbörande verkstyrelse till anstalten insända uppgift å antalet anställningshavare av i § 91 mom. 1 angivna olika slag, som vid utgången av nästföregående månad innehade anställning vid verket; och äger anstalten därefter hos statskontoret på rekvisition utbekomma summan av de för löpande budgetår för denna personal vid försvarsväsendet respektive allmänna civilförvaltningen beräknade årsavgifter.

I § 93 av kommitténs författningsförslag stadgas, att staten icke erlägger några avgifter till anstalten; vid bifall till mitt förslag skulle kunna ifrågasättas, att detta stadgande för tydlighetens skull borde formuleras så, att staten såsom huvudman för ifrågavarande anställningshavare icke erlägger några avgifter till anstalten.

Vidare får jag, under åberopande av vad i förberörda särskilda yttrande vid kommitténs betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag av mig anförts i fråga om kommitténs i nämnda betänkande närmare motiverade förslag om inskränkning i tjänstårsberäkningen för pension beträffande tid, under vilken vederbörande innehaft anställning utan avgiftsplikt för pensioneringsändamål, framhålla, att kommitténs förslag om motsvarande inskränkning i tjänstårsberäkningen för pension i fråga om den i nu förevarande betänkande omhandlade arbetarpersonalen icke heller kan av mig biträdas; utan vill jag för min del förorda, att den omständigheten att vederbörande under en del av sin anställningstid icke varit pliktig erlägga pensionsavgift, icke må föranleda avkortning vid tjänstårsberäkningen för pension. Härav föranledas vissa ändringar i § 96 av kommitténs författningsförslag. Då emellertid de pensioner, som med en sådan tjänstårsberäkning skulle framgå av de utav kommittén föreslagna tjänstepensionsunderlagen, skulle bliva avsevärt högre än de pensioner, som hittills på framställningar i särskilda fall av riksdagen beviljats anställningshavare, tillhörande nu ifrågavarande arbetarpersonal, kan det enligt mitt förmenande

icke anses annat än lämpligt, att genom en övergångsbestämmelse reglera pensionerna så, att den, som omedelbart efter ikraftträdandet avgår med pension, erhåller ett pensionsbelopp, som icke mycket överstiger vad han skulle hava erhållit, om han på särskild framställning blivit av riksdagen pensionerad enligt de grunder, som i sådant hänseende pläga tillämpas, samt att pensionerna för dem, som senare avgå, i någon mån förhöjas. Såsom en lämplig övergångsanordning i sådant syfte skulle enligt min mening kunna bestämmas, att den anställningshavare, som vid bestämmelsernas ikraftträdande uppnått eller före utgången av år 1927 uppnår pensionsåldern, får sin pension avpassad efter ett pensionsunderlag, motsvarande 70 procent av det för anställningen fastställda tjänstepensionsunderlaget, samt att för den, som under år 1928 uppnår pensionsåldern, pensionen beräknas efter ett underlag motsvarande 73 procent av tjänstepensionsunderlaget o. s. v., till dess att med år 1937 beräkningen av pensionsbeloppet sker efter det för anställningen fastställda tjänstepensionsunderlaget. I första hand skulle alltså denna övergångsanordning hänföra sig till pensionsålderns uppnående; men för dem, som före pensionsåldern avgå med rätt till pension, exempelvis på grund av invaliditet eller sjukdom, eller ock lämna anställningen med rätt till s. k. uppskjuten pension, torde samma avkortning av pensionsunderlaget böra tillämpas.

Vad sålunda anförts rörande behovet av en övergångsanordning i fråga om tjänstepensioner synes vara tillämpligt även å familjepensioner, som skola utgå på grund av i anstalten delaktig anställningshavares eller f. d. anställningshavares dödsfall, som inträffar före ingången av år 1937. Att härutöver utsträcka familjepensionernas reducering, exempelvis beträffande efterlevande efter den, som fått sin tjänstepension reducerad enligt förenämnda övergångsanordning men först efter ingången av år 1937 avlider, synes icke vara behövt och skulle medföra synnerligen invecklade föreskrifter.

På grund härav vill jag för min del förorda följande övergångsstadganden, att lämpligen inskjutas efter punkt 2 i kommitténs förslag till övergångsstadganden:

3. Vid bestämmande av tjänstepensions belopp för anställningshavare, som vid bestämmelsernas ikraftträdande redan uppnått eller sedermera under någon av nedan nämnda tidsperioder uppnår pensionsåldern, skall alltefter den tidsperiod, varunder detta inträffar, tjänstepensionsunderlaget för honom anses utgöra ett belopp, motsvarande det här nedan för samma tidsperiod angivna procenttal av det tjänstepensionsunderlag, som i § 91 mom. 1 är fastställt för den grupp av anställningshavare, han tillhör, nämligen:

före	år 1928	70 procent	under	år 1932	85 procent
under	» 1928	73 »	»	» 1933	88 »
»	» 1929	76 »	»	» 1934	91 »
»	» 1930	79 »	»	» 1935	94 »
»	» 1931	82 »	»	» 1936	97 »

Enahanda begränsning av tjänstepensionsunderlaget skall äga rum vid beräkning av genast börjande eller uppskjuten tjänstepensions belopp för den anställningshavare, som under någon av nämnda tidsperioder lämnar sin anställning före uppnådd pensionsålder; varvid skall iakttagas, att det procenttal, som här ovan angivits för tidsperiod, under vilken pensions-

åldern inträder, skall i fall, varom nu är fråga, gälla den tidsperiod, under vilken avgång från anställningen äger rum.

4. Vid bestämmande av familjepensions belopp för efterlevande efter den, som avlider under någon av de i nästföregående punkt angivna tidsperioder, skall familjepensionsunderlaget anses utgöra det i nämnda punkt för samma tidsperiod bestämda procenttal av det familjepensionsunderlag, som i § 91 mom. 1 är fastställt att gälla för den grupp av anställningshavare, som den avlidne senast tillhört.

Vad slutligen beträffar kommitténs förslag om fastställande av en lägre pensionsålder för kvinnlig anställningshavare än för manlig kan jag — vid det förhållande att i kommitténs författningsförslag ingår en bestämmelse (§ 95), enligt vilken anställningshavare, som i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga entledigas från sin anställning, äger erhålla genast börjande tjänstepension under förutsättning, att anställningshavaren uppnått en levnadsålder, som med högst sju år understiger pensionsåldern — knappast anse anledning förefinnas att för kvinna göra undantag med avseende å pensionsåldern, helst som denna jämförelsevis långa tid före pensionsålderns inträde bestämts för sådan förtidspensionering, som nyss nämnts, just med anledning av den ringa erfarenhet, som ännu föreligger beträffande kvinnlig arbetares uthållighet vid mera framskriden ålder. Om lägre pensionsålder blir gällande för kvinnlig arbetare, vill det därför synas mig, som om förtidspensionering icke bör ifrågakomma förr än högst fem år före pensionsåldern.

Av friherre von Otter:

Mellan de ordinarie och icke-ordinarie befattningshavarna i statens tjänst, å ena sidan, och statens till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare, å andra sidan, råder en sådan väsentlig olikhet i fråga om anställnings-, avlönings- och arbetsförhållanden, att jag anser det måste dragas i tvivelsmål, huruvida verkligen det pensioneringssystem, som utarbetats för förstnämnda grupper befattningshavare med hänsyn till för dem rådande förhållanden i nämnda hänseenden, utan vissa väsentliga modifikationer kan tillämpas i fråga om arbetarpersonalen.

De ordinarie befattningshavarnas anställningsförhållanden äro av mycket fast natur, då denna personal i regel är tillsatt genom fullmakt eller genom konstitutorial och därför ej kan skiljas från tjänsten annat än på egen begäran eller för fel eller försummelse i tjänsten efter i laga ordning avgiven dom eller fattat beslut. Sådan befattningshavares avlöning utgår med belopp, som i av Konung och riksdag fastställda lönestater är bestämt för den lönegrad, till vilken tjänsten hänföres. Efter viss tids förlopp ökas avlöningen automatiskt, därest vederbörandes tjänstgöring är väl vitsordad. Avlöningens storlek är ej beroende av det utförda arbetets mängd eller beskaffenhet.

För de icke-ordinarie tjänstemännen, vilka visserligen endast äro tillsatta på förordnande eller genom antagningsbevis, och därför kunna efter viss uppsägningstid entledigas samt alltså ej innehava fullt samma säkra anställningsförhållanden som den ordinarie, gäller dock, att de med hänsyn till sina arbetsuppgifter och arbetsförhållanden i stort sett kunna likställas med de ordinarie befattningshavarna, varför de även avlönas

enligt ett med avlöningsbestämmelserna för den ordinarie personalen fullt överensstämmande system.

I fråga om de till arbetarpersonalen hänförliga anställningshavarna gälla däremot helt andra förhållanden. Personalen är antagen med ingen eller ofta kort tids uppsägning; avlönings storlek regleras i mycket stor utsträckning av de tillfälliga förhållandena på den allmänna eller lokala arbetsmarknaden samt är i allmänhet beroende av den utförda arbetsprestationens mängd och beskaffenhet. Periodiskt skeende löneförhöjningar förekomma i allmänhet ej.

En nödvändig följd av dessa för arbetarpersonalen gällande, ganska växlande avlönings- och arbetsförhållanden är, att personalen är i betydande mån rörlig. Den söker sig naturligen i stor utsträckning dit, varest för tillfället de bästa konjunkturerna i fråga om avlönning och arbete föreligga. En föreställning om arbetarpersonalens rörlighet kan i någon mån vinnas genom följande sammanställning, utvisande antalet av avgångna (pensionerade och avlidna undantagna) och nyanställda (säsongsarbetare undantagna) arbetare vid vissa av de större arbetsområden, för vilka de av kommittén utarbetade bestämmelserna äro avsedda att bli gällande.

Arbetsplats	Antal arbetare	Antal avgångna			Antal nyantagna		
	1925	1922	1923	1924	1922	1923	1924
Ammunitionsfabrikerna.....	521	44	68	113	153	128	107
Gevärsfaktoriet	340	4	21	7	25	33	34
Stockholms ingenjördepartement	363	45	39	41	38	29	33
Karlskrona ingenjördepartement	976	52	129	71	126	99	180

Ifråga om de ordinarie befattningshavarnas pensionsförhållanden har det med hänsyn bland annat till för dem gällande avlönings- m. fl. förhållanden visat sig lämpligt att sätta pensionen i ett visst förhållande till avlönings storlek inom lönegraden samt att föreskriva, att befattningshavaren skall såsom bidrag till kostnaden för beredande av pension av den med befattningen förenade avlöningen erlagga en viss, icke obetydlig pensionsavgift. En följd av denna avgiftsplikt har varit, att vid avlöningsbeloppens bestämmande i viss mån hänsyn måst tagas till denna skyldighet för befattningshavaren.

För de icke-ordinarie befattningshavarna har kommittén med hänsyn till de för denna personal gällande, i det stora hela med de ordinarie befattningshavarnas överensstämmande avlöningsförhållanden och arbetsuppgifter funnit sig böra föreslå samma pensioneringssystem som för sistnämnda personal. Även för arbetarpersonalens vidkommande har kommittén ansett sig kunna föreslå ett i väsentliga avseenden likartat, på obligatoriska pensionsavgifter byggt pensioneringssystem.

De för arbetarpersonalen rådande anställnings- och avlöningsförhållandena lägga emellertid enligt min mening stora praktiska hinder i vägen för ett så beskaffat pensioneringssystems tillämpning å dem. Till en början är att märka att denna personal, som nyss påvisats, är synnerligen rörlig. Ena året är arbetaren anställd hos staten, andra året hos en enskild arbetsgivare; ett ingalunda obetydligt antal stannar visserligen för en längre tid eller för hela sin återstående tjänstetid kvar i statens tjänst;

men det torde dock vara tydligt, att ett system med obligatoriska avgifter, som skola fonderas för beredande av en framtida pensionering, därest arbetaren vid pensionsålderns inträde till äventyrs är kvar i statens tjänst, är mindre lämpligt, även om det visserligen förutsättes, att avgifterna för den anställningshavare, som före pensionsålderns inträde lämnar statsanställningen, skola användas för beredande av en mot det erlagda beloppet svarande uppskjuten pension. Det torde i alla händelser vara ganska troligt, att det endast blir i undantagsfall, som en avgången anställningshavare efter kanske 30 à 40 år kommer att göra sin rätt till denna i flertalet fall ganska obetydliga pension gällande, vadan pensionsavgifterna säkerligen ofta bliva, från sådana anställningshavares sida sett, i viss mån bortkastade. Att det mellan vederbörande verk, där arbetaren har haft sin anställning, och pensionsanstalten även måste uppstå en ganska omfattande skriftväxling för dessa ett par hundratal arbetare, som årligen övergå från statens arbete till den enskilda industrien, för att i och för den uppskjutna pensionens bestämmande konstatera deras anställningstid, erlagda avgifter m. m., synes mig vara uppenbart.

Dessa olägenheter skulle likväl måhända kunna övervinnas eller anses vara av mindre betydelse, men andra förhållanden synas mig utgöra bestämda hinder för att beträffande arbetarpersonalen förorda ett pensioneringssystem, grundat på obligatoriska avgifter. Såsom i det föregående erinrats, bestämmas nämligen arbetarnas grundlöner i huvudsak av konjunkturerna på arbetsmarknaden. Det låter sig därför ej göra att här, såsom för den ordinarie eller icke-ordinarie befattningshavaren, avväga avlöningen enligt sådan grund, att arbetaren med visshet skall kunna komma ut med en ej så obetydlig tjänstepensionsavgift, ännu mindre med en väsentligt större familjepensionsavgift. Därest avlöningen skulle bestämmas med hänsyn härtill, komme detta i första hand att medföra en ökad, ej beräknad belastning av de anslag, från vilka arbetarens avlöning bestrides. Vidare droge det på grund av arbetsmarknadens känslighet med ganska stor sannolikhet med sig krav på ökade avlöningar inom andra motsvarande arbetsområden, där sådana ej utan kanske ödesdigra följder låte sig genomföra. Därför synes det mig, att man måste räkna med att en arbetare, som nu ej är tillförsäkrad rätt till tjänstepension eller till familjepension, eller som i framtiden från privatindustrien övergår till arbete i statens tjänst, kan hava genom eget initiativ grundlagt dylik rätt och därvid iklätt sig för hans förhållanden stora årliga avgifter, vilket kan göra det till en omöjlighet för honom att vidkännas ytterligare inkomstminskning för samma ändamål. Jag har av dessa skäl ansett, att arbetarpensioneringen ej bör grundas på obligatoriska avgifter. Det har enligt min mening ej heller anförts något avgörande skäl för att man nu skall frångå det pensioneringssystem utan pensionsavgifter, som hittills använts för pensioneringen av daglönare vid marinen, vilket i detta fall överensstämmer med vad som provisoriskt gäller för personalen vid hingstdepåerna; för dessa pensioneringsgrunder har kommittén i betänkandet (sid. 8, 9) i stora drag redogjort. Mot detta systems lämplighet för pensionering av arbetare hava inga erinringar framförts; anledningen att det av kommittén frångåtts, liksom att ett på avgiftsplikt grundat pensioneringssystem kommit till användning för pensionering av kommunikationsverkens arbetargrupper, torde vara att söka i önskan att i detta avseende vinna likformighet i all statlig pensionering. Det är visserligen tydligt, att största möjliga överensstämmelse mellan

de för olika personalgrupper gällande pensionsbestämmelserna är önskvärd, men denna strävan bör ej drivas längre än vad hänsynen till ändamålsenlighet och lämplighet medgiver, eller utan att fullt beakta den olika ställning i anställnings- och avlöningshänseenden samt arbetsförhållanden, som intages av de olika personalkategorierna.

I övrigt förefaller det vara mindre välbetänkt att vid en tidpunkt, då starka tvivel om ändamålsenligheten av avgiftsplikt för egen pensionering börja allt mera göra sig gällande, utsträcka avgiftssystemet till ett nytt område, där dess lämplighet i alldeles särskild grad kan ifrågasättas. Lika starka tvivel kan man hysa om det önskvärda i att ytterligare undantaga en stor befolkningsgrupp från delaktighet i allmänna pensionsförsäkringen.

Det synes mig i sistberörda avseende tvärtom vara så, att nämnda försäkringsform bör med hänsyn till arbetarnas anställnings- och avlöningsförhållanden vara särskilt lämpad för beredande åt dem av mot de ordinarie befattningshavarnas avgiftspensioner svarande förmåner, och att det bör tagas under övervägande, huruvida ej den möjlighet till beredande av förbättrade pensionsförmåner från den allmänna pensionsförsäkringen, som kan erhållas genom frivillig inbetalning av avgifter, borde i detta fall tillvaratagas och utnyttjas, exempelvis genom beredande av möjlighet för arbetarna att omedelbart i samband med avlöningsens erhållande efter råd och lägenhet verkställa sådan inbetalning samt genom ett effektivt påvisande av fördelarna av sådan inbetalning. Rätten till härigenom beredd pensionsförmån blir ju arbetarens fullständigt enskilda egendom, vilken han tager med sig, vare sig han arbetar i statens tjänst eller övergår i enskild tjänst, där han i så fall kan göra fortsatta avsättningar till densamma.

Beloppet av den pension, som beredes genom tvångsinbetalningarna till allmänna pensionsförsäkringen, och som utfaller vid uppnådda 67 års ålder eller vid dessförinnan inträffande invaliditet, är visserligen rätt obetydligt. Det utgör för man omkring 150 kronor per år, om nu stadgade obligatoriska pensionsavgifter efter en inkomst av högst 3,000 kronor blivit regelbundet erlagda från det 25 levnadsåret. Genom erläggande av frivilliga avgifter kan dock ett högre pensionsbelopp beredas; då därjämte beräkningsgrunderna för pensionsbeloppets storlek vid frivilliga avgifter äro väsentligt gynnsammare, blir pensionsbeloppet, inberäknat det bidrag av statsmedel, som enligt gällande bestämmelser utgår vid denna pensionsform, proportionsvis betydligt större än vad som för samma avgift erhålles från allmänna pensionsförsäkringen i egentlig bemärkelse och ungefär detsamma, som i form av avgiftspension skulle erhållas, därest avgifterna ingingo till civila tjänstepensionsfonden.

Det är emellertid uppenbart, att då inga tjänstepensionsavgifter i egentlig mening erläggas, tjänstepensionsunderlaget ej bör få samma storlek som i annat fall vore möjligt och riktigt. Vid avvägande av de i efterföljande författningsutkast upptagna tjänstepensionsunderlagen har jag utgått från det pensionsbelopp, 1,044 kronor, som enligt nu gällande bestämmelser i form av pension, pensionstillägg och förhöjning i tillkommer en daglönare (ej förman) vid marinen efter 35 tjänstår. Detta belopp synes vara väl avvägt med hänsyn till den pensionsförmån, som bör komma

en arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves, till godo; när till detsamma läggas dels det belopp, omkring 150 kronor, vartill arbetaren bör bliva berättigad efter i vederbörlig ordning erlagda avgifter till allmänna pensionsförsäkringen, dels vad man bör förutsätta, att arbetaren genom frivilliga avgifter, omkring 25 kronor per år, åt sig bereder i ytterligare pension, till ett belopp, som kan beräknas uppgå till omkring 250 kronor per år, erhålles nämligen samma pensionsbelopp, 1,440 kronor, som av kommittén föreslagits för ifrågavarande arbetargrupp. Tjänstepensionsunderlagen för övriga manliga arbetare äro i förhållande till av kommittén föreslagna belopp beräknade enligt analog grund. För de olika grupperna av kvinnliga anställningshavare hava pensionsunderlagen beräknats till omkring 75 procent av underlagen för motsvarande manliga grupp, d. v. s. samma beräkningsgrund, som i detta fall använts av kommittén.

Det bör emellertid i detta sammanhang påpekas, att pensionerna från allmänna pensionsförsäkringen ej utgå med ovanberäknade belopp till fullo, förrän nämnda försäkringsform varit i verksamhet så länge, att vederbörande kunnat erlagga avgifter ända från sitt 25 år. Till en början kommer därför arbetaren i åtnjutande endast av statspensionen samt den mindre pension från allmänna pensionsförsäkringen, som motsvarar värdet av de av honom från dennas inrättande erlagda avgifterna. Det må dock därvid erinras, att ej heller de av kommittén föreslagna pensionerna komma att i början uppgå till beloppet av i kommitténs förslag angivna tjänstepensionsunderlag, enär enligt detta endast två tredjedelar av den tjänstetid, varunder tjänstepensionsavgifter ej erlagts, få räknas såsom tjänstetid för erhållande av pension.

Det kan emellertid ej förnekas, att kommitténs förslag genom den däri givna möjligheten att bereda familjepensionsförmåner åt dessa personalgrupper, har en stor styrka. Såsom förut omnämnts anser jag dock ej möjligt att ålägga arbetarpersonalen att av sina löner tvångsvis erlagga med nämnda förmån förenade stora familjepensionsavgifter, utgörande omkring 100 kronor per år. Det bör dock kanske ej vara omöjligt att ordna en utväg till lösande av familjepensionsfrågan i samverkan med de befintliga änke- och pupillkassorna på så sätt, att tillfälle beredes för i statens tjänst varande arbetare att på ansökan vinna inträde i dessa kassor. Ett sådant förfaringssätt är nu ordnat för vissa månadslönare vid marinen, vilka på egen begäran kunna bliva delägare i flottans pensionskassa. Den extra risk, som uppstår för denna kassa i följd av att inträdet i kassan sker efter ansökan och ej av tvång, uppväges av en enligt försäkringstekniska grunder beräknad tilläggsavgift. Man skulle möjligen kunna tänka, att staten, för att för arbetarpersonalen underlätta inträdet, erlade tilläggsavgiften; ävenså kunde ifrågasättas, att staten enligt vissa grunder lämnade något statsbidrag i övrigt, såsom nu är fallet vid flertalet änke- och pupillkassor, avsedda för pensionering av efterlevande till i statens tjänst anställda befattningshavare.

Ett i anslutning till de i det föregående angivna synpunkterna upprättat utkast till författning angående rätt till tjänstepension för till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet samt all-

männa civilförvaltningen bifogas. De däri intagna specialbestämmelserna ansluta sig i allmänhet till motsvarande föreskrifter antingen i kommitténs förslag eller i civila pensionslagen samt torde i regel ej erfordra någon specialmotivering. I fråga om de i 9 och 10 §§ intagna bestämmelserna om beloppen av invalidpension och sjukpension torde dock böra erinras, att desamma i utkastet måst avvägas enligt andra grunder, enär den invalidpension, som kan påräknas från allmänna pensionsförsäkringen, i regel, särskilt för en ung anställningshavare, kan bli av mycket obetydligt belopp.

Vad avser tjänstårsberäkningen (6 §) har jag ej kunnat ansluta mig till den av kommitténs majoritet omfattade synpunkten, att av tid, varunder vederbörande innehaft anställning, med vilken ej följt skyldighet att erlagga pensionsavgift, blott två tredjedelar skulle få tillgodoräknas, utan har jag ansett, att vederbörande bör vara berättigad till full tjänstårsberäkning även i sådant fall. Beträffande motiven härför tillåter jag mig hänvisa till det yttrande, som av friherre Leijonhufvud afgivits vid kommitténs denna dag avgivna betänkande med förslag till civil tjänstepensionslag (sid. 114).

I avseende på pensioneringens handhavande, vilket enligt detta utkast lägges till statskontoret, lär därmed förenade arbete och bestyr, även i betraktande av att pensioneringen av marinens arbetare nu tillkommer, ej bli avsevärt större än den arbetsbörda, som i ifrågavarande avseende nu åligger ämbetsverket, enär detta redan har att i de i stor omfattning förekommande frågorna om beredande av riksdagspensioner åt arbetarpersonal avgiva motiverade utlåtanden till Kungl. Maj:t.

Av riksdagen beviljade pensioner till arbetarpersonal utbetalas redan genom statskontoret, varför ej heller denna del av pensioneringens handhavande synes böra medföra avsevärd ökning i verkets åligganden.

De kostnader, som för budgetåret 1926—1927 skulle föranledas av arbetarpensioneringens ordnande enligt detta förslag, kunna enligt de beräkningsgrunder, som av Kommittén använts, förväntas uppgå till

för försvarsväsendet	160 000 kronor
för allmänna civilförvaltningen	20 000 »
	Summa 180 000 kronor.

U t k a s t

till

författning angående rätt till tjänstepension för till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet samt allmänna civilförvaltningen.

1 §.

I fråga om rätt till tjänstepension skola för till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet samt vid den civila statsförvaltningen — med undantag av postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk — gälla de i denna författning givna bestämmelser.

2 §.

1. Anställningshavarna skola i pensionshänseende tillhöra någon av nedan angivna grupper, och skola för de särskilda grupperna gälla nedan angivna tjänstepensionsunderlag:

A. Manliga anställningshavare.

	Kronor
a) arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	1 044
b) » » » » » kräves särskild yrkesutbildning....	1 200
c) arbetsledande förmän.....	1 356

B. Kvinnliga anställningshavare.

d) arbetare i anställning, för vilken yrkesutbildning ej kräves	780
e) » » » » » kräves särskild yrkesutbildning....	900
f) arbetsförestånderskor	1 020

2. Beträffande de särskilda anställningarnas inplacering i de uti mom. 1 angivna grupper beslutar Kungl. Maj:t på förslag, som avgives av vederbörande verksstyrelse efter samråd, i fråga om försvarsväsendet, med försvarsväsendets lönenämnd och eljest med allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

3 §.

Fråga om rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension prövas av statskontoret.

4 §.

1. När anställningshavare vid avgång från tjänsten synes vara berättigad att erhålla tjänstepension enligt föreskrifterna i denna författning, skall den myndighet, under vilken anställningshavaren lyder, därom göra anmälan till statskontoret.

2. I 1 mom. omnämnd anmälan skall vara åtföljd av:

a) åldersbetyg för anställningshavaren;
b) uppgift å tiden för innehavda anställningar i statstjänst av beskaffenhet, som i 2 § 1 mom. sägs;

c) därest anställningshavaren, utom den anställning, för vilken han till pension anmäles, innehar eller innehaft annan tjänst, för vilka tjänstar enligt 6 § synes kunna beräknas, eller för sådan tjänst åtnjuter pension, uppgift härom; samt

d) därest anställningshavaren anmäles till pension av anledning, som i 7 § 1 mom. b) och c) sägs, intyg av vederbörande verksläkare eller, om icke sådan finnes, av annan legitimerad läkare angående anställningshavarens otjänstbarhet samt i fall, som avses i 7 § 1 mom. b) (skada i tjänsten), tillika utredning om de närmare omständigheter, varunder skadan inträffat.

5 §.

Pensionsåldern är 65 år för manlig och 62 år för kvinnlig anställningshavare.

6 §.

1. Tjänstår för erhållande av tjänstepension enligt denna författning beräknas för tid, under vilken anställningshavaren, efter fyllda aderton år, i statens tjänst innehaft ordinarie eller extra ordinarie befattning eller annan anställning med arbetstid av normal omfattning, så ock för tid, varunder han utan att fullgöra värnpliktstjänstgöring innehaft anställning såsom manskap vid försvarsväsendet.

Vid sådan tjänstårsberäkning skall avdrag göras för tid, omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder anställningshavare utan att tjänstgöra ägt uppbära oavkortad avlöning eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning.

2. Har enskilt företag övertagits av staten, må, där ej Kungl. Maj:t annorlunda bestämmer, anställningshavare, som vid sådant övertagande övergått till statstjänst, såsom tjänstår för erhållande av tjänstepension tillgodoräkna jämväl den tid, varunder han prövas hava innehaft fast anställning vid nämnda företag.

3. I fråga om tjänstepension för den, som vid avgång från sin tjänst innehar pension för annan statstjänst, må, utom i fall, som i 14 § sägs, tid, som tagits i beräkning såsom tjänstår för sådan pension, ånyo tillgodoräknas endast i den mån vederbörande därunder fullgjort annan tjänstgöring än den, på vilken den förra tjänstårsberäkningen grundats.

7 §.

1. Rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av tjänstepension tillkommer anställningshavare:

a) då han uppnått pensionsåldern, under förutsättning att han kan räkna minst femton tjänstår;

b) då han träffats av skada eller olycksfall i tjänsten och till följd därav befinnes oförmögen för framtiden att sköta tjänst, som i denna författning avses;

c) då han befinnes vara till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga ur stånd för framtiden att sköta tjänst, som i denna författning avses.

2. Huruvida och under vilka förutsättningar anställningshavare må tillåtas kvarstå i tjänst efter uppnående av pensionsåldern, prövas av den myndighet, som äger besluta om anställningshavares entledigande.

3. Anställningshavare, vilken vid uppnående av pensionsåldern icke kan räkna femton tjänstår och alltså då icke är berättigad till tjänstepension enligt 1 mom. a), må icke heller sedermera komma i åtnjutande av sådan, även om han tillåtes kvarstå i tjänst efter pensionsålderns inträde.

8 §.

1. Beloppet av tjänstepension, som avses i 7 § 1 mom. a), (ålderspension) bestämmes enligt följande grunder:

a) Innehar anställningshavaren minst 35 tjänstår, utgår hel pension. Denna utgör samma belopp, som det för anställningshavaren enligt 2 § 1 mom. gällande tjänstepensionsunderlaget, dock att för anställningshavare, som under kortare tid än fem år innehaft den anställning, från vilken avgång äger rum, beloppet av hel pension skall utgöra medeltalet av de högsta

pensionsunderlag, vilka under vart och ett av de senast förflutna fem åren före avgången varit för honom gällande;

b) Uppgår antalet tjänstår icke till 35, utgår avkortad pension, vilken beräknas så, att densamma motsvarar beloppet av hel pension minskat med $\frac{1}{140}$ av tjänstepensionsunderlaget för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger 35.

9 §.

Tjänstepension, som avses i 7 § 1 mom. b), (invalidpension) utgår med ett belopp, som motsvarar det för anställningshavaren vid tiden för olycksfallet gällande tjänstepensionsunderlaget, ökat med 300 kronor.

10 §.

1. Beloppet av tjänstepension, som avses i 7 § 1 mom. c), (sjukpension) är lika med beloppet av hel pension.

11 §.

Därest vid beräkning av tjänstepensions belopp detsamma icke finnes vara i helt krontal delbart med tolv, skall pensionsbeloppet avrundas till närmast högre sålunda delbara tal.

12 §.

Tjänstepension utgår från och med dagen näst efter den, då avgång från anställningen äger rum, till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider eller pensionsrätten eljest upphör.

13 §.

Utbetalning av pension sker månadsvis i efterskott och verkställs av statskontoret.

14 §.

För den, som åtnjuter underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller pension från flottans pensionskassa på grund av förutvarande anställning såsom manskap vid försvarsväsendet, skall den enligt denna författning bestämda tjänstepensionen minskas med så stort belopp, som motsvarar, vad han sålunda från annat håll uppbär.

15 §.

1. Om pensionstagare undergår frihetsstraff, som omfattar minst en månad, eller är intagen å någon statens tvångsarbetsanstalt, må han ej under tiden åtnjuta den enligt denna författning utgående tjänstepensionen.

Har pensionstagare blivit dömd till straffpåföljd, vilken utestänger från behörighet och rättigheter, som omförmålas i 2 kap. 19 § strafflagen, eller i stället för avsättning till straff enligt 2 kap. 17 § strafflagen, må han från och med månaden näst efter den, under vilken utslaget vunnit laga kraft, ej åtnjuta den enligt denna författning utgående tjänstepensionen.

2. Har pensionstagare, som i 1 mom. avses, anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, må statskontoret kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära tjänstepensionen, dock endast för den tid, varunder pensionstagaren undergår frihetsstraff eller är intagen å någon statens tvångsarbetsanstalt.

16 §.

Pensionsbelopp, som icke uttagits inom tre år, sedan det förfallit till betalning, är förverkat, dock med rätt för statskontoret att, på därom gjord framställning, medgiva beloppets utbetalning.

Övergångsbestämmelser.

1. Bestämmelserna i denna författning äga icke tillämpning å den, vilkens anställning upphört före den 1 juli 1926.

2. Därest anställningshavare skulle vid avgång från tjänsten hava enligt de pensionsbestämmelser, som för honom gällde omedelbart innan denna författning blev å honom tillämplig, kommit i åtnjutande av högre pensionsbelopp för sin anställning än med tillämpning av stadgandena i denna författning, skall pensionen utgå med nämnda högre belopp.

3. Den, som blir berättigad till tjänstepension enligt denna författning, må icke komma i åtnjutande av de förmåner i fråga om pension, som omförmälas i kungörelsen den 15 juni 1922 angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 360) eller i kungörelsen den 18 juni 1925 med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 280);

Denna författning träder i kraft den 1 juli 1926, från och med vilken dag de i reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879 samt i kungörelsen den 25 november 1910 (nr 130) meddelade bestämmelserna angående pensionering av de vid marinen anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare samt kungörelserna den 24 augusti 1920 (nr 645) angående pensionsförbättring åt vid marinen anställda daglönare och den 8 april 1925 (nr 87) med grunder för pensionering av vissa icke-ordinarie befattningshavare vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå äga tillämpning allenast beträffande sådan anställningshavare, som före den 1 juli 1926 avgått från anställningen.

1. The first section of the report is a general statement of the purpose and scope of the study. It is followed by a brief review of the literature on the subject.

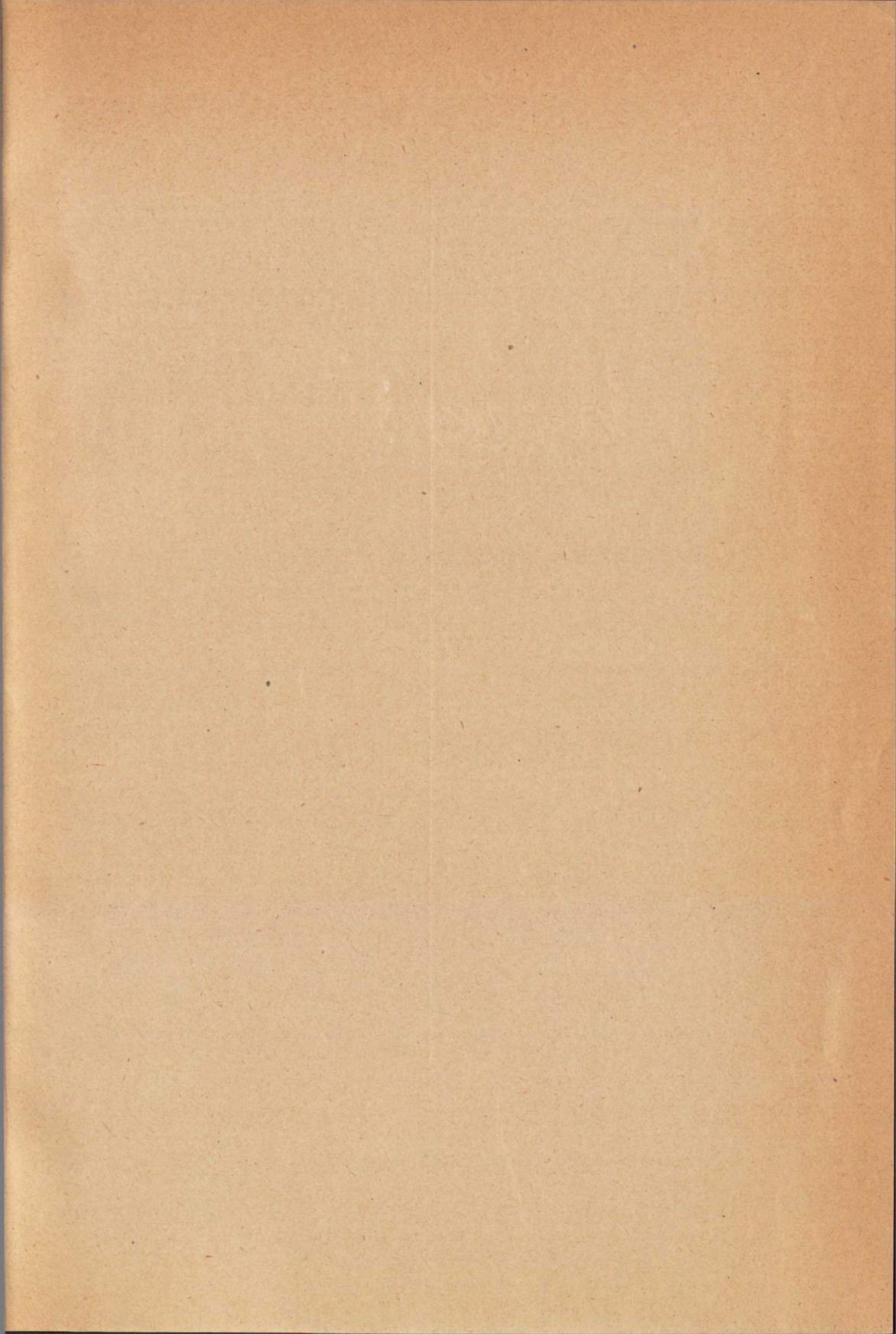
2. The second section of the report is a description of the methods used in the study. This includes a discussion of the subjects, the instruments used, and the procedures followed.

3. The third section of the report is a presentation of the results of the study. This is followed by a discussion of the implications of the findings.

4. The fourth section of the report is a conclusion. This is followed by a list of references and an appendix containing the raw data and the statistical tables.

5. The fifth section of the report is a bibliography. This is followed by a list of references and an appendix containing the raw data and the statistical tables.

6. The sixth section of the report is a list of references. This is followed by a list of references and an appendix containing the raw data and the statistical tables.

Statens offentliga utredningar 1925

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Utkast till ändrad lydelse av vissa paragrafer i kungl. stadgan den 22 juni 1920 med vissa föreskrifter ang. domsagornas förvaltning. [14]
Förberedande utkast till strafflag. Förfalskningsbrotten. [22]
Förslag till lag om dödande av förkommen handling m. m. [25]
Förslag till lag om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar. [26]
Betänkande och förslag rörande ändring i strafflagens bestämmelser om preskription av straff. [28]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Byggnadsstyrelsesakkunnigas betänkande angående omorganisation av byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå m. m. [13]
Betänkande ang. ordnandet av statens byggnadsverksamhet inom Stockholm. [15]
Förslag till lönerreglering för landsfogdar och landsfiskaler m. m. [23]
1921 års pensionskommittés betänkande. 4. Betänkande med förslag till militär tjänstepensionslag. [24] 5. Nytt förslag till civil tjänstepensionslag. [41] 6. Pensionering av arbetspersonal. [42]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 31. Den svenska tvättmedelsindustrin. [2] 29. Den svenska skoindustrin. [3] 30. Den svenska cementindustrin. [4] 32. Den svenska porslinsindustrin. [5] 33. Tryckeri- och pappersförädlingsindustri i Sverige. [6]
Betänkande med förslag till grunder för avsättning till de affärsdrivande verkens förnyelsefonder m. m. [9]
Förslag till förordning ang. statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. [10]
Betänkande angående omorganisation av taxeringsväsendet. [27]
Om vägbeskattningsens ordnande. [31]
Den kommunala skatteutjämningen. [35]

Politi.

Socialpolitik.

Det svenska skogsbrukets förutsättningar och historia. [11]
Sveriges enskilda skogar. [12]
Konsumentkooperationen i Sverige. [16]
Betänkande med förslag till motverkande av arbetslöshet genom anordnande av allmänna arbeten. [29]
Studier rörande industriell demokrati i Norge, England, Tjeckoslovakien och Österrike. [30]
Betänkande med förslag till reviderad lag om arbetarskydd. [34]
Telegrafverket. [39]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Betänkande betr. vattenfallsstyrelsens landsbygdstaxor m. m. [18]

Fast egendom. Jordbruk med binärlingar.

Utredning rörande fiskerättsförhållandena vid rikets kuster. Del 1. [19] Del 2. [20]
Utredningar och förslag ang. inrättande av fasta försöksgårdar. [32]
Åtgärder för bekämpande av mul- och klövsjukan. [38]
Statens medverkan för försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjursjukdomar. [40]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Omorganisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet. [33]
Omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren. [37]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringsorganisation. [8]
Förslag till lag om försäkringsavtal. [21]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning av vissa frågor rörande privatläroverken. [1]
Förbättrad pensionering från prästerskapets änke- och pupillkassa m. m. [36]

Försvarsväsen.

Underofficerssakkunnigas yttrande och förslag. [7]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Betänkande rörande det s. k. Genèveprotokollet ang. avgörande på fredlig väg av internationella tvister. [17]